

राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम
वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन

आ.व. २०७८/०८०

नेपाल सरकार

राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समिति

खुमलटार, ललितपुर

राष्ट्रपति चुरे-तराइ मधेश संरक्षण विकास समिति
पदाधिकारीहरु

डा. किरण पौडेल
अध्यक्ष

कमला ओली शिवाकोटी
सदस्य

शशी कुमार शर्मा
सदस्य

डा. सुस्मिता ढकाल
सदस्य

भेषराज आचार्य
सदस्य

मेघनाथ काफले
सदस्य सचिव

राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम
वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन
आ.व. २०७८/०८०

नेपाल सरकार

राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समिति

खुमलटार, ललितपुर

President Chure-Terai Madhesh Conservation Development Board
Khumaltar, Lalitpur

www.chureboard.gov.np, email: info@chureboard.gov.np

फोन नं. : ०१-५५३९३९९, ५५२६७७७, ५५३७३३०, फ्याक्स : ०१-५५३७५९९

शीर्षक	: वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन २०७९/८०	
प्रकाशक	: राष्ट्रपति चुरे तराई मधेश संरक्षण विकास समिति	
प्रकाशित प्रति	: ५००	
प्रमुख पुनरावलोकनकर्ता	: मेघनाथ काफ्ले	सदस्य-सचिव
पुनरावलोकन सहयोगी	: राजु सापकोटा पुरुषोत्तम अधिकारी सृजना श्रेष्ठ	उप-सचिव (प्रा.) उप-सचिव (प्र.) उप-सचिव (प्रा.)
तथ्यांक संकलन तथा प्रतिवेदन तयार	: शंकरकुमार गिरी कर्णबहादुर पाण्डे विनायक मानन्धर	योजना अधिकृत योजना अधिकृत रेञ्जर
प्रतिवेदन लेखन सहयोग	: गणेश प्रसाद घिमिरे रमेश अधिकारी दामोदर विष्ट उद्धव सञ्जेल	लेखा अधिकृत शाखा अधिकृत नायव सुब्बा नायव सुब्बा
तथ्यांक उपलब्ध गराउने	: काशीराम यादव शिव कुमार पोखरेल श्याम बाबु लोप्चन राजन रेग्मी हरिवंश आचार्य शुष्मा गिरी खड्का प्रेमनाथ पौडेल सूर्य प्रकाश आचार्य नेपाली सेना, वन तथा पर्यावरण सुरक्षा निर्देशनालय	भू-संरक्षण अधिकृत उप-सचिव (प्रा.) उप-सचिव (प्रा.) उप-सचिव (प्रा.) उप-सचिव (प्रा.) भू-संरक्षण अधिकृत भूगर्भविद् लेखापाल
मुद्रण	: सिग्मा जनरल अफसेट प्रेस, साँचल-२, ललितपुर	
आवरण फोटो	: अमाह सिमसार: बराह न.पा. ५, सुनसरी	

प्राकृतिक

चुरे क्षेत्र प्राकृतिक र मानवीय कारणले संवेदनशील बनेको छ। सबै भन्दा पछि बनेको कान्छो पहाड कोमलो र सजिलै वर्षाको पानीले बगाउने र पहिरो जाने खालको छ। नेपालको हिमाल, महाभारत र चुरेवाट उत्पत्ति भएका १६४ ठूला, मझौला, साना नदी र खोल्सा-खोल्सीहरू चुरेको भूभाग हुँदै तराई-मधेश तर्फ बग्ने गर्दछन्। यी सबै नदीहरूको बहावको भार वहन गर्न सक्ने क्षमता चुरे जस्तो कच्चा भौगर्भिक बनोट भएको जमिनमा नहुनु स्वभाविकै छ। चुरे क्षेत्रमा भइरहेको वातावरणीय विनाश र सो को कारणले तराई-मधेशमा परेको नकारात्मक प्रभावलाई मध्यनजर गर्दै आ.व. २०६६-०६७ देखि नेपाल सरकारले भू तथा जलाधार संरक्षण विभाग मार्फत चुरे संरक्षणको कार्यक्रमको थालनी गरेको पाइन्छ। यो कार्यक्रम चुरे संरक्षणका लागि प्रभावकारी देखिएको र संवेदनशील चुरे क्षेत्रको संरक्षण तथा विकासका लागि थप कार्य गर्नु पर्ने देखिएकोले नेपाल सरकारले २०७१ आषाढ २ गते ३७ वटा जिल्लामा (सुस्तापूर्व नवलपरासी समेत) फैलिएको १२.७८ प्रतिशत चुरे भू-भागलाई वातावरण संरक्षण क्षेत्र घोषणा गर्नुको साथै राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समितिको गठन गरेको थियो।

जमीन, पानी, जैविक विविधता, वन हुंगा तथा बालुवा चुरे पहाडका महत्वपूर्ण प्राकृतिक र जलाधारिय स्रोतहरू हुन्। यी स्रोतहरूको दिगो संरक्षण र बुद्धिमतापूर्व उपयोगवाट मात्र चुरे, भावर तराई र मधेशमा बस्ने नेपालीको भविष्य सुनिश्चित गर्न सकिन्छ। त्यसको लागि एकीकृत समन्वयात्मक नीति, कानून, संगठन र कार्यक्रमहरूवाट मात्र चुरे संरक्षणका भावी दिशाहरू सुनिश्चित गर्न सकिन्छ भन्ने यस समितिको ठम्याई छ। यस समितिको गठन पश्चात आ.व. २०७१-७२ देखि २०७४-७५ सम्म साझेदार निकायहरूद्वारा र आ.व. २०७५-७६ मा स्थानीय तहहरू मार्फत कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिएकोमा आ.व. २०७६-७७ देखि समिति अन्तर्गतका आफ्नै ५ वटा कार्यक्रम कार्यान्वयन ईकाईद्वारा कार्यक्रम संचालन भइरहेको छ। यसै गरि नेपाली सेना (पर्यावरण तथा सुरक्षा निर्देशनालय) ले सिरहा, सप्तरी, सिन्धुली, दांग र नवलपरासी (सुस्तापश्चिम) जिल्लाको क्षतिग्रस्त भूमि पुनरुत्थान र हरियाली प्रवर्धनको कार्यमा समितिको सहयोगी निकायको रूपमा कार्य गरिरहेको छ।

आर्थिक वर्ष २०७९-८० मा चुरे क्षेत्र र यसको प्रभावित क्षेत्रमा पर्ने ३७ जिल्लाहरूका ६७ वटा नदी प्रणालीहरूमा कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन गर्दा कुल भौतिक र वित्तीय प्रगति क्रमशः ९२.२० र ९१.२३ प्रतिशत हासिल भएको थियो। यो प्रगतिलाई उपलब्धिमुलक नै मान्दै आगामी आ.व.मा कार्यक्रमहरूको प्रभावकारी संचालन तथा अनुगमनको माध्यमवाट शतप्रतिशत प्रगति हासिल गर्ने लक्ष्य रहेको छ। प्रस्तुत पुस्तकमा आर्थिक वर्ष २०७९-८० मा संचालित कार्यक्रमहरूको बारेका विस्तृत तथ्यांकहरू समावेश गर्ने प्रयास गरिएको छ।

माननीय वन तथा वातावरण मन्त्रिज्यू र श्रीमान सचिवज्यू समेतबाट समितिका क्रियाकलाप र कार्यक्रम संचालनको अवस्थाबारे विशेष चासो लिनु भई समय समयमा महत्वपूर्ण निर्देशन प्राप्त भइरहेको छ। यसैगरी संघीय संसद, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रीपरिषदको कार्यालय, योजना आयोग तथा अर्थमन्त्रालयबाट बजेट श्रोतको बाडफाँड, कार्य संचालनमा मार्ग दर्शन लगायत अन्य वित्तीय व्यवस्थापन सम्बन्धि निर्देशन र सहयोग प्राप्त हुने गरेको छ। यसप्रकार विभिन्न निकायबाट प्राप्त हुने गरेको हौसला, सद्भाव र सहयोगको लागि यो समिति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछ।

अन्त्यमा, यो पुस्तिका समितिका कार्यक्रम र प्राप्त उपलब्धिहरू सम्बन्धमा केन्द्र(समिति), समितिका कार्यक्रम कार्यान्वयन ईकाईहरू, प्रदेश तथा स्थानीयतह स्थित विषयगत निकायहरू, संरक्षण सम्बन्धि चासो राख्ने सरोकारवालाहरू, संघ संस्थाहरू, अनुसन्धानकर्ताहरू, शिक्षकहरू एवं विद्यार्थीहरूलाई प्रस्तुत तथ्यांकहरू उपयोगी हुने विश्वास गरिएको छ।

यस पुस्तिकामा समावेश गरिएका तथ्यांकहरू स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रमले परिलक्षित गरेका योजना मुताबिक यथासम्भव यथार्थपरक छन्, कार्यक्रम कार्यान्वयनका उपलब्धीहरूको लेखन तथा प्रस्तुतीमा कहिँ कहिँ शब्द विन्यास र भाषिक शुद्धतामा कमी हुन सक्दछ। भाषिक शुद्धता तथा मुद्राराक्षसको कमी कमजोरीबाट भएका त्रुटीहरू औल्याइ आगामी दिनहरूमा सुधार गर्ने कार्यमा पाठक वर्गहरूको अमूल्य सुझाव यस समितिलाई प्राप्त हुनेछ भन्ने विश्वासका साथ समस्त शुभेच्छुक तथा शुभचिन्तकहरूमा यो समिति हार्दिक अनुरोध गर्दछ।

राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समिति
खुमलटार ललितपुर
२०८०, आश्विन

मन्तव्य

चुरे पर्वत हिमालय भू-खण्डको दक्षिणमा अवस्थित झन्डै करीब ४ करोड वर्ष अगाडि नदीजन्य ढुंगा तथा बालुवा युप्रिएर बनेको सबै भन्दा कान्छो पहाड हो । चुरे श्रृङ्खला भावर तराई मधेशको जलाधार हो। तराई मधेशमा बग्ने नदीहरूमा ढुंगा, बालुवा, माटो युप्रिने र नदीको सतह माथि उहन गई प्रत्येक वर्ष चौडाई बढदै गएकोछ । प्राकृतिक रूपमै कमजोर चुरे पर्वतलाई मानवीय अवाञ्छित क्रियाकलापले गर्दा थप संवेदनशील बनाएको छ । वनको अनियन्त्रित कटानी र अतिक्रमण, अव्यवस्थित बसोबास, अवैज्ञानिक खेती प्रणाली, खुल्ला चरिचरण, आगलागी र नदीजन्य पदार्थको अत्यधिक उत्खनन, दीर्घकालिन योजना बिना बनेका विकास निर्माणले गर्दा पनि चुरेको संवेदनशीलता झनै बढेको छ ।

चौथो पन्चवर्षिय योजना देखि पन्ध्रौं योजना, वन विकास गुरुयोजना, राष्ट्रिय संरक्षण रणनीति, नेपाल वातावरणीय नीति तथा कार्ययोजना जस्ता दीर्घकालिन योजनाले चुरे पर्वतको संवेदनशीलताको संरक्षण र वातावरणीय सेवा एवं भूमिगत जलपुर्नभरणमा पु-याउने योगदानलाई दृष्टिगत गर्दै चुरे संरक्षण कार्यक्रमको प्रभावकारितामा विशेष जोड दिएकोछ । यी नीतिगत योजनाहरूले चुरे भावर देखि तराई सम्मको संरक्षणको व्यापक कार्यक्षेत्र तोकेको छ । साथै, गर्नु पर्ने र नगरी नहुने कामहरूको दायरा निकै फराकिलो बनाएको छ ।

नेपाल सरकारले आर्थिक वर्ष २०६६/६७ देखि वन तथा वातावरण मन्त्रालय मार्फत चुरे संरक्षण विशेष कार्यक्रम बनाई लागु गरेको थियो । तर चुरे संरक्षणको कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि स्वतन्त्र ढंगले नीति तथा योजना तर्जुमा गर्ने सांगठनिक संरचना नबनाईएका कारण संरक्षण कार्यक्रममा प्रभावकारिता नदेखिएकोले नेपाल सरकारले २०७१ साल असार २ गते राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समिति गठन गरी चुरे संरक्षणको कार्यक्रमलाई राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त साथै राष्ट्रिय गौरवको आयोजनामा समावेश गरेको छ । तत्पश्चात, समितिले चुरे प्रभावित क्षेत्रका जनताहरूको जीविकोपार्जन र आर्थिक क्रियाकलापमा टेवा पु-याई चुरे क्षेत्रको समग्र संरक्षण र व्यवस्थापन गर्न २० वर्षे चुरे तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना, २०७४ तयार गरि कार्यान्वयन भैरहेको छ ।

समितिले यो आर्थिक वर्षमा नेपाल सरकारबाट प्राप्त २ अर्ब १७ करोड रकम मध्ये ९२.२% भौतिक तथा ९१.२३% वित्तीय प्रगतिकोसाथ हालसम्मकै उच्च प्रगति हासिल गरेको कुरा यो प्रगति प्रतिवेदन मार्फत सुनाउदा म हर्षित छु । २० वर्षे गुरुयोजनाको पहिलो ५ वर्षको अवधि समाप्त भईसकेकोले चुरे संरक्षणको प्रभावकारिता र कार्यक्रममा लगानी भएको वित्तीय अवस्थालाई मध्यनजर राखी संचालीत कार्यक्रमको प्रारम्भिक समिक्षा समेत अपरिहार्य भई सकेको सन्दर्भमा चुरे तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना, २०७४ को समिक्षा तथा पुनरावलोकन गरि संशोधित गुरुयोजना तयार गरी स्वीकृतिको लागि नेपाल सरकारमा पेश गरिएको छ । यो वर्ष एक करोड बाँस रोपण तथा १५००० हेक्टरमा रैथाने रुख प्रजातिका बिरुवा रोपणकालागि वैदेशिक सहयोगमा संचालन हुने दुई परियोजना तयार गर्ने कार्य पनि अन्तिम चरणमा पुगेको छ ।

स्थायी संरचनाको अभाव, दक्ष जनशक्तिको अपर्याप्तता, सीमित आर्थिक स्रोत साधनका बावजुद सबै संरक्षणकर्महरूको सहयोग, समन्वय तथा समितिको दृढ इच्छा शक्तिका कारण हालसम्म चुरे-तराई मधेश भू-परिधिको संरक्षणमा उल्लेख्य उपलब्धी हासिल गरिएको छ । देशमा थपिदै गएको प्राकृतिक विपत्ति साथै

मानवजन्य समस्याका कारण चुरे-तराई मधेश भू-परिधिमा थप संरक्षणको आवश्यकता बढेसंगै सरोकारवाला व्यक्ति र संस्थाहरुबाट उपलब्ध बजेटको तुलनामा २० औं गुणा संरक्षणको माग बढेको परिप्रेक्ष्यमा नेपाल सरकारबाट लगानी बढाउने, विकास साझेदारहरुले बैदेशिक सहयोगको व्यवस्था गर्ने, नीजिक्षेत्रले संरक्षणमा लगानी गर्नुको साथै उक्त भू-परिधिमा कार्य गर्ने सबै निकायले चुरेको माटो र पानी संरक्षण तथा यहाँ बसोबास गर्ने जनसमुदायको जीवनस्तर उकास्ने कार्यमा सबैको साथ र सहयोग प्राप्त भएमा आगामी दिनहरुमा समेत चुरे संरक्षण कार्यक्रम अत्यन्त उत्साहप्रद हुने विश्वास लिएको छु । साथै नेपाल सरकारबाट समितिलाई थप प्रभावकारी र स्वायत्त बनाउन समितिलाई आवश्यक कानून तर्जुमा गरिदिने, कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न आवश्यक जनशक्ति एकमुष्ट उपलब्ध गराउने तथा चुरे क्षेत्रको प्राकृतिक स्रोतको बेचबिखनबाट प्राप्त राजस्वको केहि भाग चुरे संरक्षणमा नै छुट्टाउने व्यवस्था गरिदिदा चुरे संरक्षणलाई आवश्यक आर्थिक स्रोत प्राप्त हुने र चुरेको दिगो संरक्षण सहयोग पुग्ने हुन्छ ।

अन्त्यमा, चुरे संरक्षण जस्तो गहन जिम्मेवारी र दायित्व बोध गरि कार्यक्रमको प्रभावकारि कार्यान्वयन गर्दै यो उपलब्धि हासिल गर्न महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्ने समितिका पदाधिकारीहरु, कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरु, सचिवालयका कर्मचारीहरु र सूचना, जानकारी एवं तथ्याङ्कहरु एकिकृत गरी यो पुस्तिका तयार गर्ने नीति तथा योजना शाखाका कर्मचारीहरु एवम संरक्षणमा चासो राख्ने साझेदार तथा सरोकारवालाहरु सबैमा हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्दछु।

डा. किरण पौडेल
अध्यक्ष

आभार

नेपालको पूर्व-पश्चिम भई फैलिएर रहेको समतल तराई मधेश भन्दा माथिको होचो र कमलो पहाडलाई चुरे अथवा सिवालिक भनेर चिनिने गरिएको छ । भौगर्भिक हिसाबले Main Frontal Thrust (MFT) र Main Boundary Thrust (MBT) को दरारहरूको बीचमा अवस्थित यो क्षेत्र पूर्व इलाम देखि पश्चिम कञ्चनपुरसम्म ३७ जिल्लामा फैलिएर रहेको छ । भौगोलिक हिसाबले कमजोर रहेको यो पहाड करीब ४ करोड वर्ष पहिले बनेको मानिन्छ ।

चुरे पहाड र त्यस संगै जोडिएको भावर क्षेत्रको भू-धरातलीय स्वरूप र प्राकृतिक स्रोतहरूमा निरन्तर हुदै आएको क्षयिकरण र हासका कारण ती क्षेत्रहरू र तराई मधेशमा थुप्रै वातावरणीय समस्याहरू देखा पर्दै गएका छन् । जीविकोपार्जनमा टेवा पुर्याइरहेका वन तथा कृषिजन्य प्राकृतिक स्रोतहरूको प्राप्तिमा आएको कमी र उत्पादनका साधनहरू जस्तै: जमिनको उर्वराशक्तिको क्षय र पानीका स्रोतहरूमा आएको कमीका कारण जनजीवन कष्टकर बन्दै गएको अनुभूति हुन थालेको छ । वर्षेनी बढ्दै गएको बाढीको प्रकोपले तराई मधेशका खेती योग्य जग्गामा बालुवा र कमसल माटो थुप्रनुका साथसाथै गाउँ बस्तीहरू समेत कटान र डुवानले प्रभावित हुने गरेका छन्। विद्यमान स्रोतसाधनको उपयोग तथा आर्थिक सामाजिक र संस्थागत विविधताका कारण चुरे संरक्षण आफैमा एक बहुआयामिक, बहुपक्षीय र बहु सरोकारवाला विषय बन्न गएको छ। यसै सन्दर्भलाई आत्मसात गरी नेपाल सरकारले समन्वयात्मक ढंगले संरक्षणका कार्यक्रम संचालन गर्न २०७१ साल असार २ गते विकास समिति ऐन २०१३ को दफा ३ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी "राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समिति (गठन) आदेश २०७१" जारी गर्नुका साथै राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रमलाई राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाको रूपमा संचालनमा ल्याएकोछ ।

साविकका साझेदार निकायका विभिन्न विषयगत कार्यालयहरूबाट कार्यान्वयन शुरू गरिएको यो कार्यक्रम आ.व २०७५/०७६ मा स्थानीय तहहरू र प्रदेशका उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट कार्यान्वयन भएकोमा हाल आएर राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश समिति अन्तरगतका ५ वटा कार्यक्रम कार्यान्वयन ईकाईहरू मार्फत चुरे तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना २०७४ ले पहिचान गरेका नदी प्रणालीमा सहभागितामूलक ढंगले अधि बढीरहेकाछन्। हरेक वर्ष असार २ गते सम्माननीय राष्ट्रपतिज्यूको प्रमुख आथित्यमा भव्यतापूर्वक चुरे दिवस मनाउने प्रचलन स्थापित भएको छ । साथै चुरे क्षेत्रमा निर्माण हुने भौतिक पूर्वाधार विकासलाई सन्तुलित र दिगो बनाउन वातावरणीय प्रभाव अध्ययन गरेर मात्र भौतिक पूर्वाधार विकाश गर्ने पद्धति अबलम्बन गर्न थालिएको छ ।

नेपाल सरकारद्वारा विगत ९ वर्षमा राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रमका लागि विनियोजित रु. १५ अर्ब ७४ करोड १८ लाख बजेटबाट १४ अर्ब ६ करोड २७ लाख रुपैयाँ चुरे क्षेत्रको संरक्षण र चुरेको विनासबाट श्रुजित समस्या निवारण कार्यमा लगानी भएको छ । यसबाट चुरे क्षेत्रको जलाधारिय स्रोतहरूको संरक्षण गर्दै उपल्लो तटिय र तल्लो तटिय क्षेत्रको पर्यावरणीय अन्तर सम्बन्धलाई थप मजबुत र पुनर्स्थापित गर्ने प्रयासहरू अधि बढाइएका छन् । क्षतिग्रस्त भूमिको पुनरुथान,

तटबन्ध निर्माण, हरियाली प्रवर्धन, संरक्षण पोखरी, चुरे क्षेत्रका समुदायको कृषि प्रणालीमा सुधार एवं जिविकोपार्जन सम्बन्धी विभिन्न क्रियाकलाप संचालन गरी चुरे तराई मधेशको पर्यावरणीय अन्तरसम्बन्धको दिगो व्यवस्थापन गर्ने कार्य अघि बढाइएको छ ।

कठिन भौगोलिक अवस्थिति, सिमित कर्मचारी र संस्थागत क्षमताका बावजुत समिति र कार्यक्रम कार्यान्वयन ईकाईहरूबाट भएको अथक प्रयास स्वरूप यस आ.व.को भौतिक तथा वित्तीय प्रगतिको अवस्था उत्साहप्रद रहेको छ । प्रगति हासिल गर्न नीतिगत र समन्वयात्मक भूमिका निर्वाह गर्नु हुने समितिका सम्पूर्ण पदाधिकारीहरू, फिल्डमा निरन्तर प्रयास गर्नु हुने कर्मचारी साथीहरू, स्थानीय तहका पदाधिकारी तथा प्रतिनिधिज्यूहरू र उपभोक्ता समिति र अन्तर्गतका पदाधिकारीहरूलाई धन्यवाद व्यक्त गर्न चाहान्छु । साथै तथ्याङ्क संकलन र लेखन गरी पुस्तिका तयार गर्ने समितिका कर्मचारीहरू शंकर कुमार गिरी, कर्णबहादुर पाण्डे र विनायक मानन्धर तथा पुनरावलोकन कार्यमा सहयोग गर्नु हुने राजु सापकोटा लगायत सबै सहकर्मी कर्मचारीहरूमा आभार प्रकट गर्दछु ।

मेघनाथ काफ्ले
सदस्य सचिव

विषय सूची

खण्ड-१	१
राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम	१
१.१ संक्षिप्त परिचय:.....	१
१.२ लक्ष्य:.....	२
१.३ अवधि:.....	२
१.४ आयोजनाको लागत:.....	२
१.५ बजेटको श्रोत:.....	२
१.६ मुख्य मुख्य कार्यहरू:.....	२
१.७ संगठनात्मक स्वरूप तथा व्यवस्था.....	३
१.८ कार्य क्षेत्र.....	३
१.९ समितिका जिम्मेवारीहरू.....	४
१.१० सम्पादन भएका मुख्य मुख्य कार्यहरू.....	५
१.११ आयोजनाको समग्र प्रगति.....	८
१.१२ कार्यक्रम कार्यान्वयनमा देखा परेका मुख्य मुख्य समस्याहरू:.....	९
१.१३ समस्या समाधानका लागि गरिएका प्रयासहरू.....	१०
१.१४ भावी कार्यदिशा.....	११
खण्ड-२	१३
वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन २०७९/८०	१३
२.१ पृष्ठभूमि.....	१३
२.२ कार्यक्रम संचालन तथा कार्यान्वयन निकायहरू.....	१४
२.३ आ.व. २०७९/८० मा कार्यक्रम संचालन भएका नदी प्रणालीहरू.....	१५
२.४ नीति तथा कार्यक्रमको प्रगति.....	१९
२.५ वार्षिक कार्यक्रम अनुसार सम्पन्न भएका मुख्य मुख्य क्रियाकलापहरू.....	२०
अ) सार्वजनिक निर्माण तथा पुँजिगत सुधार सम्बन्धी कार्यक्रमहरू.....	२०
क) गल्छी, पहिरो/ खहरे रोकथाम.....	२०
ख) जैविक वातावरणीय हिसावले अति संवेदनशील वन क्षेत्रको पुनरोत्पादन संरक्षण..	२१
ग) तारबार सहित वृक्षारोपण.....	२१
घ) ताल तलैया संरक्षण तथा व्यवस्थापन.....	२१
ङ) नदी नियन्त्रण सम्बन्धी कार्य.....	२१
च) बसि/अमिसो तथा अन्य विरुवा रोपण तथा व्यवस्थापन.....	२२
छ) भिरालो जग्गामा बहुवर्षीय (फलफुल) खेती.....	२२
ज) भूमिगत जल पुनर्भरण र सतह मुनिको पानी उपयोग (चुरे तथा भावरक्षेत्रमा)	२२

झ।	रेन वाटर/रन अफ हावोस्टिङ्ग ढ्याम.....	२२
ञ।	सिंचाई कुलो निर्माण तथा मर्मत.....	२३
ट।	हरित पेटी निर्माण.....	२३
ठ।	कृषि वन प्रणालीको प्रवर्धन.....	२३
ड।	क्षतिग्रस्त भूमि पुनरुत्थान.....	२३
ढ।	नदी प्रणाली स्तरीय एकीकृत स्रोत व्यवस्थापन (पन्च वर्षीय) योजना तर्जुमा..	२४
ण।	पर्यापर्यटन क्षेत्र प्रवर्धन.....	२४
त।	बाँसको कलमी विरुवा उत्पादन / खरिद तथा वितरण.....	२४
थ।	वन विरुवा उत्पादन/खरिद तथा वितरण.....	२५
द।	संरक्षण पोखरी निर्माण तथा व्यवस्थापन.....	२५
आ।	चुरे संरक्षण तथा व्यवस्थापनसंग सम्बन्धित विषयमा अनुसन्धान कार्यक्रमहरू.....	२५
इ।	प्रचार प्रसार सम्बन्धी कार्यक्रम.....	२६
क।	प्रेस क्लिपिंग संकलन तथा प्रकाशन.....	२६
ख।	चुरे संरक्षण सम्बन्धी ब्रोसर, पर्चा, पम्पलेट, पोस्टर, स्टिकर तयारी तथा वितरण	२७
ग।	चुरे संरक्षण सम्बन्धित सन्देशमूलक सामग्री प्रकाशन (विभिन्न पत्रपत्रिकामा).....	२७
घ।	प्रचारप्रसार सामग्री उत्पादन तथा प्रकाशन, वितरण.....	२७
ङ।	अध्ययन अनुसन्धानका Synopsis संग्रह तयारी तथा प्रकाशन.....	२७
च।	होर्डिङ्ग बोर्ड निर्माण.....	२७
छ।	तालिम, गोष्ठी, भ्रमण तथा बैठक सम्बन्धी कार्यक्रम.....	२८
ई।	विविध कार्यक्रमहरू.....	३०
क।	चुरे दिवस.....	३०
ख।	चुरे संरक्षण तथा व्यवस्थापनसङ्ग सम्बन्धित सोघपत्र को निम्ति सहयोग.....	३०
ग।	वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन पुस्तिका प्रकाशन.....	३०
घ।	नीति, नियम, कार्यनीति, मार्गदर्शन, निर्देशिका तयारी तथा प्रकाशन.....	३०
२.६	अनुगमन तथा पृष्ठपोषण.....	३१
२.७	कार्यक्रम कार्यान्वयन निकायलाई टेवा तथा सहयोग.....	३१
२.८	समितिको प्रशासनिक तथा व्यवस्थापकीय कामको प्रगति.....	३१
२.९	बेरुजु फछ्यौट.....	३२
२.१०	रोजगारी श्रृजना.....	३२
२.११	कार्यक्रम कार्यान्वयनमा देखिएका समस्याहरू.....	३३
क।	प्राविधिक जनशक्तिको कमी.....	३३
ख।	भौतिक पूर्वाधारको कमी.....	३३
ग।	स्थानीय तहको नेतृत्वमा परिवर्तन हुनु.....	३३

घ) खर्च कटौति तथा बजेट रोक्का.....	३३
ड) निर्माण सामग्रीको मूल्यवृद्धि.....	३४
सन्दर्भ सामग्रीहरू.....	३४
अनुसूची १	
आ.व. २०७९/८० को कार्यक्रम तथा प्रगतिको अवस्था.....	३५
अनुसूची २	
समिति र कार्यान्वयन निकायहरूको आ.व. २०७९/८० को निकाशा, खर्च र प्रगतिको अवस्था....	५०
अनुसूची ३	
आ.व. २०७९/७२ देखि २०७९/८० सम्मको समग्र वित्तीय तथा भौतिक प्रगति.....	५१
अनुसूची ४	
बेरूजुको अवस्था.....	५४
अनुसूची ५	
राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समितिका पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरू.....	५५
कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरूमा कार्यरत कर्मचारीहरू.....	५७
तालिकाहरूको सूची	
तालिका १ चुरे वातावरण संरक्षण क्षेत्र.....	३
तालिका २ २०७९/८० सम्म सम्पन्न मुख्य मुख्य कार्यक्रमहरू.....	६
तालिका ३ आयोजनाको वार्षिक तथा समग्र प्रगति.....	८
तालिका ४ आ.व. २०७९/८० मा नदी प्रणाली अनुसार विनियोजन र खर्चको अवस्था.....	१५
तालिका ५ २०७९/८० को नीति तथा कार्यक्रमको प्रगति.....	१९
तालिका ६ आ.व. २०७९/८० मा सम्पन्न अध्ययन अनुसन्धान सम्बन्धी कार्यक्रमहरू.....	२५
तालिका ७ आ.व. २०७९/८० मा सम्पन्न तालिम, गोष्ठी, भ्रमण तथा बैठकहरू.....	२८
तालिका ८ भौतिक सम्पत्तीको विवरण.....	३२
तालिका ९ २०७९/८० मा श्रृजित रोजगारीको विवरण.....	३२

चुरे वातावरण संरक्षण क्षेत्र

घोषणा	:	२०७१-०३-०२
अवस्थिति	:	२७°३७'५२" देखि २९°१०'२८" उत्तर ८०°०९'२४" देखि ८८°११'१८" पूर्व
चुरे वातावरण संरक्षण क्षेत्रको क्षेत्रफल	:	१८९६३ वर्ग कि.मि. (१२.७८ प्रतिशत)
उचाई	:	१२० मि. देखि १९७२ मि.सम्म
लम्बाई	:	८०० कि.मि.
चौडाई	:	३५० मि. देखि २० कि.मि.
राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समिति गठन	:	२०७१-०३-०२
चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना, २०७४	:	२०७४-०२-०४ मा स्वीकृत
तराई मधेश क्षेत्र (संरक्षण क्षेत्र बाहेक)	:	१४.०६ प्रतिशत
राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम कार्यक्षेत्र	:	३९२५२ हेक्टर (२६.८४ प्रतिशत)

आ.व. २०७९/८० मा सम्पन्न भएका मुख्य मुख्य कार्यक्रमहरू

क्र.सं.	मुख्य कार्यक्रम	इकाई	लक्ष्य	प्रगति	कैफियत
१	गल्छी पहिरो तथा खहरे रोकथाम	गोटा	१९६	१९६	
२	नदी तथा खोला किनारा व्यवस्थापन	कि.मि.	४६.२२	४४.७२	
३	अति संवेदनशील क्षेत्र (HOT SPOT) संरक्षण	हेक्टर	३७.५	३७.५	
४	क्षतिग्रस्त सार्वजनिक भूमि पुनरुत्थान	हेक्टर	९१	९१	
५	नदी उकास जग्गा संरक्षण तथा वृक्षारोपण	हेक्टर	११	५	
६	नदी किनारा हरित पेटी विकास	हेक्टर	१८.५	१५.५	
७	गुणस्तरीय विरुवा तथा बीउ व्यवस्थापन	हजार	२५०	२४५	
८	बाँसको विरुवा उत्पादन तथा खरिद	हजार	८७.५	८७.५	
९	बाँस/अमिसो/अन्य विरुवा रोपण तथा व्यवस्थापन	हेक्टर	५४	५३	
१०	भिरालो कृषि भूमिमा बहुवर्षीय बाली विस्तार	हेक्टर	३१	३१	
११	फलफुलको विरुवा खरिद तथा वितरण	हजार	८	८	
१२	कृषि वन प्रवर्धन	हेक्टर	३	३	
१३	भूमिगत जल पुनर्भरण, पोखरी निर्माण तथा संरक्षण	गोटा	५४	४९	
१४	तालतलैया तथा सिमसार व्यवस्थापन	गोटा	४७	४७	
१५	रेन वाटर रन अफ हार्वेस्टिंग ड्याम	गोटा	२	२	
१६	पर्यापर्यटन प्रवर्धन र विकास	गोटा	४५	४४	
१७	जल पुनर्भरण / संरक्षण पोखरी निर्माण	घटा	३३	२७	
१८	साना सिँचाई तथा सहकारी सिँचाई	गोटा	७	७	
भौतिक प्रगति: ९२.२० प्रतिशत, वित्तीय प्रगति: ९१.२३ प्रतिशत					

राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम

१.१ संक्षिप्त परिचय:

नेपालमा चुरे अथवा शिवालिक भनेर चिनिने भौगोलिक क्षेत्र हिमालय पर्वत शृङ्खलाको महाभारत देखि दक्षिणी भागमा पूर्व-पश्चिम भई फैलिएर रहेको होचो र कमलो पहाड हो। यो पहाड करिब चार करोड वर्ष पहिले गेगर थुप्रिएर Main Frontal Thrust र Main Boundary Thrust (भौगर्भिक दरारहरूको) बीचमा बनेको भुभाग नै चुरे क्षेत्र हो। चुरे क्षेत्र पूर्व इलाम देखि पश्चिम कन्चनपुरसम्म ३७ जिल्लामा (सुस्ता पूर्व नवलपरासी समेत) फैलिएको छ।

चुरे भूपरिधि प्रकृतिक र पारिस्थितिकीय प्रणाली अनुसार विशेष अन्य भन्दा फरक छ। चुरेको भू-बनोट, माटोको प्रकृति, जैविक विविधतामा हास र छोटो समयमा सघन वर्षा आदि कारणले, अति संवेदनशील छ। चुरे भू-बनोटको हिसाबले कमलो भएकोले मानवीय तथा भौगर्भिक कारणले पनि पहिरो तथा भू-क्षय हुने गर्दछ। जनसंख्याको चाप, अवैज्ञानिक खेतीपाती, खुल्ला अतिचरिचरण/छाडा पशुपालन, अव्यवस्थित बसोबासले गर्दा वन विनाश र प्राकृतिक स्रोतको दोहन अत्यधिक हुँदा त्यसको नकारात्मक परिणाम वा प्रतिकूल असर चुरे, दुन लगायत समग्र तराई क्षेत्रमा परिरहेको छ।

चौथो पञ्चवर्षीय योजना देखि पन्ध्रौं योजना, वन विकास गुरुयोजना, राष्ट्रिय संरक्षण रणनीति, नेपाल वातावरणीय नीति तथा कार्ययोजना, दीर्घकालिन कृषि योजनाले चुरेक्षेत्रको संवेदनशीलताको संरक्षण र वातावरणीय सेवा एवं भूमिगत जलपुनर्भरण आदिमा पुर्याउने योगदानलाई दृष्टिगत गर्दै कार्यक्रम कार्यान्वयनमा विशेष जोड दिएको पाइन्छ। यसै परिप्रेक्ष्यमा आ.व. २०६७/०६८ देखि राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम शुरुवात भई विभिन्न निकायहरू मार्फत संरक्षणका कार्य हुँदै आएकोमा चुरेका समस्या वा विकासका सवालहरू बहुसरोकावालाहरूसँग सम्बन्धित सबै विषयगत र सबै सरोकारवालाहरूसँगको समन्वय र सहकार्य आवश्यक देखी एकीकृत कार्यक्रम कार्यान्वयन नीतिको आवश्यकता महसुस गरी Multidisciplinary Team रहने संरचना सहित नेपाल सरकारले २०७१ आषाढ २ गते राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समिति गठन गरेको हो र आ.व. २०७१/०७२ मा राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाको रूपमा राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम संचालन हुँदै आएको छ।

विगत वर्षहरूमा राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम साविकका साझेदार निकायका विभिन्न विषयगत कार्यालयहरूबाट गरिएको थियो भने आ.व. २०७५/०७६ मा स्थानीय तहहरू र प्रदेशका उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिएको थियो। आ.व. २०७६/०७७ को नीति तथा कार्यक्रम र बजेट वक्तव्यमा उल्लेख भए बमोजिम चुरे क्षेत्रलाई समेट्ने गरि ५ वटा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई मार्फत कार्य

संचालन हुने गरि नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्को मिति २०७६/०४/०६ को निर्णय अनुसार स्थापना भएका समिति अन्तर्गतका ५ वटा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरूबाट आ.व. २०७६/०७७ देखि कार्यक्रम कार्यान्वयन भइरहेको छ।

१.२ लक्ष्य:

चुरे क्षेत्रको प्राकृतिक स्रोत संरक्षण, दिगो व्यवस्थापन, पारिस्थितिकीय सेवाको सम्वर्धनद्वारा गरिबी न्युनिकरण एवम् समृद्ध नेपालको राष्ट्रिय लक्ष्यमा टेवा पुऱ्याउने।

१.३ अवधि:

- शुरुवात वर्ष : आ.व. २०७१/७२ (सालवसाली कार्यक्रम)
- गुरु योजना बमोजिम कार्यक्रम शुरु भएको वर्ष : आ.व. २०७४/७५
- गुरु योजना बमोजिम कार्यक्रम सम्पन्न हुने वर्ष: आ.व. २०९३/९४

१.४ आयोजनाको लागत:

चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना, २०७४ बमोजिम आ.व. २०७४/७५ देखि आ.व. २०९३/९४ सम्मको लागि २०७२ सालको मूल्यमा प्रस्तावित रु. २४९७०.१९६ करोड।

१.५ बजेटको स्रोत:

- नेपाल सरकारको अनुदान तथा दातृ निकाय एवम् विकास साझेदार संस्थाको सहयोग।

१.६ मुख्य मुख्य कार्यहरू:

- क) चुरे-तराई मधेशको संरक्षणको लागि मध्यकालिन र दिर्घकालिन लक्ष्य र कार्यक्रम निर्दिष्ट भएको चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना (मन्त्रिपरिषद्बाट २०७४ जेष्ठ ४ मा स्वीकृत) अनुसार कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने।
- ख) नदी किनार तटबन्धन मार्फत बाढी नियन्त्रण, जोखिमको न्युनिकरण तथा नदी किनार/उकास क्षेत्रहरूमा हरियाली प्रवर्धन कार्य।
- ग) गुरुयोजनाले चुरे क्षेत्रबाट बा यस क्षेत्र भएर बहने १६४ नदीप्रणालीको नक्साङ्कन, यस मध्ये पहिलो ५ वर्षको लागि ६४ वटा नदी प्रणाली प्राथमिकीकरण भएको। आ.व. २०७९/८० सम्ममा चुरे क्षेत्र भएर बहने ६७ वटा नदी प्रणाली क्षेत्र भित्र, कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई मार्फत स्थानीय स्तरमा चुरे संरक्षण कार्यक्रम कार्यान्वयन भइरहेको।

१.७ संगठनात्मक स्वरूप तथा व्यवस्था

वन तथा वातावरण मन्त्रालय अन्तर्गत राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाको रूपमा रहेको राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समितिको सांगठनिक संरचनामा केन्द्रमा राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समितिको कार्यालय र कार्यान्वयन तहमा ५ वटा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरू रहेका छन्। केन्द्रमा समितिको नेतृत्वमा प्रशासकीय प्रमुखका रूपमा सदस्य-सचिव, ५ वटा शाखाहरू रहेका छन् भने ५ वटै कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरूको नेतृत्वमा उप-सचिव (प्रा.) रहने व्यवस्था छ। समितिको केन्द्र तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईमा कार्यरत कर्मचारीहरूको विवरण अनुसूची ६ मा दिइएको छ।

१.८ कार्य क्षेत्र

नेपाल सरकार (मन्त्रीपरिषद्) को मिति २०७१/०३/०२ को निर्णय अनुसार वातावरण संरक्षण क्षेत्र कायम गरिएको क्षेत्र (साविकको ३६ जिल्ला र ४३० स्थानीय निकाय) को विवरण यस प्रकार रहेको छ।

तालिका १: चुरे वातावरण संरक्षण क्षेत्र

क्र.सं.	जिल्ला	स्थानीय निकाय	क्षेत्रफल (हे.)	क्र.सं.	जिल्ला	स्थानीय निकाय	क्षेत्रफल (हे.)
	प्रदेश-१				प्रदेश-४		
१	इलाम	१४	३८९८२.१०	२१	नवलपरासी (बर्दघाट पूर्वी)	६	१९५००.००
२	झापा	९	१९१२५.००	२२	तनहुँ	२	५६२.२०
३	मोरंग	१०	१८६६६.१०			८	२००६२.२०
४	सुनसरी	७	१०३६४.००		प्रदेश-५		
५	धनकुटा	१	५६१.००	२३	पाल्पा	१३	२५०९८.४०
६	भोजपुर	१	६३.००	२४	नवलपरासी (बर्दघाट पश्चिम)	३०	१०३६३९.००
७	उदयपुर	२३	१२६८६०.००	२५	रूपन्देही	७	२३५०५.३०
	जम्मा	६५	२१४६२१.२०	२६	कपिलवस्तु	९	२२३८६.३०
	प्रदेश-२			२७	अर्घाखाँची	८	४६६१६.४०
८	सप्तरी	२१	२३६०४.००	२८	प्युठान	१	३०५२.००
९	सिरहा	१२	२१०४५.००	२९	दाङ	३७	२४८१४१.००

क्र.सं.	जिल्ला	स्थानीय निकाय	क्षेत्रफल (हे.)	क्र.सं.	जिल्ला	स्थानीय निकाय	क्षेत्रफल (हे.)
१०	धनुषा	१०	३४०५७.००	३०	बर्क	१६	८०८७२.००
११	महोत्तरी	४	१६२८८.००	३१	बर्दिया	३	७०१३२.००
१२	सर्लाही	९	२३४९३.००		जम्मा	१२४	६२३४४२.४०
१३	रौतहट	५	९९७७.४०		प्रदेश-६		
१४	बारा	४	२०५२६.५०	३२	सल्यान	३	३२६४९.००
१५	पर्सा	४	५७३२४.३०	३३	सुर्खेत	३१	११४६४०.००
	जम्मा	६९	२०६३१५.२०	जम्मा		३४	१४७२८९.००
	प्रदेश-३				प्रदेश-७		
१६	सिन्धुली	३२	१४३४९७.००	३४	होटी	५	३७८९.००
१७	काभ्रेपलाञ्चोक	६	७४५.४०	३५	कैलाली	१७	१४४९५०.००
१८	ललितपुर	३	५९९.००	३६	कञ्चनपुर	६	२३३०८.४०
१९	मकवानपुर	२३	१४०२९७.१०	३७	डडेल्धुरा	३	३८४९०.००
२०	चितवन	३५	१८८८५८.००		जम्मा	३१	२१०५३७.४०
	जम्मा	९९	४७३९८८.५०		कुल जम्मा	४३०	१८९६२५५.९०

१.९ समितिका जिम्मेवारीहरू

समितिको गठन आदेशमा तोकिए बमोजिम समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार निम्नानुसार रहेको छः

- (क) चुरे क्षेत्रको संरक्षण र व्यवस्थापनका लागि आवश्यक नीति तथा रणनीति तर्जुमा गर्ने,
- (ख) चुरे क्षेत्र र चुरे क्षेत्रको उपल्लो तथा तल्लो तटीय क्षेत्र बीचको सम्बन्ध स्थापित हुने गरी व्यवस्थापन कार्ययोजना बनाउने र कार्यान्वयन गर्ने, गराउने,
- (ग) चुरे क्षेत्रका जोखिमयुक्त र अति संवेदनशील क्षेत्रहरू पहिचान गरी संरक्षणका योजनाहरू बनाउने र सोको कार्यान्वयन गर्ने गराउने,
- (घ) चुरे क्षेत्रको प्राकृतिक स्रोत र साधनलाई कम क्षति पुग्ने गरी विकास योजना सञ्चालन गर्न त्यस्ता विकास कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने निकायसंग समन्वय गर्ने,
- (ङ) चुरे क्षेत्रको संरक्षणका लागि स्थानीय समुदायको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने, गराउने तथा तिनको सहयोग परिचालन गर्ने गराउने,

- (च) चुरे क्षेत्रको संरक्षण गर्न आवश्यक पर्ने प्राविधिक तथा वित्तीय स्रोत जुटाउने,
- (छ) समितिले स्वीकृत गरेका योजना र कार्यक्रमको कार्यान्वयन पक्षको तोकिए बमोजिम अनुगमन र मूल्यांकन गर्ने,
- (ज) समितिका नीति र योजनाको तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्यांकन गर्दा सम्बन्धित निकाय र संघ-संस्थाहरूसंग आवश्यक समन्वय कायम गर्ने,
- (झ) नेपाल सरकारले तोकेका अन्य कार्य गर्ने।

१.१० सम्पादन भएका मुख्य मुख्य कार्यहरू

नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) को मिति २०७४/०२/०४ को निर्णयबाट स्वीकृत चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना, २०७४ बमोजिम आयोजनाबाट सम्पन्न गरिने मुख्य मुख्य कार्यक्रम तथा कार्यक्रमका क्षेत्रहरू निम्नानुसार रहेका छन्।

१. प्राकृतिक स्रोत क्षय/हास न्यूनीकरण,
२. वातावरण स्थिरीकरण र उत्पादकत्व वृद्धि,
३. जोखिम प्रभाव न्यूनीकरण,
४. एकीकृत नदी प्रणाली स्रोत व्यवस्थापन पूर्वाधार,
५. उपल्लो जलाधार क्षेत्रका भू-स्खलनग्रस्त क्षेत्र स्थिरीकरण,
६. नदी कटान तथा डुवानबाट हुने क्षति न्यूनीकरण,
७. वन क्षेत्र बाहिर वन विकास (Tree outside Forest),
८. नवीकरणीय ऊर्जा प्रविधि विस्तार,
९. नवीकरणीय ऊर्जा एवम् वायोब्रिकेट तथा सुधारिएको चुल्हो प्रविधि विकास,
- १० अन्तर विषयगत क्षेत्र,

गुरुयोजनाले नक्साबद्ध गरेको चुरे क्षेत्रबाट वा यस क्षेत्र भएर बहने १६४ नदीप्रणालीहरू मध्ये पहिलो ५ वर्षको लागि ६४ वटा नदी प्रणालीहरू प्राथमिकीकरण भए अनुरूप आ.व. २०७९/८० मा चुरे क्षेत्र भएर बहने ६७ वटा नदी प्रणाली क्षेत्र भित्र कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई मार्फत स्थानीय स्तरमा कार्यक्रम संचालनको लागि कार्यक्रम स्वीकृत भई चुरे संरक्षण कार्यक्रम कार्यान्वयन भएको थियो।

नदी प्रणाली र अन्तर्गतका क्षेत्रहरूमा आ.व. २०७९/०७२ देखि २०७९/८० सम्म गरिएका मुख्य मुख्य कार्यहरूको लक्ष्य र प्रगतिको अवस्था निम्न तालिकामा दिइएको छ।

तालिका २: २०७९/०८० सम्म सम्पन्न मुख्य मुख्य कार्यक्रमहरू

क्र.सं.	मुख्य कार्यक्रम	इकाइ	प्रगति	कैफियत
१	गल्छी पहिरो तथा खहरे रोकथाम	गोटा	१४५८	
२	नदी तथा खोला किनारा व्यवस्थापन	कि.मि.	४१२.४७	
३	तारबार सहित बाँस तथा अन्य प्रजाति खरिद तथा रोपण	हेक्टर	१८४२.४४	
४	अति संवेदनशील क्षेत्र (HOT SPOT) संरक्षण	हेक्टर	१८७५.९५	
५	क्षतिग्रस्त सार्वजनिक भूमि पुनरुत्थान	हेक्टर	४२७	
६	नदी उकास जग्गा संरक्षण तथा वृक्षारोपण	हेक्टर	६४४	
७	नदी किनारा हरित पेटी विकास	हेक्टर	१६२	
८	नदी प्रणालीको खाली सार्वजनिक पर्ति जग्गामा वृक्षारोपण	हेक्टर	१९४५	
९	नर्सरी मर्मत। सुदृढीकरण तथा व्यवस्थापन	गोटा	२४१	
१०	गुणस्तरीय विरुवा तथा बीउ व्यवस्थापन	हजार	२९३४९.६४	
११	बाँसको विरुवा उत्पादन तथा खरिद	हजार	८२६.३०	
१२	बाँस/अमिसो/अन्य विरुवा रोपण तथा व्यवस्थापन	हेक्टर	२१०	
१३	भिरालो कृषि भूमिमा बहुवर्षीय वाली विस्तार	हेक्टर	१६६	
१४	फलफुलको विरुवा खरिद तथा वितरण	हजार	५१९.८९	
१५	कृषि वन प्रवर्धन	हेक्टर	१०८.२०	
१६	भूमिगत जल पुर्नभरण, पोखरी निर्माण तथा संरक्षण	गोटा	६२८	
१७	तालतलैया तथा सिमसार व्यवस्थापन	गोटा	१३९	
१८	रेन वाटर रन अफ हावोस्टिंग ड्याम	गोटा	१७३	
१९	पर्यापर्यटन प्रवर्धन र विकास	गोटा	११५	

क्र.सं.	मुख्य कार्यक्रम	इकाइ	प्रगति	कैफियत
२०	जल पुनर्भरण / संरक्षण पोखरी निर्माण	वटा	७६	
२१	साना सिंचाई तथा सहकारी सिंचाई	गोटा	१३७२.४८	
२२	भू स्खलन उपचार कार्य	प्याकेज	१६१	
२३	स्परस्टड तथा चेकड्याम निर्माण	गोटा	८४६	
२४	जडिबुटी रोपण तथा विस्तार	हेक्टर	२८१	
२५	पानी मुहान संरक्षण तथा कुवा उत्खनन्	गोटा	५४८	
२६	पहिरो रोकथाम नियन्त्रण (नमुना स्थल विकास)	स्थान	७	
२७	पशुपंक्षी विक्री केन्द्र	गोटा	३१	
२८	माहुरी घर तथा गोला वितरण	गोटा	१७६	
२९	७४४ स्थानिय तह अनुसार वन जलाधारहरुको नक्सांकन	प्याकेज	१	
३०	गाई, भैंसी, बाखा, बैंगुर तथा कुखुराको गोठ, खोर तथा डुड सुधार	गोटा	५५४१	
३१	गुरुयोजना तयार तथा प्रकाशन	पटक	१	
३२	चुरे क्षेत्रमा रहेको Invasive Alien प्रजातिको नक्शांकन	प्याकेज	१	
३३	चुरेको वन श्रोत माथिको स्थानीयको निर्भता अध्ययन	जिल्ला	२	
३४	माछा पोखरी निर्माण	हेक्टर	३४	
३५	चुरे क्षेत्रमा अवस्थित जोखिमयुक्त वस्तिहरुको पहिचान एवं नक्शांकन	पटक	१	
३६	वनस्पति उद्यान निर्माण	गोटा	१०	
३७	वनस्पति प्रजातिको प्रदर्शनी स्थल निर्माण तथा व्यवस्थापन	गोटा	२२	
३८	सहकार्यमा बायोग्यास निर्माण तथा अनुदान	घरघुरी	१९१७	

लक्ष्य अनुरूप शत प्रतिशत प्रगति हासिल हुन नसक्नुका कारणहरु:

- विगत आ.व. २०७४-०७५ सम्म Line Agency मार्फत कार्यक्रम संचालन भएकोमा ति निकायहरुको आफ्नै कार्यक्रम समेत हुँदा चुरे संरक्षण कार्यक्रम समान प्राथमिकता नपरी प्रगति कम हुन गएको।
- आ.व. २०७५/०७६ मा स्थानिय तह मार्फत कार्यक्रम कार्यान्वयन भएकोमा स्थानिय तहहरु भर्खरै स्थापना भइ संस्थागत भइ नसकेकोले कार्यक्रम सञ्चालनमा दुविधा भइ कार्यान्वयन पक्ष कमजोर रही अन्तिम लेखा परिक्षणको प्रतिवेदन समेत प्राप्त हुन नसकेको।
- आ.व. २०७६/७७ देखि २०७८/७९ सम्म महामारी रोग COVID-19 को समस्या तथा आ.व. २०७८/७९ को चौथो त्रैमासिक अवधिमा भएको स्थानीय निर्वाचन र निर्माण सामग्रीमा भएको अत्यधिक मूलवृद्धिले ल्याएको निर्माण होलिडेको कारण स्थलगत रुपमा कार्य गर्न कठिन भइ लक्ष्य अनुसार प्रगति हासिलमा समस्या परेको।
- आ.व. २०७९/८० मा समिति र अन्तर्गतका कार्यान्वयन निकायहरुको बजेट रोक्का तथा खर्च कटौतिमा परेका रु. ४,०६,५९,०००/- (चार करोड, छ लाख, उन्साठी हजार) का कार्यक्रमहरु कार्यान्वयन गर्न नपाइएको तर LMBIS मा यथावत रहेको।

१.११ आयोजनाको समय प्रगति

तालिका ३ आयोजनाको वार्षिक तथा समय प्रगति

(रु. करोडमा)

आ.व.	स्वीकृत रु. करोड	संशोधित रु. करोड	कुल खर्च रु. करोड	वार्षिक प्रगति प्रतिशत		समय प्रगति प्रतिशत	
				वित्तीय	भौतिक	वित्तीय	भौतिक
२०७१/०७२	९९.३८०	१२४.६४४	११५.९९९	९३.०६	९३.०६	०.४६५	०.४६५
२०७२/०७३	१९६.८१५	१९६.४२५	१७७.६३०	९०.४३	९०.४३	०.७११	०.७११
२०७३/०७४	१८८.३८५	१८४.७३०	१७२.३३३	९३.२९	८९.०४	०.६९०	०.६५९
२०७४/०७५	१९१.०२७	१८२.४८४	१६१.०१०	८८.२३	९२.९६	०.६४५	०.६७९
२०७५/०७६	१६९.९७०	१६६.६४४	१५२.६९२	९१.६३	९५.०७	०.६१२	०.६३४
२०७६/०७७	१७३.६९०	१६७.१८९	१४१.४८७	८४.६३	९१.११	०.५६७	०.६१०
२०७७/०७८	१५५.६३०	१८२.७७६	१६०.७१९	८७.९३	९३.०१	०.६४४	०.६८१
२०७८/०७९	१५३.२३०	१५२.६२१	१२६.७३६	८३.०४	९०.७५	०.५०८	०.५५५
२०७९/०८०	२१७.३२	२१६.६७	१९७.६७	९१.२३	९२.२०	०.७९	०.८०
	१५४५.४५	१५७४.१८	१४०६.२७	८९.३३	९१.९६	५.६३	५.७९

१.१२ कार्यक्रम कार्यान्वयनमा देखा परेका मुख्य मुख्य समस्याहरु:

क) जनशक्तिको कमी

- श्रावण महिना देखि नै कार्यक्रम कार्यान्वयन शुरू हुने भएपनि अस्थायी कर्मचारीहरुको दरबन्दी स्वीकृत, स्थायी कर्मचारीहरुको काज अवधि थप तथा सरुवा हुने क्रम मसिरसम्म हुने गरेको कारण लामो समय कर्मचारी विहिन तथा अन्यौलको अवस्था रहने गरेको।
- कार्यक्रम, कार्यक्षेत्र र कार्यबोझको तुलनामा मौजुदा स्वीकृत दरबन्दी अनुसारको जनशक्ति नै पर्याप्त नभएको अवस्थामा कतिपय दरबन्दी रिक्त रहने गरेको। इन्जिनियरिङ सेवाको दरबन्दी नै कम रहेको तथा भएका दरबन्दीहरुमा पनि पदपूर्ति हुने नगरेको।
- ३७ वटा जिल्लाका १६४ वटा नदीप्रणालीहरुमा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नका लागि जम्मा ५ वटा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरु रहेको, जुन कार्यबोझको आधारमा अत्यन्त न्यून भएको।
- रा.चु.त.म.सं.वि. समितिका आफ्नै कर्मचारी नहुनु।

ख) सवारी साधनको कमी

- समिति र अन्तर्गतका कार्यान्वयन इकाईहरुमा रहेका सवारी साधनहरु धेरै पुराना र जीर्ण अवस्थामा रहेको कारण पटक पटक मर्मत गरिरहनु पर्ने। मर्मतका लागि विनियोजित बजेट न्यून हुने गरेको। ५ वटा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरु थप भए पनि सवारी साधन थप नभएको।

ग) कानूनी संरचनाको अभाव

- एकिकृत प्रणाली अनुरूप चुरे संरक्षण तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि कानूनी संरचना नहुनु।
- चुरेको प्रभावकारी संरक्षण गर्न एकिकृत प्रणाली अनुरूप चुरे संरक्षण तथा व्यवस्थापन कार्यान्वयनका लागि एकीकृत चुरे संरक्षण तथा व्यवस्थापन ऐन नहुनु।

घ) गुरुयोजना र स्वीकृत कार्यक्रममा भिन्नता

- चुरे क्षेत्रको माथिल्लो तटको तुलनामा तल्लो तटमा मानव बस्ती र नीजि जग्गा रहेको कारण तल्लो तटबाट कार्यक्रमहरुको माग बढि हुने र सोही अनुसार प्रस्ताव हुने तथा माथिल्लो निकायबाट पनि सोही क्षेत्रका कार्यक्रम थप हुने गरेको कारण नदीप्रणालीको उपल्लो तटीय क्षेत्र कम प्राथमिकतामा पर्ने गरेको। हरियाली प्रवर्धन भन्दा नदी तथा गल्छी नियन्त्रणमा कार्यक्रमको भार बढी हुने गरेको।

ङ) कार्यक्रम कार्यान्वयनमा दोहोरोपन

- चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजनाले निर्दिष्ट गरेका योजना तथा कार्यक्रम संचालन गर्न समितिलाई यथोचित बजेट उपलब्ध गराउनु पर्नेमा कार्यान्वयनमा दोहोरोपन हुनेगरी चुरे उत्थानशील आयोजना (BRCRN) शुरू गरिनु।

च) अपुग साङ्गठनिक संरचना र अस्थिर कार्यक्रम कार्यान्वयन मोडालिटी

- कार्यक्रम, कार्यक्षेत्र र कार्यबोझको तुलनामानिकै कम जनशक्ति र कार्यान्वयन इकाईहरू रहेको सांगठनिक संरचना तथा कहिले साझेदार निकाय, कहिले स्थानीय तह तथा कहिले आफ्नै मातहतका इकाईहरूद्वारा कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिनु तथा हाल आएर फेरि सबै कार्यक्रम स्थानीयतहद्वारा कार्यान्वयन गर्नु पर्ने विषयमा बहस शुरु हुनुले समग्र कार्यक्रमलाई नै अस्थिर बनाएको।

छ) कार्यालयहरू अपायक स्थानमा हुनु

- दैनिक जसो वन तथा वातावरण मन्त्रालय लगायतका निकायहरूमा समन्वय तथा सहकार्य गर्नु पर्ने समितिको सचिवालय ललितपुरको खुमलटारमा र अधिकांश कार्यक्रमहरू महेन्द्र राजमार्गको दायीबायाँका क्षेत्रमा रहेको, जस्तै: कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई जनकपुरको कार्यालय जनकपुरधाममा रहेको कारण अनावश्यक रूपमा समय र इन्धन खर्च हुने गरेको।

ज) बजेटको न्यूनता

- नेपाल सरकारबाट चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना, २०७४ ले प्रस्ताव गरेको बजेटको तुलनामा करिब १० प्रतिशतका दरले मात्र बजेट उपलब्ध हुनु।।

१.१३ समस्या समाधानका लागि गरिएका प्रयासहरू

- हरेक आ.व.को श्रावण महिनामै कर्मचारीहरूको काज अवधि थप/दरबन्दी स्वीकृतीका लागि वन तथा वातावरण मन्त्रालयमा अनुरोध गर्ने गरिएको।
- समिति र अन्तर्गतका कार्यान्वयन इकाईहरूमा रहेका सवारी साधनहरू मर्मत गरी चलाउने गरिएको, थप सवारी साधन व्यवस्थाका लागि वन तथा वातावरण मन्त्रालयमा अनुरोध गरिएको तथा वार्षिक कार्यक्रम प्रस्ताव गर्दा सवारी साधन खरिदका लागि कार्यक्रम प्रस्ताव गरिएको।
- चुरे संरक्षण तथा व्यवस्थापन विधेयक तयारी कार्यदल गठन भई विधेयकको मस्यौदा तयार भईरहेको।
- चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना, २०७४ र एकीकृत नदीप्रणाली व्यवस्थापन योजनाले प्रस्ताव गरे अनुरूप वार्षिक कार्यक्रम तयार गरी LMBIS मा प्रविष्ट गर्ने गरिएको।
- आ.व. २०७७/७८ मा राष्ट्रपति चुरे क्षेत्र संरक्षण कार्यक्रमको नीतिगत, कानुनी र संस्थागत सुधार सहित पुनःसंरचना को लागि अध्ययन गरि प्रतिवेदन तयार गरिएको तथा आ.व. २०७८/७९ मा परिमार्जन गरी तयार गरिएको चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना, २०७९ लाई स्वीकृतीका लागि वन तथा वातावरण मन्त्रालयमा पेश गरिएको।

- समितिको सचिवालयलाई उपयुक्त स्थानमा सार्नका लागि वन तथा वातावरण मन्त्रालयमा अनुरोध गरिएको।
- गुरुयोजनाले प्रस्ताव गरे बमोजिम बजेट व्यवस्थाका लागि वन तथा वातावरण मन्त्रालयमा अनुरोध गरिएको। राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रमलाई थप प्रभावकारी बनाउनका लागि राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष (NTNC), ICIMOD, WWF नेपाल, एशियाली विकास बैंक (ADB) लगायतका बैदेशिक संघसंस्थाहरूसंग सहकार्यका लागि पहल गरिएको।
- Center for International Forestry Research and World Agroforestry (CIFOR-ICRAF) को सहयोगमा Ten Million Bamboo Initiative For Restoration of Degraded Land in Chure Region of Nepal परियोजना तयार गर्न अर्थ मन्त्रालयबाट सैद्धान्तिक सहमति लिने क्रममा रहेको।
- प्रदेश नं. १ अन्तर्गत इलाम, झापा, मोरङ, सुनसरी र उदयपुर जिल्ला अन्तर्गतको चुरे क्षेत्रमा दातु/साझेदार निकायको आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोगमा कार्यान्वयन गर्न Rubber Agroforestry for Landscape Restoration and Livelihoods Improvement in Nepal नामको आयोजना विकास गर्ने सम्बन्धमा Center for International Forestry Research-World Agroforestry Center (CIROF-ICRAF) लगायतका दातु/साझेदार निकायमा पठाउन र अवधारणा पत्र स्वीकार भएमा विस्तृत परियोजना बनाउने सम्मका लागि श्री अर्थ मन्त्रालयको पुर्व स्वीकृतिका लागि अनुरोध गरिएको।
- चुरे क्षेत्रमा रहेका खाली क्षेत्रहरूमा बहुउपयोगी प्रजातिका विरुवा वृक्षारोपण गरेर कार्बन वित्त (Carbon finance) प्राप्त गर्ने उद्देश्यले Improved Forestry in the Hindukush Region: A Community, Bio-diversity and Carbon Project सम्बन्धी अवधारणा पत्र तयार गरी सहमतिका लागि वन तथा वातावरण मन्त्रालय मार्फत अर्थ मन्त्रालयमा पेश गरिएको।

१.१४ भावी कार्यदिशा

समग्र चुरे क्षेत्रको संरक्षण तथा विकासका लागि गठन भएको राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समितिले पाएको जिम्मेवारी अनुरूप दीगो रूपमा समग्र चुरे क्षेत्रको संरक्षण र विकास गर्नका लागि आधारभूत रूपमा निम्न कार्यहरू गरिने छन्:

- चुरे संरक्षण गुरु योजना म.प.को मिति २०७४/०२/०४ मा स्वीकृत भई गुरुयोजना र यसको पहिलो परिमार्जन २०७९ ले निर्दिष्ट गरे बमोजिम चुरे क्षेत्रको संरक्षण र व्यवस्थापनको लागि १६४ वटा नदी प्रणालीमा प्राथमिकताको आधारमा क्रमबद्ध रूपमा कार्यक्रम संचालन गर्ने,
- चुरे-तराई-मधेशको एकिकृत र समग्र व्यवस्थापनमा नीतिगत, कानूनी, संस्थागत, कार्यक्रमगत, स्रोतजन्य र व्यवस्थापकीय मुद्दाहरू रहेका छन्। “चुरेको माटो चुरेलाई, सफा पानी सबैलाई” भन्ने दूरदृष्टीका साथ नेपाल सरकारद्वारा २०७४ जेष्ठमा स्वीकृत २० वर्षे राष्ट्रपति चुरे-तराई-मधेश संरक्षण र व्यवस्थापन गुरुयोजनाले प्रस्ताव गरे बमोजिमको रकम सालवसाली रूपमा उपलब्ध गराउन तथा कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्न सुदृढ संस्थागत संरचना र एकिकृत कानूनको तयारीका लागि पहल गर्ने,

- समितिको मौजूदा सांगठनिक संरचनालाई संघ, प्रदेश र सम्बन्धीत स्थानीय निकायहरूसंग सहकार्य र संयोजन हुने गरी पुनसंरचनाको काम गर्नुपर्ने छ। संघीय संरचनाको मर्म अनुकूल हुने गरी चुरे-तराई-मधेशको संरक्षण र व्यवस्थापनको अधिकार जिम्मेवारी, कर्तव्य र जवाफदेहीता संघीय, प्रादेशिक र स्थानीय सरकारहरूले सहकार्य र समन्वयात्मक ढङ्गले गर्ने गरी विभाजन गर्नु पर्ने छ। समितिलाई सालवसाली रूपमा प्राप्त हुने कार्यक्रमहरू समिति, कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई र नेपाली सेनाद्वारा कार्यान्वयन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिने,
- गुरु योजनाले परिकल्पना गरे बमोजिम चुरे-तराई मधेशको संरक्षण र व्यवस्थापनको लागि समग्र राष्ट्रिय ऐन तथा प्रदेश र संबन्धित स्थानीय निकायमा यस सम्बन्धी विशेष कानूनको आवश्यकता रहेको छ। अध्ययनले नदीजन्य उत्पादनहरू जस्तै ढुङ्गा र बालुवाको उत्खनन र विक्रिवितरणमा मात्र नीजि क्षेत्रको भूमिका देखिएकोले चुरे-तराई-मधेशको संरक्षण र व्यवस्थापनमा नीजि क्षेत्रलाई जिम्मेवार बनाउँदै उनीहरूको लगानी प्रवर्धन गर्ने नीति लिइने छ। नेपालको कूल भूभागको झण्डै २७ प्रतिशत भूखण्ड रहेको चुरे भावर तराई मधेश संरक्षण र व्यवस्थापन गर्न ठूलो धनराशी आवश्यकता पर्ने हुँदा थप आर्थिक स्रोतहरू जुटाई चुरे-तराई मधेशमा माटो र पानी संरक्षण तथा व्यवस्थापनबाट पर्ने प्रभावको वैज्ञानिक लेखाजोखा र आंकलन गर्न दीर्घकालीन अनुगमनका लागि प्रणालीगत, प्राविधिक र खोजमूलक वैज्ञानिक अनुसन्धानको संरचना र संयन्त्रको स्थापना गर्न आवश्यक पहल गर्ने।

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन २०७५/८०

२.१ पृष्ठभूमि

चुरे क्षेत्रमा भइरहेको वातावरणीय विनाशको कारण तराई-मधेशमा परेको नकारात्मक प्रभावलाई मध्यनजर गर्दै आ.व. २०६६/६७ देखि नेपाल सरकारको पहिलो प्राथमिकता प्राप्त (P1) आयोजनाको रूपमा तत्कालिन भू तथा जलाधार संरक्षण विभाग मार्फत चुरे संरक्षण कालागि थालनी गरेको चुरे संरक्षण कार्यक्रम, राष्ट्रिय गौरवको कार्यक्रमको रूपमा आ.व. २०७१/०७२ देखि २०७४/०७५ सम्म साविकका वन विभाग, भू तथा जलाधार संरक्षण विभाग, वनस्पति विभाग, कृषि विकास विभाग, पशु सेवा विभाग र सो अन्तर्गतका जिल्ला स्थित कार्यालयहरू, जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण विभागका डिभिजन कार्यालयहरू र सम्बन्धित कार्यालयहरूको निर्देशनालयहरू लगायतका साझेदार निकायहरू मार्फत संचालन हुँदै आएकोमा सो अवधिमा औसतमा भौतिक प्रगति ९१.३७ प्रतिशत र वित्तीय प्रगति ९१.२५ प्रतिशत हासिल भएको थियो।

आ.व. २०७५/७६ मा चुरे क्षेत्र र यसको प्रभावित क्षेत्रमा पर्ने ३७ जिल्लाहरू मध्ये ३१ जिल्लाका ९३ स्थानीय तह अन्तर्गत २९ वटा नदी प्रणालीहरूमा केन्द्रित रही ७ वटै प्रदेशका उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयहरू र ९३ स्थानीय तहहरू मार्फत संचालन भएको थियो। उक्त अवधिमा भौतिक प्रगति ९५.०७ प्रतिशत र वित्तीय प्रगति ९१.६३ हासिल भएको देखिन्छ।

आ.व. २०७६/७७ को नीति तथा कार्यक्रम र बजेट वक्तव्यमा उल्लेख भए बमोजिम नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्को मिति २०७६/०४/०६ को निर्णयबाट सम्पूर्ण चुरे क्षेत्रलाई समेट्ने गरी समिति अन्तर्गत स्थापना भएका ५ वटा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरू, नेपाली सेनाको वन तथा पर्यावरण सुरक्षा निर्देशनालय र समितिबाट चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजनाले निर्दिष्ट गरे अनुसारका ३० वटा नदी प्रणाली र अन्तर्गतका क्षेत्रमा कार्यक्रम कार्यान्वयन भएको थियो। उक्त आ.व.मा कोभिड १९ को समस्याको बावजुद समग्रमा भौतिक तर्फ ९१.११ प्रतिशत र वित्तीय तर्फ ८४.६३ प्रतिशत प्रगति हासिल भएको थियो।

आ.व. २०७७/७८ मा पनि कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरू, नेपाली सेनाको वन तथा पर्यावरण सुरक्षा निर्देशनालय र समितिबाट चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजनाले निर्दिष्ट गरे अनुसारका ४७ वटा नदी प्रणाली र अन्तर्गतका क्षेत्रमा कार्यक्रम कार्यान्वयन भएको थियो। यस आ.व.मा पनि कोभिड १९ को समस्या यथावत रहेको अवस्थामा समग्रमा भौतिक तर्फ ९३.०१ प्रतिशत र वित्तीय तर्फ ८७.९३ प्रतिशत प्रगति हासिल भएको थियो।

आ.व. २०७८/७९ मा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरू, नेपाली सेनाको वन तथा पर्यावरण सुरक्षा निर्देशनालय र समितिबाट चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजनाले निर्दिष्ट गरे अनुसारका ६७ वटा नदी प्रणाली र अन्तर्गतका क्षेत्रमा कार्यक्रम कार्यान्वयन भई ९०.७५ प्रतिशत भौतिक र ८३.०४ प्रतिशत वित्तीय प्रगति हासिल भएको थियो।

नेपाल सरकारको आ.व. २०७९/८० को नीति तथा कार्यक्रमको बुँदा नं. ९१ मा समावेश "राष्ट्रपति चुरे तराई मधेश संरक्षण कार्यक्रम अन्तर्गत चुरे क्षेत्रको समग्र संरक्षणमा उच्च प्राथमिकता दिइनेछ। चुरे क्षेत्रको गुरुयोजना पुनरावलोकन गरी उपल्लो र तल्लो तटीय सम्बन्धका आधारमा चुरे क्षेत्रको एकीकृत संरक्षण तथा विकास गरिनेछ। चुरे क्षेत्रको संवेदनशीलतालाई ध्यानमा राखी ठूला आयोजना विकास गर्दा वातावरणीय तथा जलाधार संरक्षणमा पर्याप्त ध्यान पुऱ्याइनेछ" भन्ने विषय र बजेट वक्तव्य नं. १२३ मा समावेश "नदी प्रणालीमा आधारित रहेर भू-क्षय नियन्त्रण सहित क्षतिग्रस्त भूमिको पुनर्स्थापना, वायोइन्जिनियरिङ सहितको तटबन्ध निर्माण, वर्षातको पानी उपयोग, जलपुनर्भरण, सिमसार व्यवस्थापन तथा भेटियर, जेट्रोपा र बाँसरोपण जस्ता क्रियाकलाप सञ्चालन गरी चुरे क्षेत्रको संरक्षण गरिनेछ" भन्नेव्यहोरा उल्लेख भए अनुसार यस आ.व.मा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरू, नेपाली सेनाको वन तथा पर्यावरण सुरक्षा निर्देशनालय र समितिबाट चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजनाले निर्दिष्ट गरे अनुसारका ६७ वटा नदी प्रणाली र अन्तर्गतका क्षेत्रमा कार्यक्रम कार्यान्वयन भएको थियो। यस आ.व.मा देखा परेका कतिपय आन्तरिक र बाह्य समस्याहरूका बावजुद ९२.२० प्रतिशत भौतिक र ९१.२३ प्रतिशत वित्तीय प्रगति हासिल भयो।

यस खण्डमा आ.व. २०७९/८० मा सञ्चालन भएका कार्यक्रमहरूको प्रगतिको विश्लेषणात्मक विवरण प्रस्तुत गरिएको छ।

२.२ कार्यक्रम संचालन तथा कार्यान्वयन निकायहरू

राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समिति कार्यक्रम कार्यान्वयनको मुख्य जिम्मेवार निकाय हो। गत विगत वर्षहरूमा एकीकृत कार्यक्रम तर्जुमामा सहभागी भई जिम्मेवारी बाँडफाँड गरिएका तत्कालिन सर्वे विषयगत मन्त्रालयका विभागहरू, क्षेत्रिय निर्देशनालयहरू र जिल्लास्थित निकायहरूबाट कार्यक्रम कार्यान्वयन हुने गरेकोमा राज्यको पुनर्संरचनाको क्रममा ७५३ स्थानीय तह र ७ वटा प्रदेशहरूको रूपमा नेपालको भौगोलिक विभाजन भए पश्चात चुरे संरक्षण कार्यक्रम कार्यान्वयन क्षेत्रमा पर्ने ३२५ स्थानीय तह र ७ वटा प्रदेश मध्ये ३४ जिल्लामा पर्ने ४८ नदी प्रणाली भित्रका १६३ स्थानीय तह (गा.पा./न.पा./उ.म.न.पा./म.न.पा.) हरूमा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरू र नेपाली सेना (वन तथा पर्यावरण सुरक्षा निर्देशनालय) मार्फत कार्यक्रम कार्यान्वयन हुने गरी कार्यक्रम तथा बजेट विनियोजन भई कार्यक्रम कार्यान्वयन भएको थियो।

क) राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समिति अन्तर्गतका कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरू

- कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई, लम्की (कैलाली)
- कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई, बुटवल (रूपन्देही)

- कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई, भरतपुर (चितवन)
- कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई, जनकपुर, (धनुषा)
- कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई, सलकपुर, (मोरंग)

ख) नेपाली सेना (वन तथा पर्यावरण सुरक्षा निर्देशनालय, जङ्गी अड्डा, भद्रकाली)

२.३ आ.व. २०७९/८० मा कार्यक्रम संचालन भएका नदी प्रणालीहरू

तालिका ४: आ.व. २०७९/८० मा नदी प्रणाली अनुसार विनियोजन र खर्चको अवस्था

क्र.सं.	नदी प्रणाली	जिल्ला	विनियोजित बजेट	खर्च	खर्च प्रतिशत	कैफियत
१	खडक नदी प्रणाली	उदयपुर सिरहा	२६५.००	२६२.९४	९९.२२	
२	खाडो नदी प्रणाली	सप्तरी	३४०.००	२२७.९९	६७.०३	
३	चिसाङ्ग नदी प्रणाली	मोरङ	११०.००	१०८.९९	९९.०१	
४	त्रियुगा-२ कंग सिवाई हडिया १५ नदी प्रणाली	उदयपुर	४५४.६६	४५०.९४	९९.१८	
५	बक्राहा नदी प्रणाली	मोरङ	१००.००	९९.६०	९९.६०	
६	बताहा नदी प्रणाली	उदयपुर सिरहा	१९०.००	१८५.४१	९७.५९	
७	बलान नदी प्रणाली	सप्तरी सिरहा उदयपुर	५१७.००	५१३.५५	९९.३३	
८	बिरिग नदी प्रणाली	इलाम झापा	१८५.००	१८४.८०	९९.८९	
९	बुढी नदी प्रणाली	सुनसरी मोरंग	२०७.००	२०५.७९	९९.४१	
१०	माहुली सुन्दरी नदी प्रणाली	उदयपुर सप्तरी	३००.००	२९७.२१	९९.०७	
११	मेची नदी प्रणाली	इलाम झापा	१५०.००	१४०.३७	९३.५८	
१२	रतुवा नदी प्रणाली	इलाम झापा मोरंग	२०६.१९	२०५.७४	९९.७८	

क्र.सं.	नदी प्रणाली	जिल्ला	विनियोजित बजेट	खर्च	खर्च प्रतिशत	कैफियत
१३	लोदिया नदी प्रणाली	इलाम झापा	१८१.१०	१७८.५७	९८.६१	
१४	लोहन्द्रा नदी प्रणाली	सिराहा मोरंग	१३५.००	१३३.१७	९८.६४	
१५	विहुल नदी प्रणाली	उदयपुर सप्तरी	२४०.००	२३७.३६	९८.९०	
१६	सुनसरी सर्दु, सेउती खोला नदी प्रणाली	सुनसरी सुनसरी	२८०.००	२७९.२८	९९.७४	
सलकपुर, मोरंगको जम्मा			३८६०.९५	३७११.५५	९६.१३	
१	कमला १ नदी प्रणाली	सिन्धुली	३०.००	२९.९९	९९.९७	
२	कमला ४ नदी प्रणाली	उदयपुर, सिन्धुली	६०.००	५९.९९	९९.९९	
३	कमला ७ नदी प्रणाली	सिन्धुली	२०.००	१९.९९	९९.९५	
४	जलाद नदी प्रणाली	धनुषा	२५६.००	२५१.७७	९८.३५	
५	झिम नदी प्रणाली	सर्लाही	२७५.००	२७४.१३	९९.६८	
६	बकैया नदी प्रणाली	रौतहट	३२४.५४	३२४.२२	९९.९०	
७	बाँके-हर्दीनदी प्रणाली	महोत्तरी सर्लाही	६०.००	५९.९८	९९.९७	
८	बागमती नदी - चाँदी खोला (हर्दिया)	रौतहट	२६०.००	२५६.०७	९८.४९	
९	बागमती-४ नदी प्रणाली	सिन्धुली	२५४.००	२५१.८२	९९.१४	
१०	बिगही औरही नदी प्रणाली	धनुषा	२२३.१०	२२२.९७	९९.९४	
११	मराहा नदी प्रणाली	महोत्तरी	२७१.००	२७०.७१	९९.८९	
१२	रातु नदी प्रणाली	महोत्तरी धनुषा	३४६.००	३४५.७२	९९.९२	
१३	लखनदेही नदी प्रणाली	सर्लाही	४१०.००	४०९.८९	९९.९७	
१४	बागमती ५ नदी प्रणाली	सिन्धुली	३०.००	३०.००	१००.००	
१५	बागमती ६ नदी प्रणाली	रौतहट सर्लाही सिन्धुली मकवानपुर	३०.००	३०.००	१००.००	

क्र.सं.	नदी प्रणाली	जिल्ला	विनियोजित बजेट	खर्च	खर्च प्रतिशत	कैफियत
जनकपुरधाम, धनुषाको जम्मा			२८४९.६४	२८३७.२५	९९.५७	
१	अरुण खोला	नवलपरासी (पूर्व)	१६६.००	१५९.९०	९६.३२	
२	तिलावे नदी प्रणाली	पर्सा	२२३.००	२१३.९४	९५.९४	
३	दुधौरा नदी प्रणाली	बारा	२९२.००	२४५.८४	८४.१९	
४	नारायणी ४ नदी प्रणाली	नवलपरासी (पूर्व)	१९०.००	१८५.१३	९७.४३	
५	पसाहानदी प्रणाली (शक्ति, बैंगारी)	बारा मकवानपुर	३७५.००	२२४.२०	५९.७९	
६	पूर्वी रामि-६ नदी प्रणाली (उपल्लो कयर)	चितवन	२९७.००	२८९.८२	९७.५८	
७	पूर्वी रामी - ४ लोथर	चितवन	२३९.००	२२५.६७	९४.४२	
८	बकैया नदी प्रणाली	मकवानपुर बारा	३२७.००	२९६.४२	९०.६५	
९	रिउ नदी प्रणाली	चितवन पर्सा	३१३.००	२७४.३४	८७.६५	
भरतपुर, चितवनको जम्मा			२४२२.००	२११५.२४	८७.३३	
१	कञ्चन पहिली इगुरीया नदी प्रणाली	पाल्पा रुपन्देही अर्घाखाँची	२२८.००	२१८.९२	९६.०२	
२	तिनाउ नदि प्रणाली- १,२,३	पाल्पा रुपन्देही अर्घाखाँची	२३७.४०	२३२.००	९७.७३	
३	नारायणी १ नदि प्रणाली	तनहुँ नवलपरासी चितवन	५०.००	४८.४७	९६.९४	
४	पश्चिम रामी २ नदी प्रणाली	अर्घाखाँची	९५.००	९३.२२	९८.१३	
५	पश्चिम रामी ४ नदी प्रणाली (रनसिं)	अर्घाखाँची कपिलवस्तु दाङ	२४२.००	२३३.३८	९६.४४	

क्र.सं.	नदी प्रणाली	जिल्ला	विनियोजित बजेट	खर्च	खर्च प्रतिशत	कैफियत
६	पश्चिम राप्ती ५ नदी प्रणाली (गुरुङ्ग)	दाङ	२५८.००	२४४.८४	९४.९०	
७	पश्चिम राप्ती ६ नदी प्रणाली	अर्घाखाँची दाङ	१९९.००	१९३.८६	९७.४२	
८	पश्चिम राप्ती ९ महतिनी नदी प्रणाली	दाङ	३०५.००	२६६.५७	८७.४०	
९	बबई ४ नदी प्रणाली	दाङ	६०.००	२९.५३	४९.२२	
१०	बबई ९ नदी प्रणाली (शारदा)	बर्दिया सल्यान सुर्खेत	१७३.००	१६४.९३	९५.३४	
११	बाणगंगा नदी प्रणाली	कपिलवस्तु अर्घाखाँची	४००.००	३४३.४१	८५.८५	
१२	भलुही नदी प्रणाली	नवलपरासी पाल्पा	२८९.००	२६६.६३	९२.२६	
१३	सखौरा रोहिणी (घोडाहा) नदी प्रणाली	रुपन्देही नवलपरासी (पश्चिम)	३५९.००	३३२.४७	९२.६१	
१४	सुराही नदी प्रणाली	कपिलवस्तु	३०.००	२९.८१	९९.३७	
	बुटवल, रुपन्देहीको जम्मा		२९२५.४०	२६९८.०४	९२.२३	
१	कर्णाली ६ नदी प्रणाली (ठूलीगाड)	डोटी	२३७.००	२२७.२३	९५.८८	
२	काँन्दा नदी प्रणाली	कैलाली	२८१.००	२६८.१९	९५.४४	
३	खुटिया नदी प्रणाली	कैलाली	२१५.००	२११.९१	९८.५६	
४	चौघार नदी प्रणाली (राँटेला, खनीया)	कञ्चनपुर	२३१.००	२२७.२६	९८.३८	
५	निकास नदी प्रणाली (फलाँटे)	सुर्खेत	१३२.००	१३०.३७	९८.७७	
६	पश्चिम राप्ती १० नदी प्रणाली (राप्ती)	बाँके	२५९.००	२५६.४०	९८.९९	
७	पुन्तुरा नदी प्रणाली	डडेल्धुरा	२४५.००	२२६.९८	९२.६४	
८	बबई नदी प्रणाली	बर्दिया	२४१.००	२३८.२९	९८.८८	

क्र.सं.	नदी प्रणाली	जिल्ला	विनियोजित बजेट	खर्च	खर्च प्रतिशत	कैफियत
९	भेरी १ नदी प्रणाली गोचे	सुर्खेत	१४४.००	१४३.४१	९९.५९	
१०	मछेली-दोदा नदी प्रणाली	कैलाली कञ्चनपुर डडेलधुरा	१८५.००	१७४.२५	९४.१९	
११	महाकाली नदी प्रणाली जोगबुढा	कञ्चनपुर	२०१.००	१६१.२०	८०.२०	
१२	मोहना नदी प्रणाली	कैलाली कञ्चनपुर	१९४.००	१८१.०५	९३.३२	
१३	सुर्मा-कटेनी नदी प्रणाली (लिकमा, कटेनी)	कैलाली	४०२.००	३९५.९५	९८.५०	
१४	स्याली-बनहारानदी प्रणाली	कञ्चनपुर कैलाली डडेलधुरा	१८५.००	१८२.३०	९८.५४	
लम्की, कैलालीको जम्मा			३१५२.००	३०२४.७९	९५.९६	
कुल जम्मा			१५२०९.९९	१४३८६.८७	९४.५९	

२.४ नीति तथा कार्यक्रमको प्रगति

तालिका ५ २०७९/८० को नीति तथा कार्यक्रमको प्रगति

नीति तथा कार्यक्रमको बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको बुँदा नं.	क्रियाकलाप	इकाई	लक्ष्य	प्रगति	प्रगति प्रतिशत	कैफियत
८८	१२०	विरुवा उत्पादन तथा वृक्षारोपण	हजार	२५०	२४५	९८	

नीति तथा कार्यक्रमको बुँदानं.	बजेट वक्तव्यको बुँदानं	क्रियाकलाप	इकाई	लक्ष्य	प्रगति	प्रगति प्रतिशत	कैफियत
९९, ९२, ८७	१२३, १२४	नदी तथा खोला किनारा स्थिरिकरण/ व्यवस्थापन	हेक्टर	४५.२४	४४.७२	९८.८६	
	१२३	सिमसार क्षेत्र व्यवस्थापन	वटा	४७	४७	१००	
	१२३, १२४	गल्छी पहिरो खहरे रोकथाम तथा नियन्त्रण	वटा	१९६	१९६	१००	
	१२३	संरक्षण पोखरीनिर्माण तथा संरक्षण	वटा	३३	२७	८१.८२	
	१२३	हरित पेटिका निर्माण	हेक्टर	९९	९८.५	९७.३७	
	१२३, १२४	क्षतिग्रस्त भूमि पुनरुत्थान तथा अन्य संरक्षण	हेक्टर	९९	९९	१००	
	१२४	चुरे क्षेत्रको गुरुयोजना पुनरावलोकन	पटक	१	१	१००	
		जम्मा				९८.६८	

२.५ वार्षिक कार्यक्रम अनुसार सम्पन्न भएका मुख्य मुख्य क्रियाकलापहरू

अ) सार्वजनिक निर्माण तथा पुँजिगत सुधार सम्बन्धी कार्यक्रमहरू

क) गल्छी, पहिरो/ खहरे रोकथाम

चुरे क्षेत्रमा सतही, रिल (घर्से), गल्छी तथा खहरे जस्ता भू-क्षयको अत्यधिक समस्या रहेको छ। यस्ता समस्याहरूलाई सम्बोधन गर्न यो कार्यक्रम राखिएको हो। यस कार्यक्रम अन्तर्गत उपचारात्मक रूपमा प्याकेज छनौट गर्दा सरल, दीगो र उपभोक्ताले सजिलै संचालन तथा कार्यान्वयन, मर्मत सम्भार गर्न सक्ने प्रकृति र बानस्पतिक संरचना/वायो-इन्जिनियरिङ्ग प्रविधिलाई प्राथमिकता दिई बानस्पति तथा स-साना संरचना, पानी निकास, कम खर्चिलो भू-संरक्षण प्रविधि, इन्जिनियरिङ्ग संरचना, घाँस, बाँस, हाँगा लगायत संरक्षण वृक्षरोपण जस्ता क्रियाकलापहरू गरी कूल १९६ वटा गल्छी, पहिरो खहरे नियन्त्रण गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा नदी प्रणाली व्यवस्थापन योजनाले तोकेको स्थानहरू समेतका १९६ वटा स्थानहरूमा स्थानीय तह तथा लाभग्राही समुदायको सहभागितामा कार्य सम्पन्न भएको।

ख) जैविक वातावरणीय हिसावले अति संवेदनशील वन क्षेत्रको पुनरोत्पादन संरक्षण

चुरे क्षेत्रमा रहेका वन क्षेत्र अन्तर्गत जैविक वातावरणीय एवम् भू-स्खलनको हिसावले अति संवेदनशील रहेका वन क्षेत्र (Hot Spot) हरूमा तारवार गरी संरक्षण गर्ने, सम्बृद्धि वृद्धारोपण गर्न र सो क्षेत्रमा पुनरोत्पादन क्षमता बढाई संरक्षण गरी वन क्षेत्रको विकास गर्न यो कार्यक्रम राखिएको हो।

वाढी, पैहो र भू-स्खलन रोकथामको लागि संरक्षण गर्नु पर्ने वन क्षेत्र, अतिक्रमित वा अतिक्रमणको चपेटामा पर्न सक्ने वन क्षेत्र, कमसल हैसियतको वन क्षेत्र, पुनरोत्पादन तथा चरिचरनबाट संरक्षण गर्नु पर्ने वन क्षेत्र तथा जैविक विविधता प्रवर्द्धन हुन सक्ने क्षेत्र समेतका उपयुक्त क्षेत्रमा ३७.५० हेक्टरमा तारवार सहित पुनरोत्पादन संरक्षण गर्ने लक्ष्य रहेकोमा लक्ष्य अनुसार पुरै कार्य सम्पन्न भएको।

ग) तारवार सहित वृद्धारोपण

चुरे-तराई क्षेत्रमा चरिचरनको ठूलो समस्या तथा जंगली जनावरहरूको अनियन्त्रित आवागमन हुने भएकोले यस्ता स्थानहरूमा भए गरेका वृद्धारोपण कार्यको लगानी अनुरूप प्रतिफल नआउने / नदेखिने भएकोले त्यस्ता क्षेत्रहरूमा भूक्षय न्यूनीकरणमा टेवा पुग्ने, नदी उकास तथा खेर गएका जग्गा वा क्षतिग्रस्त जग्गाहरूमा तारवार सहितको वृद्धारोपणबाट हरियाली कायम गरीराख्ने उद्देश्यले इनरुवा न.पा. वडा नं. ६ मधेपाको ५ हेक्टर सार्वजनिक जग्गामा वृद्धारोपण सहित घेरवार गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा उक्त कार्यक्रम सम्पन्न हुन सकेन।

घ) ताल तलैया संरक्षण तथा व्यवस्थापन

चुरे भावर तथा तराई क्षेत्र अन्तर्गत सतही पानीको स्रोत तथा भूमिगत जल पुनर्भरण (Ground water recharge) को माध्यमका रूपमा रहेका विभिन्न ताल तलैयाको संरक्षण कार्य संचालन गर्न यो कार्यक्रम राखिएको हो। यस अन्तर्गत जैविक विविधता, सांस्कृतिक महत्व र पर्यटकीय सम्भावना समेत भएका माटो संरक्षण, हरियाली प्रवर्द्धन, पानीको स्रोत र संचितिमा प्रभाव पार्ने र स्थानीय रोजगारी प्रवर्द्धन गर्ने खालका चुरे-तराई मधेश क्षेत्रमा रहेका सिमसारहरूको नक्शांकन प्राथमिकताको आधारमा क्रमशः संरचना निर्माण, जिर्णोद्धार, संरक्षण र व्यवस्थापन गर्ने गरिन्छ। यस अन्तर्गत ४७ स्थानमा ताल तलैया संरक्षण तथा व्यवस्थापन गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा सबै स्थानमा स्थानीय तहको समन्वयमा कार्यक्रम सम्पन्न भएको।

ड) नदी नियन्त्रण सम्बन्धी कार्य

चुरे क्षेत्रबाट निस्केका नदीहरूबाट सम्बन्धित करिडोरमा हुने भू-क्षय समस्या जस्तै नदी किनारा कटान, क्षयीकरण जस्ता समस्याहरूलाई सम्बोधन गर्न यो कार्यक्रम राखिएको हो। यसमा नदी /खोला किनारा स्थिरिकरण / नियन्त्रण सम्बन्धी कार्य सञ्चालन गर्दा छनौट गरीएका नदी प्रणालीमा नदी बहावको लागि प्राविधिक रूपले आवश्यक पर्ने नदीको बहाव क्षेत्र नघट्ने गरी नदी प्रणाली एकीकृत श्रोत व्यवस्थापन

योजनाले तोकेको स्थानमा सोही योजनाले तोकेका प्रकृतिको कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने गरिन्छ। विभिन्न नदीहरूको किनारामा ४५.२४ कि.मि. लक्ष्य रहेकोमा ४४.७२ कि.मि.मा बायो-इन्जिनियरिङ प्रविधिको साथै तटबन्ध, स्पर र चेकड्याम तथा प्राविधिक रूपमा आवश्यक पर्ने लचिंग एप्रोन, स्पर, स्टड आदि निर्माण गर्ने कार्य सम्पन्न भएको।

च) बाँस/अमिसो तथा अन्य विरुवा रोपण तथा व्यवस्थापन

चुरे भावर तथा तराई क्षेत्रमा रहेका ५४ हेक्टर क्षतिग्रस्त तथा नदी उकास क्षेत्रहरूमा बाँस, अमिसो लगायतका विरुवाहरू रोपण गरी क्षतिग्रस्त जमिनको पुनर्स्थापना तथा नदी कटान नियन्त्रण र हरियाली कायम गर्न राखिएको यो कार्यक्रम अन्तर्गत ५३ हेक्टर क्षतिग्रस्त तथा नदी उकास क्षेत्रहरूमा बाँस, घाँस, अमिसो लगायतका विरुवाहरू रोपण कार्य सम्पन्न भयो।

छ) भिरालो जग्गामा बहुवर्षीय (फलफुल) खेती

चुरे क्षेत्रमा रहेका (सरकारी, सार्वजनिक तथा निजी) जग्गामा बहुवर्षीय (फलफुल) खेती गरी भू-अय नियन्त्रणको साथसाथै रोजगारी र उत्पादनमा वृद्धि गरी सिमान्तकृत कृषकहरूको जीविकोपार्जनमा सहयोग पुर्याउने उद्देश्यले ३१ हेक्टरमा बहुवर्षीय (फलफुल) खेती गर्ने गरी राखिएको यो कार्यक्रम अनुसार ३१ हेक्टरमै कार्य सम्पन्न भएको।

ज) भूमिगत जल पुनर्भरण र सतह मुनिको पानी उपयोग (चुरे तथा भावरक्षेत्रमा)

चुरे तथा भावर क्षेत्रका विभिन्न ५४ स्थानमा पानीको संचय र उपयोग गर्नका साथै जमिन भित्रको पानीको सतह माथि उठाउने खालका संरचनाहरू निर्माण गर्न / पोखरी निर्माण व्यवस्थापन तथा जलपुनर्भरण कार्य गर्नका लागि राखिएको यो कार्यक्रम अन्तर्गत विभिन्न ४९ स्थानमै कार्य सम्पन्न भएको।

झ) रेन वाटर/रेन अफ हावैस्टिङ ड्याम

वर्षातको पानीको बहाव कम गरी माटो, गिट्टी, ग्रेगर, बालुवा बग्ने नदीन चुरे पहाडको भिरालो स्थानमा पानी बग्ने खोल्सीको तलतिर शङ्खलावद्ध रूपमा बाँध बनाई पानीलाई रोक्ने तथा पानी बग्ने खोल्सीहरूमा छेकबाँधहरू बनाई चुरेको उपल्लो क्षेत्रहरूबाट खोला, खहरे तथा गल्छीहरूबाट बग्ने पानी र माटो Trap गरी Runoff लाई न्यूनीकरण गर्दै Sedimentation Load लाई कम गरी तल्लो क्षेत्रमा हुने कटान र पुरिनेकार्य न्यूनीकरण गर्न राखिएको यस कार्यक्रमबाट स्थापना कार्यकालको चुरेको मूल नारा “चुरेको माटो चुरेलाई, सफा पानी सबैलाई” कार्यान्वयन हुने अभिप्रायले विभिन्न २ स्थानमा रेन वाटर/रेन अफ हावैस्टिङ ड्याम निर्माण गर्ने कार्यक्रम राखिएकोमा २ स्थानमै कार्य सम्पन्न भएको।

ब) सिंचाई कुलो निर्माण तथा मर्मत

चुरे भू-परिधि क्षेत्रमा रहेका पुराना सिंचाई कुलो तथा मुहानहरू मर्मत वा क्षमता वृद्धि वा नयाँ सिंचाई कुलोहरू निर्माण गरी सिंचित क्षेत्र विस्तार गरी भू-उत्पादकत्वमा वृद्धि गर्न सहयोग पुर्याउनका लागि ७ स्थानमा सिंचाई कुलो निर्माण तथा मर्मत/सुधार गर्ने कार्यक्रम राखिएकोमा सबै स्थानमा कार्य सम्पन्न भएको।

ट) हरित पेटी निर्माण

ठूलो लगानीमा तटबन्ध निर्माण गरे पछि नदी उकास जग्गा मध्ये सार्वजनिक वा वन क्षेत्रको जग्गा अतिक्रमण हुने, निजी जग्गा भए पुनः खेतीपाती शुरू हुने तथा खुला चरिचरन हुने गर्दा कतिपय तटबन्ध भत्किने गरेका छन्। वर्षाको भेल थपेन नसकी तटबन्ध तोडिएर गाउँबस्ती र खेतीमा बाढी पस्ने गरेको पाईएको छ। यस्ता जग्गाहरूमा नदी नालाहरूको प्राकृतिक बहाव, सीमा र मापदण्डलाई असर पर्ने गरी भूमिको प्रयोग गर्न नपाइने गरी हरियाली अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यले यो कार्यक्रम राखिएको हो। राष्ट्रिय भू-उपयोग नीति, २०६९ ले सडक, पोखरी र खोलाको दायाँ-बायाँ हरित पेटी निर्माणको लागि प्रोत्साहन गर्ने नीति लिएको छ। सोही नीतिमा नदी नालाहरूको प्राकृतिक बहाव, सीमा र मापदण्डलाई असर पर्ने गरी भूमिको प्रयोग गर्न नपाइने व्यवस्था मिलाइने उल्लेख भएकोछ। उक्त आ.व.मा १८.५ हेक्टर क्षेत्रमा हरित पेटिका निर्माण गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा स्वीकृत कार्यक्रममा तोकिएको स्थानको स्थानीय तहको समन्वयमा १८.५ हेक्टर क्षेत्रमा मात्र हरित पेटिका निर्माण कार्य सम्पन्न भएको छ।

ठ) कृषि वन प्रणालीको प्रवर्धन

चुरे क्षेत्र भई वरने नदी प्रणालीको नदी उकास जग्गाको क्षेत्र तथा खेर गईरहेको निजी एवं सार्वजनिक जग्गामा एकिकृत रूपले वन तथा कृषि प्रजातिका विरुवा रोपण गर्न अभिप्रेरित गरी सिमान्तकृत तथा न्यून आयस्तर भएका किसानको लागि आय आर्जनमा अभिवृद्धि तथा जीवन स्तरमा सुधार गर्दै समग्र चुरे क्षेत्रको संरक्षणमा टेवा पुर्याउन यो कार्यक्रम राखिएको हो। आ.व. २०७९/८० मा विभिन्न ७ स्थानमा कृषि वन प्रणालीको प्रवर्धन गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा ३ स्थानमा मात्र कार्यक्रम सम्पन्न भएको।

ड) क्षतिग्रस्त भूमि पुनरुत्थान

वनसंग जोडिएको वा नजोडिएको चुरे क्षेत्रको सार्वजनिक जग्गा अतिक्रमित हुने वा अव्यवस्थित उपयोगले क्षतिग्रस्त हुने गरेको छ। चुरे क्षेत्रमा बढ्दो वन विनास, खुल्ला चरिचरण, डढेलो इत्यादिका कारणले चुरे पहाडहरू क्षतिग्रस्त भएका छन्। चुरे क्षेत्रको माटो संरक्षण, हरियाली प्रवर्धन र पानीको स्रोत र संचितिमा प्रभाव पार्ने र स्थानीय रोजगारी प्रवर्धन गर्ने गरी क्षतिग्रस्त जग्गाहरूको पुनरुत्थान गर्ने उद्देश्यले राखिएको यो कार्यक्रम अन्तर्गत नेपाली सेनाको वन तथा पर्यावरण सुरक्षा निर्देशनालय जङ्गी अड्डा भद्रकाली मार्फत सिरहा जिल्ला, मिर्चैयाको रामनगर खोरिया स्थित जिवा सामुदायिक वन, सप्तरी जिल्लाको कोशिटप्पु

पश्चिम त्रियुगा क्षेत्र सप्तकोशी स्थित बोची ईलाका, सप्तरी जिल्ला, अमाहको खड्ड स्थित चापिन सामुदायिक वन र गोब्राहा सामुदायिक वन, नवलपरासी जिल्लाको जनकल्याण सामुदायिक वन तथा दाउन्ने देवि सामुदायिक वनको खजुरी खोला ईलाका र दाङ्ग जिल्लाको नेवारीकोट सामुदायिक वन र जनकल्याण सामुदायिक वनमा रहेको ९१ हेक्टर क्षतिग्रस्त भूमी पुनरुत्थान गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा सबै स्थानमा कार्यक्रम सम्पन्न भएको।

ड) नदी प्रणाली स्तरीय एकीकृत स्रोत व्यवस्थापन (पञ्च वर्षीय) योजना तर्जुमा

चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना २०७४ ले चुरे भू-परिधिबाट बग्ने मेचीदेखि महाकालीसम्मका सबै नदीहरूलाई १६४ वटा नदी प्रणालीमा विभाजन गरेको छ। समितिमा विद्यमान स्रोत, साधन र मानवीय क्षमता समेतको सीमितताले गर्दा पहिलो ५ वर्षमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने गरी छनोट भएका ६४ वटा नदी प्रणालीहरू मध्ये आ.व. २०७८/७९ सम्म एकीकृत प्राकृतिक स्रोत व्यवस्थापनको अवधारणा अनुरूप ५२ वटा नदी प्रणालीहरूको पञ्च वर्षीय एकीकृत स्रोत व्यवस्थापन योजना तयार गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ। आ.व. २०७९/८० मा थप २५ वटा नदी प्रणालीहरूको पञ्च वर्षीय एकीकृत स्रोत व्यवस्थापन योजना तयार गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा नरायणी ४, ठुटे-शिकारीवास, विनयी, पूर्व राप्ती १, पूर्व राप्ती ३, तिनाउ (दोभान-झुम्सा), कञ्चनपहेली-इन्गुरिया, पश्चिम राप्ती ८, बबई ५ र बाणगंगा ३ गरी जम्मा १० वटा नदी प्रणालीहरूको मात्र पञ्चवर्षीय एकीकृत स्रोत व्यवस्थापन योजना तयार भई कूल ६२ नदी प्रणालीहरूका पञ्चवर्षीय एकीकृत स्रोत व्यवस्थापन योजना तयार भएका छन्। अर्थ मन्त्रालयबाट भएको कार्यक्रम रोक्काको कारण बाँकि १५ वटा नदी प्रणालीहरूका पञ्चवर्षीय एकीकृत स्रोत व्यवस्थापन योजना तयारी हुन सकेन।

ण) पर्यापर्यटन क्षेत्र प्रवर्धन

यस कार्यक्रममा जैविक विविधता, सांस्कृतिक महत्व, पर्यटकीय सम्भावना र स्थानीय स्तरमा महत्वपूर्ण स्थलको रूपमा देखिएका चुरे-तराई मधेश क्षेत्रमा रहेका स्थानहरूको प्राथमिकताका आधारमा निर्माण, जिर्णोद्धार तथा संरक्षण गर्ने गरिन्छ। यस आ.व.मा ४५ स्थानमा पर्यापर्यटन क्षेत्र प्रवर्धन गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा स्वीकृत कार्यक्रममा तोकिएको स्थानको स्थानीय तहको समन्वयमा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरूबाट ४४ स्थानमा कार्यक्रम सम्पन्न भयो।

त) बाँसको कलमी विरुवा उत्पादन / खरिद तथा वितरण

चुरे भावर तथा तराई क्षेत्रमा रहेका क्षतिग्रस्त तथा नदी उकास क्षेत्रहरूमा बाँसका कलमी विरुवाहरू रोपण गरी क्षतिग्रस्त जमिनको पुनर्स्थापना तथा नदी कटान नियन्त्रण र हरियाली कायम गर्न ८७ हजार ५०० वटा बाँसको कलमी विरुवा उत्पादन/खरिद तथा वितरण कार्यक्रम राखिएकोमा लक्ष्य अनुसार बाँसका कलमी विरुवा उत्पादन/खरिद तथा वितरण कार्य सम्पन्न भयो।

घ) वन विरुवा उत्पादन/खरिद तथा वितरण

चुरे क्षेत्रमा खाली रहेको वन क्षेत्रमा वृक्षारोपण गर्न, जनसमुदायको जग्गामा विरुवा रोपण गरी रुखले ढाकेको क्षेत्रको विस्तार गर्न कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरू मार्फत विरुवा उत्पादन वा खरिद गरी समुदायमा आधारित वन, सरकारद्वारा व्यवस्थित वन, सार्वजनिक तथा सरकारी जग्गामा वृक्षारोपण, चुरे दिवस, वातावरण दिवस, वन महोत्सव जस्ता कार्यक्रम तथा सर्वसाधारणहरूलाई नीजि जग्गामा वृक्षारोपणका लागि वितरण गर्न २ लाख ५० हजार विरुवा उत्पादन/खरिद तथा वितरण कार्यक्रम राखिएकोमा २ लाख ४५ हजार विरुवा उत्पादन/ खरिद कार्य सम्पन्न भई वितरण कार्य भईरहेको।

द) संरक्षण पोखरी निर्माण तथा व्यवस्थापन

चुरे क्षेत्रका उपयुक्त स्थानहरूमा संरक्षण पोखरीहरू निर्माण गर्ने तथा मौजुदा पोखरीहरूको व्यवस्थापन गरी जलसंचय तथा जलभण्डारमा वृद्धि गरी भूमिगत जल पुनर्भरणमा टेवा पुर्‍याउनुका साथै खानेपानी, सिचाई, वन्यजन्तुहरूका लागि सहज रूपमा पानी उपलब्ध हुने तथा पर्या पर्यटन प्रवर्धन गरी स्थानीय जनसमुदायको जीवनस्तरमा सकारात्मक प्रभाव पार्ने जस्ता उद्देश्य पुरा गर्नका लागि ३३ वटा जल पुनर्भरण/संरक्षण पोखरी निर्माण गर्ने कार्यक्रम राखिएकोमा जम्मा २६ वटा जल पुनर्भरण/संरक्षण पोखरी निर्माण गर्ने कार्यक्रम सम्पन्न भयो।

आ) चुरे संरक्षण तथा व्यवस्थापनसंग सम्बन्धित विषयमा अनुसन्धान कार्यक्रमहरू

चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना, २०७४ ले तोकेका विभिन्न उद्देश्यहरूलाई सम्बोधन गर्नको लागि तालुक मन्त्रालय र राष्ट्रिय योजना आयोग समेतको समन्वयमा विभिन्न विषयमा अध्ययन तथा अनुसन्धान गरी ६ वटा प्रतिवेदन तयारी गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा २ वटा प्रतिवेदन तयार भएको। अर्थ मन्त्रालयबाट कार्यक्रम रोक्का भएको कारण समितिको सचिवालयबाट सम्पन्न गर्नु पर्ने ४ वटा अनुसन्धान कार्यहरू सम्पन्न हुन सकेनन्।

तालिका ६: आ.व. २०७९/८० का अध्ययन अनुसन्धान सम्बन्धी कार्यक्रमहरू

क्र.सं.	अध्ययन अनुसन्धानको विषय/क्षेत्र	इकाई	परिमाण	
			लक्ष्य	सम्पन्न
१	सिमसार क्षेत्रहरूको अवस्थाको नक्सांकन	पटक	१	१
२	नदी/खोलाको बहाव परिवर्तन नक्सांकन	पटक	१	१
३	Main Frontal Thrust र आसपास क्षेत्रको भौगर्भिक नक्शाङ्कन तथा विपद् जोखिम अवस्था बारे अध्ययन	पटक	१	

क्र.सं.	अध्ययन अनुसन्धानको विषय/क्षेत्र	इकाई	परिमाण	
			लक्ष्य	सम्पन्न
४	चुरे तराई मधेश क्षेत्रका नदी प्रणालीहरूको जोखिम तथा संकटासन्नता अवस्था अध्ययन, विश्लेषण र वर्गीकरण गरी अनुकूलनका उपायहरू पहिचान	पटक	१	
५	नदीजन्य पदार्थ (ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा) संकलन प्रकृया क्रसर उद्योगको अवस्था, अनुगमन विधि सम्बन्धी अध्ययन	पटक	१	
६	चुरे क्षेत्रमा भएका पुर्वाधार तथा अन्य विकास निर्माण कार्यको प्रभाव अध्ययन	पटक	१	
	जम्मा		६	२

ई) प्रचार प्रसार सम्बन्धी कार्यक्रम

वन, वन्यजन्तु, जैविक विविधता र वातावरणको संरक्षण सम्बन्धि जनचेतना अभिवृद्धि गर्न, सफल कार्यक्रमहरूको प्रचार प्रसार गर्न, वन पैदावारमा आत्मनिर्भर बनाउन, उपभोक्ताहरूको जिविकोपार्जनमा थप सहयोग गर्न, संचार जगतको आधुनिकतासंग समन्वय गरी कार्यालयबाट भएका कार्यहरूको सूचना प्रसारणलाई छिटो छरितो बनाउन विभिन्न किसिमका प्रचार प्रसार सामग्री उत्पादन, वितरण तथा प्रसारण गर्ने गरिन्छ। प्रचार प्रसार सामग्री उत्पादन, वितरण तथा प्रसारण गर्दा स्थानीय परिवेश तथा भाषालाई प्राथमिकता दिने गरिएको छ।

क) प्रेस क्लिपिंग संकलन तथा प्रकाशन

राष्ट्रपति चुरे तराई मधेश संरक्षण विकास समितिको चुरे संरक्षण संबन्धी गुरुयोजनाले मार्गनिर्देश गरे अनुसार चुरे संबन्धी विभिन्न गतिविधिहरू एकमुष्ट संकलन तथा प्रकाशन गरी सो को अभिलेखलाई दस्तावेजको रूपमा राख्ने उद्देश्यले राखिएको यो कार्यक्रम अनुसार सेवा प्रदायक (प्रेस काउन्सिल नेपाल) संग संझौता गरी चुरेका विभिन्न विषयक (वन, वातावरण, पानी मुहान संरक्षण) आदि संग संबन्धित दैनिक, अर्धसाप्ताहिक, साप्ताहिक, पाक्षिक तथा मासिक पत्रपत्रिकाहरूमा प्रकाशित सामग्रीहरू संकलन गरी ईमेल मार्फत दैनिक रूपमा प्राप्त गरी दस्तावेजका रूपमा समितिमा सुरक्षित राख्नुका साथै प्राप्त जानकारी मूलक सूचनाहरू चुरे संरक्षणको लागि प्रयोग गरिएको।

ख) चुरे संरक्षण सम्बन्धी ब्रोसर, पर्चा, पम्पलेट, पोस्टर, स्टिकर तयारी तथा वितरण

चुरे क्षेत्रमा संचालित समितिका विभिन्न सफल अभ्यास चुरे क्षेत्रको विशेषता चुरे संरक्षणका स्थानीय प्रविधि जनसरोकारका विविध पक्ष तथा फोटाहरु संलग्न गरी प्रचार सामाग्री तयारी गर्ने तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई मार्फत स्थानीय तहसम्म चुरेका कार्यक्रम तथा संरक्षण उपायहरु प्रचार प्रसार गर्न ३५०० थान चुरे संरक्षण सम्बन्धी ब्रोसर, पर्चा, पम्पलेट, पोस्टर, स्टिकर तयार गरी सरोकारवालाहरुमा वितरण गर्ने कार्यक्रम रहे पनि ४०० थान प्रचार प्रसार सामाग्री मात्र तयार गरियो। बाँकि कार्य अर्थ मन्त्रालयबाट बजेट रोक्का भएकोले सम्पन्न हुन सकेन।

ग) चुरे संरक्षण सम्बन्धित सन्देशमूलक सामाग्री प्रकाशन (विभिन्न पत्रपत्रिकामा)

चुरे क्षेत्रभित्र रहेका सरोकारवालाहरुलाई जनचेतना वृद्धि गर्न विभिन्न सन्देशमूलक सामाग्रीहरु तयार गरी विभिन्न पत्रपत्रिकाहरुमा प्रकाशन गरिएको।

घ) प्रचारप्रसार सामग्री उत्पादन तथा प्रकाशन, वितरण

चुरे क्षेत्रमा संचालित समितिका विभिन्न सफल अभ्यास चुरे क्षेत्रको विशेषता चुरे संरक्षणका स्थानीय प्रविधि जनसरोकारका विविध विषय तथा फोटाहरु संलग्न गरी पम्पलेट, पोस्टर, ब्रोशियर, वार्षिक प्रगति पुस्तिका/Activities Profile प्रकाशन, ब्याग खरिद जस्ता प्रचार सामाग्री तयारी गर्ने तथा स्थानीय तहसम्म चुरेका कार्यक्रम तथा संरक्षण उपायहरु प्रचार प्रसार गर्ने कार्यका लागि कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई जनकपुरबाट २२० वटा सामाग्री तयार तथा खरिद गरी वितरण भएको।

ङ) अध्ययन अनुसन्धानका Synopsis संग्रह तयारी तथा प्रकाशन

राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम कार्यान्वयन अन्तर्गत समितिको स्थापना कालदेखि हालसम्म भए गरेका अध्ययन अनुसन्धान प्रतिवेदनहरुको सारांश (Research Synopsis) तयार गरी प्रकाशन गर्नका लागि राखिएको यो कार्यक्रमका लागि विनियोजित बजेटको २० प्रतिशत रकम कटौतिमा परेकोले रकम कमी भएको कारण नीति, नियम, कार्यनीति, मार्गदर्शन, निर्देशिका तयारी तथा प्रकाशनका लागि विनियोजित बजेट समेतबाट १०० प्रति Research Synopsis प्रकाशन गरिएको।

च) होर्डिङ बोर्ड निर्माण

चुरे क्षेत्रमा संचालित सफल अभ्यासहरु, चुरे क्षेत्रको विशेषता, चुरे संरक्षणका स्थानीय प्रविधि तथा जनसरोकारका विविध विषयहरु समावेश गरिएका ३ वटा सन्देशमूलक होर्डिङ बोर्ड निर्माण गरी सबैले सहजरूपमा देख्न सक्ने स्थानमा राखी सरोकारवालाहरुलाई चुरे संरक्षण सम्बन्धी जानकारी गराइएको।

ख) तालिम, गोष्ठी, भ्रमण तथा बैठक सम्बन्धी कार्यक्रम

कार्यक्रम कार्यान्वयन निकायहरूले अर्थ मन्त्रालयबाट प्राप्त बजेट सीमा, मध्यमकालिन खर्च संरचना, क्षेत्रगत मार्गदर्शन र राष्ट्रिय योजना आयोगको मार्गदर्शन तथा "चुरे तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना, २०७४" एवम् एकीकृत नदी प्रणाली व्यवस्थापन योजनाले प्रस्ताव गरेका र विभिन्न सरोकारवाला निकाय तथा क्षेत्रबाट अति आवश्यक रूपमा माग भएका नदीप्रणाली बाहेकका कार्यक्रमहरू समेत समावेश गरी नदी प्रणालीहरूको कार्यक्रम, नदी प्रणाली बाहेकका कार्यक्रम, सामाजिक परिचालन सम्बन्धी कार्यक्रम र कार्यालय सञ्चालन तथा व्यवस्थापन खर्च सम्बन्धी कार्यक्रम समेत समेटी वार्षिक कार्यक्रम तयारी गर्नका लागि योजना तर्जुमा गोष्ठी, कार्यक्रम कार्यान्वयन निकायबाट सम्पन्न भए गरेका आर्थिक एवं भौतिक गतिविधिहरूका प्रगती विवरण, कार्य सम्पादनको क्रममा अभ्यास गरिएका असल सिकाइहरू एवं आइपरेको समस्या तथा समस्या समाधानका लागि गरिएका प्रयासहरू समेतका विवरणहरूका सम्बन्धमा समय समयमा समीक्षा गरी पृष्ठपोषण प्राप्त गर्न र उक्त पृष्ठपोषणको आधारमा संस्थागत सुधारका उपायहरू पहिचान गर्न कार्यान्वयन इकाई तथा केन्द्रस्तरमा प्रगति समीक्षा गोष्ठी, योजना तर्जुमा तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनलाई सहज गराउनका लागि समन्वय बैठक तथा गोष्ठी र चुरे क्षेत्र संरक्षण सम्बन्धमा सरोकारवालाहरूलाई ज्ञान, सिप र जानकारी गराउन विभिन्न प्रकारका तालिम, गोष्ठी, अन्तरक्रिया, अभिमुखीकरण जस्ता कार्यक्रमहरू गर्ने गरिन्छ।

आ.व. २०७९/८० मा यस प्रकारका तालिम, गोष्ठी, भ्रमण तथा बैठकहरू ५१ पटक सम्पन्न गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा २३ पटक मात्र सम्पन्न गरियो। २०७९ माघ १७ पछि अर्थ मन्त्रालयबाट बजेट रोक्का भएकोले बाँकि कार्यक्रम सम्पन्न गर्न सकिएन।

तालिका ७ आ.व. २०७९/८० मा सम्पन्न तालिम, गोष्ठी, भ्रमण तथा बैठकहरू

(रकम रु. लाखमा)

क्र. सं.	कार्यक्रम	इकाई	वार्षिक लक्ष्य		प्रगति	
			परिमाण	बजेट	परिमाण	खर्च
१	कर्मचारी शिप विकास तालिम (GPS/GIS/AutoCAD)	पटक	२	२.१२	०	०.००
२	कर्मचारीहरूको क्षमता अभिवृद्धि तालिम	पटक	१	४.८८	१	४.८५
३	कर्मचारीहरूका लागि (GPS र GIS, drawing design and estimate)	पटक	१	३.००	१	१.७२
४	कर्मचारी दक्षता वृद्धि तालिम	पटक	५	२.००	५	०.७५
५	चुरे सम्बन्धि नदी प्रणाली स्तरीय अभिमुखीकरण	पटक	१	१.००	०	०.००

क्र. सं.	कार्यक्रम	इकाई	वार्षिक लक्ष्य		प्रगति	
			परिमाण	बजेट	परिमाण	खर्च
६	चुरे संरक्षण सम्बन्धि अभिमुखिकरण तालिम	पटक	२	६.००	०	०.००
७	चुरे संरक्षणका मापदण्ड/कार्यविधि सम्बन्धी अभिमुखिकरण कार्यक्रम	पटक	१०	५.००	०	०.००
८	योजना तर्जुमा तथा समिक्षा गोष्ठी	पटक	१	१.००	०	०.००
९	क्लस्टर स्तरीय समन्वय, प्रगति समिक्षा गोष्ठी	पटक	२	२.००	२	०.००
१०	प्रदेश स्तरीय समन्वय गोष्ठी	पटक	१	५.००	१	०.००
११	केन्द्रस्तरीय समन्वय बैठकहरू	पटक	१	५.००	०	०.००
१२	क्लस्टर स्तरीय समन्वय, प्रगति समिक्षा गोष्ठी	क्षेत्र	१	१.२०	०	०.००
१३	नदी प्रणाली स्तरीय वार्षिक योजना तर्जुमा कार्यक्रम	नदी प्रणाली	७	३.५०	७	०.००
१४	केन्द्र स्तरीय प्रगति समिक्षा गोष्ठी	पटक	४	५.००	४	१.६०
१५	वार्षिक योजना तर्जुमा गोष्ठी	पटक	१	५.००	०	०.००
१६	चुरे दिवस इकाई स्तरीय गोष्ठी	पटक	१	१.३०	०	०.००
१७	प्रदेश समन्वय समितिको गठन तथा बैठक	बटा	३	६.४९	०	०.००
१८	चुरे संरक्षण कार्यक्रमको राष्ट्रिय स्तरको कार्यशाला	पटक	१	२९.६२	०	०.००
१९	चुरे दिवस (केन्द्र स्तर)	पटक	१	३.००	१	३.००
२०	चुरे दिवस (इकाई स्तरीय)	पटक	३	३.००	१	०.००
२१	चुरे सम्बन्धि वक्तृत्वकला तथा पुरस्कार वितरण कार्यक्रम	बटा	१	०.६६	०	०.००
२२	बहुसरोकारवालाहरूसंग चुरे संरक्षण सम्बन्धि कार्यविधि तथा मापदण्ड वारे जानकारी एवं अन्तरक्रिया कार्यक्रम	पटक	१	२.०७	०	०.००
			५१	९७.८४	२३	११.९२

ई) विविध कार्यक्रमहरू

क) चुरे दिवस

नवौं चुरे दिवस, २०८० को अवसरमा कावासोती नगरपालिका वडा नं. ६ स्थित बिष्णुनगर सामुदायिक वनमा राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समितिका अध्यक्ष डा. किरण पौडेलको अध्यक्षतामा प्रमुख अतिथि सम्माननीय उपराष्ट्रपति श्री रामसहाय प्रसाद यादव, विशिष्ट अतिथि गण्डकी प्रदेश प्रमुख श्री पृथ्वीमान गुरुङ्ग, अतिथिहरू वन तथा वातावरण मन्त्री श्री बीरेन्द्रप्रसाद महतो, गण्डकी प्रदेशका कृषि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्री महेन्द्रध्वज जि.सी., उद्योग पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्री श्री दिपेन्द्रबहादुर थापा, प्रदेश सभाका सदस्य ज्यूहरू, वन तथा वातावरण सचिव डा. रेवतीरमण पौडेल, बलाध्यक्ष रथि श्री सिताराम खडका, राष्ट्रपति चुरेका सदस्यहरू, जि.स.स. प्रमुख बाबुराम विश्वकर्मा, नगरप्रमुख बिष्णुप्रसाद भुसाल, नगर उपप्रमुख श्री फूलकुमारी थनेत, राष्ट्रपति चुरेका सदस्य सचिव डा. सिन्धुप्रसाद ढुंगाना, वन तथा पर्यावरण निर्देशनालयका सहायक रथि यमबहादुर अधिकारी, निमित्त प्रजिअको समुपस्थितीमा वर, पीपल, समी लगायत फलफुलको विरुवाहरू रोपण गरी शुभारम्भ भएको वृक्षारोपण कार्यक्रममा उक्त सामुदायिक वनको करिब ११ हेक्टर क्षेत्रमा वृक्षारोपण कार्य सम्पन्न भएकोछ।

प्रत्येक वर्ष आषाढ २ गतेलाई चुरे दिवसको रूपमा मनाउने गरिन्छ। ५ वटै कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई अन्तर्गत प्रचार प्रसार गोष्ठी, वृक्षारोपण, विरुवा वितरण लगायत अन्य प्रचार प्रसार कार्य गरी चुरे संरक्षणमा जनचेतना बढाउन राखिएको यो कार्यक्रम सबै इकाईहरूमा सम्पन्न भएको छ।

ख) चुरे संरक्षण तथा व्यवस्थापनसङ्ग सम्बन्धित सोधपत्र को निमित्त सहयोग

चुरे-तराई-मधेश संरक्षणमा उपयोगी हुन सक्ने शोधपत्र तथा शैक्षिक अनुसन्धानका लागि विज्ञ विद्यालयको समन्वयमा विज्ञ विद्यालयमा अध्ययनरत १५ जना विद्यार्थीहरूलाई अध्ययन अनुसन्धानका लागि सहयोग उपलब्ध गराउन राखिएको यो कार्यक्रमबाट १३ जना विद्यार्थीहरू लाभान्वित भएका छन्।

ग) वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन पुस्तिका प्रकाशन

समिति र अन्तर्गतका कार्यान्वयन निकायहरूले सम्पादन गरेका स्विकृत वार्षिक कार्यक्रमहरू तथा अन्य कार्यहरूलाई अभिलेखीकरण गर्न राखिएको यो क्रियाकलापबाट आ.व. २०७८/७९ को वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन पुस्तिका ५०० थान प्रकाशन गरी वितरण गरिएको।

घ) नीति, नियम, कार्यनीति, मार्गदर्शन, निर्देशिका तयारी तथा प्रकाशन

राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि समितिलाई आवश्यक नयाँ तथा मौजुदा नीति, नियम, कार्यनीति, मार्गदर्शन, निर्देशिका तथा कार्यविधिहरू निर्माण, संशोधन तथा परिमार्जन गर्ने क्रममा यस वर्ष सार्वजनिक निर्माण र परामर्श सेवा कार्यको कन्टिन्जेन्सी रकम खर्चलाई व्यवस्थित गर्ने कार्यविधि, २०७९,

तयारी गर्नुका साथै समितिले स्थापना कालदेखि हालसम्म गरेका अध्ययन अनुसन्धान प्रतिवेदनहरूको शारांश (Research Synopsis) तयार गरी १०० प्रति प्रकाशन गरिएको।

२.६ अनुगमन तथा पृष्ठपोषण

केन्द्रबाट प्रत्येक क्षेत्रमा बोर्डका अध्यक्ष तथा सदस्यहरूलाई जिम्मेवारी तोकिए अनुसार पटक पटक सम्बन्धित स्थानीय तह तथा जिल्लाहरू एवम् कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरूको अनुगमन गरी पृष्ठपोषण दिने काम भएको। कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरूबाट समेत आ-आफ्नो क्षेत्रमा भए गरेको कार्यहरूको स्व-अनुगमन गरिएको।

२.७ कार्यक्रम कार्यान्वयन निकायलाई टेवा तथा सहयोग

समिति अन्तर्गतका पाँचवटै कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरू (सलकपुर मोरङ, जनकपुर धनुषा, भरतपुर चितवन, बुटवल रुपन्देही र लम्की कैलाली) तथा नेपाली सेनाको वन तथा पर्यावरण सुरक्षा निर्देशनालयलाई टेवा पुग्ने गरी सहयोग र सहजीकरण गर्ने कार्य विगत आवहरूमा जस्तै यस आ.व.मा पनि जारी रहेको।

२.८ समितिको प्रशासनिक तथा व्यवस्थापकीय कामको प्रगति

क संगठन संरचना तथा नियमावलीहरू

- ❖ समितिको हालको संगठन तथा दरबन्दी संरचना (केन्द्रस्तर) वमोजिम पदाधिकारीहरू सहित ६४ जनाको दरबन्दी रहेकोमा यो पुस्तिका तयार गर्दाको समयमा कार्यरत पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरूको विवरण अनुसूची ६ मा दिइएको छ।
- ❖ नेपाल सरकार (म.प.) बाट मिति २०७६/०४/०६ मा निर्णय भए वमोजिम समिति अन्तर्गतका ५ वटै कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरूमा उप-सचिवको नेतृत्वमा विभिन्न पदका १२ जना कर्मचारीको अस्थायी संगठन तथा दरबन्दी संरचना रहेको छ। कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरूमा हाल कार्यरत कर्मचारीहरूको विवरण पनि अनुसूची ६ मा समावेश गरिएको छ।

ख भौतिक सम्पत्ती

१. समितिको केन्द्रीय सचिवालय, खुमलटार, ललितपुरमा रहेको।
२. कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरू क्रमशः मोरङको सलकपुर, धनुषाको जनकपुर, चितवनको भरतपुर, रुपन्देहीको बुटवल र कैलालीको लम्कीमा स्थापना भइ संचालनमा रहेका।
३. कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई सलकपुर मोरङमा समितिको आफ्नै भवन रहेको।
४. यस समिति र अन्तर्गतका कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरूमा नेपाल सरकारबाट हस्तान्तरण भै प्राप्त भएका र समितिबाटै खरिद भएका समेत गरी निम्नानुसारका सवारी साधनहरू रहेको।

तालिका ८, भौतिक सम्पत्तीको विवरण

कार्यान्वयन निकाय	गाडी		मोटरसाईकल		स्कूटर		जम्मा	
	चालु	चालु	चालु	चालु	चालु	चालु	चालु	चालु
	अवस्थामा रहेको	अवस्थामा नरहेको	अवस्थामा रहेको	अवस्थामा नरहेको	अवस्थामा रहेको	अवस्थामा नरहेको	अवस्थामा रहेको	अवस्थामा नरहेको
का.का.ई. सलकपुर	१		६		१		८	
का.का.ई. जनकपुर	१		५				६	
का.का.ई. भरतपुर	१		६	१	१		९	१
का.का.ई. बुटवल	१		४				५	
का.का.ई. लम्की	१	१	४	१			५	२
समिति	९		८		४		२१	
जम्मा	१४	१	३३	२	६		५३	३

२.९ बेरुजु फछ्यौट

आ.व. २०७९/८० मा गत विगत देखिको बेरुजु रु ६,६५,४९,६४०/- मध्ये रु २,४५,६९,०००/- बेरुजु सम्परिक्षण भइ ३६.९२ प्रतिशत प्रगति भएको। यसको विस्तृत विवरण अनुसूची ५ मा दिइएको छ।

२.१० रोजगारी श्रृजना

राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम कार्यान्वयनबाट गत आ.व. २०७९/८० मा श्रृजित रोजगारीको विवरण निम्नानुसार रहेको छ।

तालिका ९, २०७९/८० मा श्रृजित रोजगारीको विवरण

सि.नं.	निकाय	रोजगारी श्रृजना (श्रमदिन)	सि.नं.	निकाय	रोजगारी श्रृजना (श्रमदिन)
१	सलकपुर	२१७६७८	५	लम्की	१९३०६४
२	जनकपुर	१०५०६०	६	नेपाली सेना	२३२५०
३	चितवन	१४६५६१	७	केन्द्र	३००
४	बुटवल	१३८८५७		जम्मा	८२४७७०

२.११ कार्यक्रम कार्यान्वयनमा देखिएका समस्याहरू

क) प्राविधिक जनशक्तिको कमी

राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि केन्द्रमा राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समिति, कार्यान्वयन तहमा ५ वटा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरू र नेपाली सेनाको वन तथा पर्यावरण सुरक्षा निर्देशनालय रहेका छन्। चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरु योजना-२०७४ ले लक्षित गरे अनुसारको प्रतिफल प्राप्त गर्नका लागि गुरुयोजनाले तोके अनुसारको बजेट तथा कार्यक्रम स्वीकृत हुनु वाञ्छनीय हुन्छ। यद्यपी हालका वर्षहरूमा गुरुयोजनाले माग गरे भन्दा निकै कम रकम तथा कार्यक्रम स्वीकृत हुने गरेको छ।

स्वीकृत कार्यक्रमहरूको सफल एवम् प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि यथेष्ट मात्रामा कर्मचारीहरू चाहिने हुन्छ। हालको स्वीकृत दरवन्दीमा प्राविधिक कर्मचारीको संख्या नै कम छ भने स्वीकृत दरवन्दी पनि पदपूर्ति हुन नसकेको अवस्था रहेको छ।

ख) भौतिक पुर्वाधारको कमी

चुरे-तराई मधेश क्षेत्रका ३७ जिल्ला अन्तर्गतका नदी प्रणाली र नदीप्रणाली बाहिरका क्षेत्रमा समेत हरेक वर्ष करिब रु २ अरबको कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समिति र ५ वटा कार्यान्वयन इकाईहरू मध्ये समिति र ४ वटा इकाईहरूको आफ्नो भवन समेत नभएको। सिमित संख्यामा रहेका कर्मचारीहरूलाई पनि आवास सुविधा उपलब्ध गराउन सक्ने अवस्था नरहेको। ठूलो तथा सार्वजनिक यातायात चल्ने स्थानबाट धेरै टाढाको क्षेत्रमा सञ्चालनमा रहेका र दैनिक रूपमा अनुगमन गर्नु पर्ने प्रकृतिका कार्यक्रमहरू अनुगमनका लागि कर्मचारी परिचालन गर्न सवारी साधनको कमी रहेको।

ग) स्थानीय तहको नेतृत्वमा परिवर्तन हुनु

कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरूबाट कार्यान्वयन हुने सबै कार्यक्रमहरू स्थानीय तहको समन्वयमा कार्यान्वयन भइरहेकोमा २०७९ वैशाखमा भएको स्थानीय तहको निर्वाचनबाट नेतृत्वमा आएका नयाँ पदाधिकारीहरूमा चुरे संरक्षण कार्यक्रमका बारेमा यथार्थ जानकारीको कमी भएकोले समन्वय तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनमा विलम्ब हुने गरेको।

घ) खर्च कटौती तथा बजेट रोक्का

अर्थ मन्त्रालयको च.नं. ४२१ मिति २०७९/१०/१७ को पत्रको बुँदा नं. १ मा उल्लेख भए अनुसार २० प्रतिशत कटौती र रोक्कामा परेका कार्यक्रमहरूको रकम सोही पत्रमा उल्लेख भए अनुसार तदनुरूप LMBIS मा प्रविष्टी संशोधन गर्ने साथै कट्टा गरिएका शीर्षकमा भएको शुरु विनियोजन र स्वीकृत कार्यक्रम/क्रियाकलापको परिमाण र तदनुरूपको रकमको समायोजनका लागि वन तथा वातावरण

मन्त्रालयम अनुरोध गरी पठाइएकोमा सो अनुसार LMBIS मा प्रविष्टी संशोधन गर्ने कार्य नभएकोले उक्त रकम यस समितिको ब.उ.शी.नं. ३२९००१०४ राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम मै रहेको र उक्त कार्यक्रमहरु कार्यान्वयन गर्न नमिलेको कारण समग्र प्रगतिमा प्रभाव परेको।

ड) निर्माण सामग्रीको मूल्यवृद्धि

निर्माण सामग्रीको अत्यधिक मूल्यवृद्धिका कारण केही समय निर्माण होलिडेको अवस्था रहेकोले सबै कार्यक्रम कार्यान्वयन हुन नसकेको।

सन्दर्भ सामग्रीहरु

- चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरु योजना-२०७४
- आ.व. २०७५/७६ देखि २०७८/७९ सम्मका वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन पुस्तिकाहरु (रा.चु.त.म.सं. वि.स.)
- नेपाल राजपत्र भाग ५ (२०७१/०३/१६)
- चुरे-तराई मधेश संरक्षण: कार्यक्रमको उपलब्धि र भावी कार्यदिशा-२०७५, डा. पेमनारायण कंडेल (पूर्व सदस्य-सचिव, रा.चु.त.म.सं.वि.स.)
- राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाको रूपमा राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण कार्यक्रमको विद्यमान अवस्था : चुनौती र संभावनाहरु-२०७५ (रा.चु.त.म.सं.वि.स.)
- विद्यार्थीहरुको दृष्टिमा चुरे संरक्षण (निबन्ध संग्रह) (रा.चु.त.म.सं.वि.स.)
- चुरेको दीगो व्यवस्थापन कार्ययोजना र राष्ट्रिय कार्यशाला गोष्ठी प्रतिवेदन २०७६/७७ (रा. चु.त.म.सं.वि.स.)
- आ.व. २०७९/८० मा समितिका शाखा तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरुबाट प्राप्त तथ्याङ्कहरु

अनुसूची १

आ.व. २०७९/८० को कार्यक्रम तथा प्रगतिको अवस्था

क) कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरू

(रकम रु. लाखमा)

क्र.सं.	कार्यक्रम	इकाई	वार्षिक लक्ष्य		प्रगति	
			परिमाण	बजेट	परिमाण	खर्च
१	अ) पूँजीगत खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू नदी तथा खोला किनारा स्थिरिकरण/व्यस्थापन (स्पर, डाइक, बायोइन्जिनियरिंग समेत)	किमी	४६.२२	१२३३६.६६	४४.७२	११६०५.३०
२	भूमिगत जल पुनर्भरण र सतहमुनिको पानी उपयोग	बटा	५४	८३०.००	४९	६८६.९९
३	तालतलैया / सिमसार संरक्षण तथा व्यवस्थापन	बटा	४५	८१०.००	४४.९५	७६८.८६
४	गल्छी, पहिरो, खहरे रोकथाम	बटा	१९६	३१३२.००	१९५	३०५८.४०
५	जल पुनर्भरण / संरक्षण पोखरी निर्माण	बटा	३३	२२८.३४	२६	१६७.४७
६	हरित पेटीका निर्माण	हेक्टर	१८.५	३७.००	१५.५	२५.३५
७	क्षतियस्त भूमि पुनरुत्थान तथा अन्य संरक्षण कार्य	हेक्टर	०	०.००	०	०.००
८	बन विरुवा उत्पादन / खरिद तथा वितरण	हजार	२५०	२७.५०	२४५	२३.५६
९	पर्यापर्यटन क्षेत्र पक्वर्धन कार्यक्रम	बटा	४५	८४२.००	४४	८०३.१५
१०	जनताको रह्र हरित शहर कार्यक्रम	स्थान	१०	३००.००	१०	२८९.७९
११	विभिन्न विषयमा अध्ययन अनुसन्धान	पटक	२	१०.००	२	०.००
१२	बाँस/अमिसो/अन्य विरुवा रोपण तथा व्यवस्थापन	हेक्टर	५४	१०८.१०	५३	१०२.५४

क्र.सं.	कार्यक्रम	इकाई	वार्षिक लक्ष्य		प्रगति	
			परिमाण	बजेट	परिमाण	खर्च
१३	चुरे क्षेत्रका अति संवेदशील क्षेत्रमा तारवार सहित पुनरुत्पादन संरक्षण तथा व्यवस्थापन (HOT-SPOT) (बन तथा बातावरण संरक्षण निर्माण)	हेक्टर	३७.५	१००.००	३७.५	९६.३२
१४	बाँसको कलमी विरुवा उत्पादन / खरिद तथा वितरण	हजार	८७.५	९५.००	८७.५	९५.००
१५	बृक्षरोपण	क्षेत्रफल/ स्थान/ पटक/ प्याकेट	३	७०.००	१	३०.००
१६	बाँस रोपण	प्याकेट	११	८०.००	१०	५३.५६
१७	सिचाई कूलो निर्माण तथा मर्मत,	कि.मि.	१.४८	७४.००	१.४८	७१.२७
१८	भिरालो जग्गामा बहुवर्षीय (फलाफूल) खेती	हेक्टर	३१	६२.००	३१	६०.२९
१९	कृषिवन पगाली प्रवर्धन	क्षेत्रफल/ स्थान	६	५२.००	२	३६.८७
२०	रेन वाटर रन अफ हार्भेस्टिड ड्र्याम	बटा	२	४०.००	२	३८.४०
२१	बिगत वर्षमा संचालित कार्यहरूको संरक्षण तथा मर्मत सम्भार	स्थान	११	३५.००	१०	१९.३१
२२	तटबन्ध निर्माण	क्षेत्रफल/ स्थान	२	२८.००	२	२७.९८
२३	मरघटी नैनपुर खहरे नियन्त्रण दुर्धौली न.पा. ११ सिन्धुली	पटक	०.१	३०.००	०.१	२९.९९
२४	सिचाई कूलो निर्माण तथा मर्मत,	स्थान/बटा	२	३०.००	२	२३.६७
२५	तारवार सहित बृक्षरोपण	हेक्टर	५	१.००	०	०.००
२६	नदी उकाश जग्गामा घेरवार सहितको बृक्षरोपण	हेक्टर	११	२२.००	५	९.५३

क्र.सं.	कार्यक्रम	इकाई	वार्षिक लक्ष्य		प्रगति	
			परिमाण	बजेट	परिमाण	खर्च
२७	फलाफूल किरावा खरिद तथा वितरण	बटा	८०००	२०.००	८०००	१९.९८
२८	बुढा सुब्बा खानेपानी मुहान संरक्षण तथा भूक्षय नियन्त्रण, घरान १४, सुनसरी	बटा	१	२०.००	१	२०.००
२९	थलही जमुनी र तियर नदीको त्रिकेणीघाट संरक्षण, व्यवस्थापन तथा वृक्षारोपण, सुवर्ण गा.पा १२ बारा	बटा	१	२०.००	१	१९.२५
३०	बुटवल-१२, तामनगर (बगैचा) तटबन्ध	पटक	१	२०.००	१	१९.८८
३१	खगरी तटबन्ध रजनगर १०, टिकौली मैबले टोलदेखि रजनगर ९ सिसौ गाउँसम्म	पटक	१	१५.००	०	०.००
३२	झरोखर पोखरी देखी हुलाकी सडकसम्म सडक हरित पेटी निर्माण	पटक	१	१५.००	०	०.००
३३	दराज, टेबल, मेच, कुर्सि आदि	संख्या	३२	८.५०	१२	३.१५
३४	मेशिनरी औजार (फोटोकपी मेसिन, प्रिन्टर, ल्यापटप, कम्प्युटर, यु.पि. एस., सोलार प्यानल, सोलार ब्याट्री आदि)	संख्या	५	५.००	५	३.९०
३५	नर्सरी नाइके	महिना	६०	११.६४	६०	११.१५
३६	जैविक प्रबिधि मार्फत सडक पाखो संरक्षण	हेक्टर	४	८.००	२	३.८६
३७	कृषिवन प्रणाली पवर्धन	हेक्टर	३	६.००	३	५.१८
३८	नर्सरी स्तरलोती तथा व्यवस्थापन	संख्या	१	५.००	१	४.९७
	क) पूँजीगत खर्च कार्यक्रमको जम्मा:			१९५.३४.७४		१८२.३४.९२
	आ) चालु खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू					
१	रा.प. द्वितीय	जना	५	३७.७१	४.९६	३७.१२

क्र.सं.	कार्यक्रम	इकाई	वार्षिक लक्ष्य		प्रगति	
			परिमाण	बजेट	परिमाण	खर्च
२	रा.प. तृतीय	जना	१०	६७.०३	१०	६६.१४
३	रा.प.अनं. प्रथम	जना	३०	१५१.७८	२९.९७	१३३.४०
४	पाले पहरा भत्ता	जना	५	१.९४	४.५८	०.६४
५	स्थायी कर्मचारीको महंगी भत्ता	जना	४५	१०.८०	४३	७.७१
६	प्रसूती स्याहार भत्ता	जना	६	०.५६	१	०.०५
७	अन्य भत्ता	जना	१	१.००	१	०.९५
८	निजामती कर्मचारीहरूको पोशाक खर्च	जना	४५	४.९०	३६	३.३०
९	कर्मचारीको योगदानमा आधारित बीमा कोष खर्च	जना	४५	२.२०	४३	१.५५
१०	धाराको महसुल	पटक	२५	२.३६	२४	१.१८
११	बिद्युत महशुल	पटक	४१	१०.१०	४१	६.५९
१२	जारको पिउने पानी	जार	५०१	३.८८	५०१	३.१६
१३	मिनिरल वाटर	संख्या	२४००	०.६०	२४००	०.६०
१४	टेलिफोन महसुल	पटक	४१	६.५२	४१	३.३५
१५	ईमेल/ इन्टरनेट/वेबसाइट महसुल	पटक	२५	६.०१	२५	३.१८
१६	डिजेल	लीटर	१२८८८.६	२१.६८	१११२७.२	२०.७६
१७	मोबिल	लीटर	१६६.५६	१.००	१६६.५६	०.८०
१८	मोटरसाइकल, कार, जीप, भ्यान आदि (कार्यालयको इन्धन)	लीटर	६४८७.५८	११.९३	६४०६.६	१०.६४
१९	मोटरसाइकलका लागि पेट्रोल(कार्यालयको इन्धन)	बटा	२१६०	२.३४	२१६०	१.९५

क्र.सं.	कार्यक्रम	इकाई	वार्षिक लक्ष्य		प्रगति	
			परिमाण	बजेट	परिमाण	खर्च
२०	मोबिल(कार्यालयको इन्धन)	लीटर	२२७.८	२.६०	२२४.०४	१.६३
२१	ग्याँस, डिस्टिलवाटर, जेनेरेटरको इन्धन आदि	पटक	४०	२.१६	४०	०.५७
२२	ग्याँस, डिस्टिल वाटर, मोबिल, ब्याट्री तथा जेनेरेटर आदि	बटा	३०	०.८४	३०	०.७१
२३	ग्याँस, डिस्टिल वाटर, मोबिल, ब्याट्री तथा जेनेरेटर आदि(इन्धन- अन्य प्रयोजन)	लीटर	८०	२.००	७५.६६	१.६१
२४	मोटर साईकल, कार, जिप, भ्यान(सवारी साधन मर्मत)	संख्या	२८	२०.४०	२७.९	१८.५५
२५	अन्य मेशिनरी औजार मर्मत खर्च	प्याकेट	१	१.५०	१	१.०२
२६	कम्प्युटर/ल्यापटप/फोटोकपीआदि(मेशिनरी सामान) मर्मत खर्च (मेशिनरी तथा औजार मर्मत सम्भार तथा संचालन खर्च)	पटक	१०	२.००	१०	१.०४
२७	कम्प्युटर/ल्यापटप/स्वयानर/फोटोकपी आदि (मेशिनरी सामान) मर्मत खर्च	संख्या	४०	४.७४	३८.७१	३.६०
२८	स्टेशनरी तथा कार्यालय संचालनका लागि अन्य खर्च(कार्यालय मसलन्द सामान खर्च)	संख्या	१२४	१८.००	१२२.५५	१७.०६
२९	कार्यालय सामग्री तथा मसलन्द	पटक	२४	९.००	२४	७.८१
३०	पत्रपत्रिका छपाई, सूचना प्रकाशन आदि	पटक/संख्या	३१	८.३०	३०.३२	४.१२
३१	विशेषज्ञ सेवा र परामर्श खर्च(सेवा करार)	जना	१०	४०.००	८.७४	२६.४०
३२	हल्का सवारी चालक -व्यक्ति करार	जना	५	१६.५९	५	१६.५६
३३	कार्यालय सहयोगी -व्यक्ति करार	जना	१०	२९.६५	१०	२९.३२

क्र.सं.	कार्यक्रम	इकाई	वार्षिक लक्ष्य		प्रगति	
			परिमाण	बजेट	परिमाण	खर्च
३४	व्यक्ति करार (रा.प.अन. प्रथम)	जना	१	५.००	१	४.६१
३५	कार्यालय सरसफाई, माली आदि (मेस्तर)	महिना	१२	१.५०	१२	१.५०
३६	करार कर्मचारीको पोशाक खर्च	जना	१५	१.५०	१५	१.५०
३७	करार कर्मचारीको चाडवाड खर्च	जना	१५	३.८९	१४.२५	३.७९
३८	कर्मचारी शिप विकास तालिम (GPS/GIS/AutoCAD)	पटक/संख्या	२	२.१२	०	०.००
३९	कर्मचारीहरूका लागि (GPS र GIS, drawing design and estimate)	पटक	१	३.००	१	१.७२
४०	कर्मचारी दक्षता वृद्धि तालिम	पटक	५	२.००	५	०.७५
४१	चुरे सम्बन्धि नदी प्रणाली स्तरीय अभिमुखीकरण	पटक	१	१.००	०	०.००
४२	चुरे संरक्षण सम्बन्धि अभिमुखीकरण तालिम	पटक	२	६.००	०	०.००
४३	योजना तर्जुमा तथा समिक्षा गोष्ठी	पटक	१	१.००	०	०.००
४४	क्लस्टर स्तरीय समन्वय, प्रगति समिक्षा गोष्ठी	पटक	२	२.००	२	०.००
४५	प्रदेश स्तरीय समन्वय गोष्ठी	पटक	१	५.००	१	०.००
४६	क्लस्टर स्तरीय समन्वय, प्रगती समिक्षा गोष्ठी	क्षेत्र	१	१.२०	०	०.००
४७	नदी प्रणाली स्तरीय वार्षिक योजना तर्जुमा कार्यक्रम	नदी प्रणाली	७	३.५०	७	०.००
४८	चुरे दिवस इकाई स्तरीय गोष्ठी	पटक	१	१.३०	०	०.००
४९	क्रियाकलाप पाठ्यचित्री तयारी	पटक	१	१.००	१	०.००
५०	हरित रोजगारी तथा आयआर्जन (सामुदायमा, बेसार, अमिसो, अडुवा खेति पर्वधन र बजारीकरण)	नदी प्रणाली	२	४.००	०	०.००

क्र.सं.	कार्यक्रम	इकाई	वार्षिक लक्ष्य		प्रगति	
			परिमाण	बजेट	परिमाण	खर्च
५१	प्रदेश समन्वय समितिको गठन तथा बैठक	बटा	३	६.४९	०	०.००
५२	चुरे क्षेत्रका नदी प्रणालीहरूमा भएका संरक्षण कार्यहरूको प्रभाव मूल्यांकन	पटक	२	९.००	०	०.००
५३	चुरे दिवस (इकाई स्तरीय)	पटक	३	३.००	१	०.००
५४	रेडियो मार्फत प्रचार प्रसार	पटक	८	३.००	०	०.००
५५	होर्डिङ बोर्ड निर्माण	बटा	४	४.९८	३	४.१५
५६	चुरे सम्बन्धि वक्तृत्वकला तथा पुरस्कार वितरण कार्यक्रम	बटा	१	०.६६	०	०.००
५७	स्थानिय रेडियो पत्रपत्रिकाहरू मार्फत चुरे सम्बन्धि संदेश प्रकाशन/प्रसारण तथा प्रवाह	नभएको	४	०.८३	०	०.००
५८	बहुसरोकारवालाहरूसँग चुरे संरक्षण सम्बन्धि कार्यविधि तथा मापदण्ड बारे जानकारी एवं अन्तरक्रिया कार्यक्रम	पटक	१	२.०७	०	०.००
५९	पम्पलेट/पोस्टर/ब्रोसुर/वार्षिक प्रगति पुस्तिका/Activities Profile/प्रचारप्रसार सामग्री उत्पादन/प्रकाशन तथा वितरण	बटा	१०२०	७.१५	२२०.०८	१.०९
६०	वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन पुस्तिका प्रकाशन	संख्या	१	४.००	०.८९	३.५६
६१	चुरे संरक्षण सम्बन्धी ब्रोसुर, पर्चा, पम्पलेट, पोस्टर, स्टिकर तयारी तथा वितरण	धान	५००	१.५०	४००	०.००
६२	कार्यक्रम संचालन तथा अनुगमन भ्रमण खर्च	पटक	९०	१३.००	५४.६	१२.२२
६३	कार्यक्रम अनुगमन तथा निरीक्षण	पटक	३५	५.१२	३५	४.७८
६४	अनुगमन तथा मूल्यांकन	पटक	१३२	१२.३८	७६	११.९
६५	सरुवा तथा अन्य आन्तरिक भ्रमण खर्च	जना	२	०.५९	०.१६	०.४५

क्र.सं.	कार्यक्रम	इकाई	वार्षिक लक्ष्य		प्रगति	
			परिमाण	बजेट	परिमाण	खर्च
६६	सुरुवा भ्रमण खर्च	जना	१४	३.९१	८.५५	२.३७
६७	तेश्रो पक्ष बीमा र नविकरण(बीमा सवारी साधन)	संख्या	२३	४.६०	१९.३६	३.७०
६८	कार्यान्वयन इकाई कार्यालयको लागि विविध खर्च	पटक	३३	१४.७०	३२.८१	१३.३८
६९	कार्यालय/गोदाम/आवास प्रयोजनको लागि घर भाडा	महिना	४८	४७.२०	४७	४३.५०
७०	कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरूमा पदाधिकारीहरूको मुकामको लागि घरभाडा	महिना	२५	७.६०	१८.८७	६.०५
७१	घर भाडा (पदाधिकारीको मुकाम-१ र कार्यालयको स्टोर -१ को लागि)	महिना	१२	५.००	१२	३.६४
	जम्मा					
	ख) चालु खर्च कार्यक्रमको जम्मा:			७०४.११		५५७.९३
	कुल जम्मा खर्च			२०२३८.८५		१८७९२.८४
	प्रगति प्रतिशत	९१.५६	भारित	९५.२७	वित्तीय	८२.८६

ख) नेपाली सेना

(रकम रु. लाखमा)

क्र.सं.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	इकाई	वार्षिक लक्ष्य		वार्षिक प्रगति	
			परिमाण	बजेट	परिमाण	खर्च
१	अ) पूँजीगत खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू सिरहा जिल्ला, मिर्चैयाको रामनगर खोरिया स्थित जिवा सामुदायिक बनको खाली जमिनमा तारबार सहित वृक्षरोपण (श्री नं.१ बन तथा पर्यावरण सुरक्षा राण)	हेक्टर	२७	५६.५०	२७	४२.७३

२	सप्तरी जिल्लाको कोशीटप्पु पश्चिम त्रियुगा क्षेत्र सप्तकोशी स्थित बोची ईलाकाको खाली जमिनमा वृक्षरोपण, क्षतिग्रस्त भूमिको पुनरुत्थान (श्री नं. १ वन तथा पर्यावरण सुरक्षा गण)	हेक्टर	१६	१२.९०	१६	७४.२१
३	सप्तरी जिल्ला, अमहाको खड्ग स्थित चापिन सामुदायिक वन र गोब्राहा सामुदायिक वनको खाली जमिनमा वृक्षरोपण (श्री नं. १ वन तथा पर्यावरण सुरक्षा गण)	हेक्टर	३	३.००	३	३.००
४	नवलपरासी जिल्लाको जनकल्याण सामुदायिक वन तथा दाउन्ने देवि सामुदायिक वनको खजुरी खोला ईलाकाको खाली जमिनमा वृक्षरोपण, क्षतिग्रस्त भूमिको पुनरुत्थान (श्री नं. २ वन तथा पर्यावरण सुरक्षा गण)	हेक्टर	३२	१६८.३६	३२	१४०.९६
५	दाङ्ग जिल्लाको नेवारीकोट सामुदायिक वन र जनकल्याण सामुदायिक वनको खाली जमिनमा तारवार सहित वृक्षरोपण (श्री नं. २ वन तथा पर्यावरण सुरक्षा गण)	हेक्टर	१३	२९.००	१३	२९.००
६	रुपन्देही जिल्लाको गैडहवा तालको जिर्णोद्धार, संरक्षण सम्बर्द्धन र पुननिर्माण (श्री कालीभक्ति गण (ई))	बटा	१	१५०.००	१	१४६.१४
७	बर्जु ताल संरक्षण तथा व्यवस्थापन, सुनसरी	बटा	१	९१.००	१	९०.९७
	क) पूँजीगत खर्च कार्यक्रमको जम्मा:			५९०.७६	०	५२७.०२
	आ) चालु खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू					
१	चुरे दिवस (केन्द्र स्तर)	पटक	१	३.००	१	३.००
	ख) चालु खर्च कार्यक्रमको जम्मा:			३.००		३.००
	कुल जम्मा खर्च			५९३.७६		५३०.०२
	प्रगति प्रतिशत					
	कुल जम्मा खर्च			३६४.८४		३३७.४२
	प्रगति प्रतिशत		भरित	१००	वित्तीय	८९.२६

ग) राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समिति

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन २०७९/०८०

(रकम रु. लाखमा)

क्र.सं.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	इकाई	वार्षिक लक्ष्य		वार्षिक प्रगति	
			परिमाण	बजेट	परिमाण	खर्च
११.३.२.२	अ) पूर्वीगत खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू	संख्या	१.००	३.००	०.००	०.००
११.३.७.१	मोटरसाईकल खरिद	संख्या	२.००	२.००	०.००	०.००
११.३.७.४७	कार्यालय संचालनसंग सम्बन्धी यन्त्र, उपकरण तथा मेशीन औजार(सवारी साधन तथा मेशिनरी औजार)	संख्या	५.००	५.००	५.००	३.३९
११.६.१३.२	कम्प्युटर, ल्यापटप, जि.पि.यस. अदि	संख्या	१०.००	५.५०	६.००	०.२०
५.२	दराज, टेबल, मेच, कुर्सि अदि					
	अनुसन्धान तथा प्रविधि विकास शाखा					
११.६.१६.३८	Main Frontal Thrust र आसपास क्षेत्रको भौगर्भिक नक्शाङ्कन तथा विपद् जोखिम अवस्था बारे अध्ययन	पटक	१.००	४०.००	०.००	०.००
११.६.१६.३९	चुरे तराई मधेश क्षेत्रका नदी प्रणालीहरूको जोखिम तथा संकटासन्नता अवस्था अध्ययन, विलोपण र वर्गीकरण गरी अनुकुलनका उपायहरू पहिचान	पटक	१.००	४०.००	०.००	०.००
११.६.१६.४२	नदीजन्य पदार्थ (ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा) संकलन प्रकृया कसर उद्योगको अवस्था, अनुगमन विधि सम्बन्धी अध्ययन	पटक	१.००	३०.००	०.००	०.००
११.६.१६.४६	चुरे क्षेत्रमा भाएका पुर्बधार तथा अन्य विकास निर्माण कार्यको प्रभाव अध्ययन	पटक	१.००	४०.००	०.००	०.००
५.३	आयोजना डिजाइन तथा कार्यान्वयन शाखा					
११.६.१६.३१	नदी प्रणाली स्तरीय एकीकृत स्रोत व्यवस्थापन (पन्च वर्षीय) योजना तर्जुमा (कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई सलकपुर अन्तर्गत)	बटा	५.००	१५.००	०.००	०.००
११.६.१६.३२	नदी प्रणाली स्तरीय एकीकृत स्रोत व्यवस्थापन (पन्च वर्षीय) योजना तर्जुमा (कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई जनकपुर अन्तर्गत)	बटा	५.००	१५.००	०.००	०.००

क्र.सं.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	इकाई	वार्षिक लक्ष्य		वार्षिक प्रगति	
			परिमाण	बजेट	परिमाण	खर्च
११.६.१६.३३	नदी प्रणाली स्तरीय एकीकृत स्रोत व्यवस्थापन (पन्च वर्षीय) योजना तर्जुमा (कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई भरतपुर अन्तर्गत)	बटा	५.००	१५.००	५.००	१५.००
११.६.१६.३४	नदी प्रणाली स्तरीय एकीकृत स्रोत व्यवस्थापन (पन्च वर्षीय) योजना तर्जुमा (कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई बुटवल अन्तर्गत)	बटा	५.००	१५.००	५.००	१४.९९
११.६.१६.३५	नदी प्रणाली स्तरीय एकीकृत स्रोत व्यवस्थापन (पन्च वर्षीय) योजना तर्जुमा (कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई लम्की अन्तर्गत)	बटा	५.००	१५.००	०.००	०.००
५४	सार्वजनिक सञ्चार, सामाजिक परिचालन तथा प्रतिवेदन शाखा					
११.६.१६.५	चुरे संरक्षण तथा व्यवस्थापनसंग सम्बन्धित सोधपत्रको निम्ति सहयोग	जना	१५.००	१५.००	१३.००	१३.२९
	क) पूँजीगत खर्च कार्यक्रमको जम्मा:			२५५.५०	०.००	४६.८७
	आ) चालु खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू					
१.१.१.२	रा.प. विशिष्ट	जना	१.००	८.९१	१.००	८.९१
१.१.१.४	रा.प. द्वितीय	जना	६.००	३९.५२	५.००	२३.३०
१.१.१.५	रा.प. तृतीय	जना	२२.००	१२४.४९	११.००	६७.४३
१.१.१.६	रा.प.अनं. पथम	जना	१२.००	३७.७२	१२.००	३७.७२
१.३.१.१	निजामती कर्मचारीहरूको पोशाक खर्च	जना	४१.००	४.१०	२०.००	२.००
१.२.२.१	स्थायी कर्मचारीको महंगी भत्ता	जना	४१.००	७.२०	२९.००	४.५७
१.२.४.९	कर्मचारीको बैठक भत्ता	पटक	८.००	२.००	८.००	२.००
१.२.९.७	समितिका कर्मचारीहरूको लागि अन्य भत्ता	नभएको	५.००	१.५०	५.००	०.२०
१.६.२.४	२०७६ साल श्रावण १ गतेभन्दा पछाडि भर्ना भएका कर्मचारीहरूको निवृत्तभरण तथा उपदान कोष खर्च	जना	४.००	२.००	०.००	०.००
१.६.४.१	कर्मचारीको योगदानमा आधारित बीमा कोष खर्च	जना	४१.००	१.८०	२९.००	०.९१

क्र.सं.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	इकाई	वार्षिक लक्ष्य		वार्षिक प्रगति	
			परिमाण	बजेट	परिमाण	खर्च
२.१.२.१	विद्युत महसुल	पटक	९०००.००	८.८१	८५९७.५९	८.४२
२.१.३.१	जारको पिउने पानी	जार	४५००.००	२.२५	४५००.००	१.४२
२.१.६.१	टेलिफोन महसुल	पटक	५.००	२.५०	५.००	०.६८
२.१.७.१	ईमेल/ इन्टरनेट/वेबसाइट महसुल	पटक	१२.००	२.९७	१२.००	१.४९
२.२.२.३	डिजेल	लीटर	७३४४.००	८.३०	७३४४.००	८.३०
२.२.२.५	मोटरसाइकल, कार, जीप, भ्यान आदि (कार्यालयको इन्धन)	लीटर	३६७२.००	५.१५	३६७२.००	५.१५
२.३.१.५	मोटर साइकल, कार, जिप, भ्यान(सवारी साधन मर्मत)	संख्या	२१.००	१४.६०	२१.००	१४.६०
२.९.२.४	तेश्रो पक्ष बीमा र नविकरण(बीमा सवारी साधन)	संख्या	२५.००	३.४०	२४.२९	३.३०
२.३.२.६	कम्प्युटर/ल्यापटप/स्क्यानर/फोटोकपी आदि (मेशिनरी सामान) मर्मत खर्च	संख्या	१२.००	४.७६	१२.००	४.३२
२.४.१.२८	कार्यालय सामाग्री तथा मसलन्द	पटक	१५.००	१२.००	१५.००	१०.६०
२.२.३.९	ग्यास, डिस्टिल वाटर, मोबिल, ब्याट्री तथा जेनरेटर आदि(इन्धन- अन्य प्रयोजन)	लीटर	३३४.००	१.००	३३४.००	०.६७
२.५.३.४	विशेषज्ञ सेवा र परामर्श खर्च(सेवा करार)	जना	७.००	३.००	०.००	०.००
२.५.३.९१	गुरु योजना/विभिन्न विषयका अध्ययन अनुसन्धानका लागि कार्य श्रेणगत शर्त (TOR) तयारी	बटा	२.००	५.००	१.३९	३.४८
२.५.५.१	सफ्टवेयर संचालन परामर्श खर्च	जना	१.००	१.०३	०.००	०.००
२.५.७.१	कम्प्युटर अपरेटर -व्यक्ति करार	जना	१.००	४.१७	१.००	४.१७
२.५.७.२	हल्का सवारी चालक -व्यक्ति करार	जना	९.००	२९.८३	९.००	२९.८२

क्र.सं.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	इकाई	वार्षिक लक्ष्य		वार्षिक प्रगति	
			परिमाण	बजेट	परिमाण	खर्च
२.५.७.३	कार्यालय सहयोगी -व्यक्ति करार	जना	७.००	२०.७५	७.००	२०.६०
२.५.७.६	करार कर्मचारीको पोशाक खर्च	जना	१८.००	१.८०	१८.००	१.८०
२.५.७.८	करार कर्मचारीको चाडवाड खर्च	जना	१८.००	५.००	१८.००	५.७५
२.५.७.१९	कम्प्यूटर अधिकृत	जना	१.००	५.२५	१.००	५.२५
२.५.७.२९	सरसफाई, माली, इलेक्ट्रीसियन आदि	जना	५.००	३.००	५.००	२.९८
२.६.२.१२	कर्मचारीहरूको क्षमता अभिवृद्धि तालिम	पटक	१.००	५.८८	१.००	५.८५
२.७.२५.४६८	राष्ट्रपति चुरे कार्यक्रमको सफल अभ्यासको Video Documentary निर्माण	पटक	१.००	१५.००	०.००	०.००
२.७.२५.४६९	चुरे सरक्षण कार्यक्रमको राष्ट्रिय स्तरको कार्यशाला	पटक	१.००	२९.६२	०.००	०.००
२.८.१.३३	कार्यक्रम अनुगमन तथा निरीक्षण	पटक	५०.००	१०.००	५०.००	१०.००
२.८.२.३	सरुवा भ्रमण खर्च	जना	६.००	१.५०	०.२१	०.०५
२.९.९.४	समितिको लागि विविध खर्च	पटक	१०.००	२.३०	१०.००	२.११
५१	नीति, योजना तथा अनुगमन शाखा					
२.४.१२.११	वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन तयारी तथा प्रकाशन	बटा	५००.००	३.७५	५००.००	३.७३
२.४.१३.६	नीति, नियम, कार्यनीति, मार्गदर्शन, निर्देशिका, प्रतिवेदन तयारी तथा प्रकाशन	पटक	३.००	४.९५	१.००	२.५६
२.६.६.४४	केन्द्रस्तरीय समन्वय बैठकहरू	पटक	१.००	५.००	०.००	०.००
२.६.६.४७	केन्द्र स्तरीय प्रगति समिक्षा गोष्ठी	पटक	४.००	५.००	४.००	१.६०
२.६.६.५८	वार्षिक योजना तर्जुमा गोष्ठी	पटक	१.००	५.००	०.००	०.००

क्र.सं.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	इकाई	वार्षिक लक्ष्य		वार्षिक प्रगति	
			परिमाण	बजेट	परिमाण	खर्च
५२	अनुसन्धान तथा प्रविधि विकास शाखा					
२.४.१२.१५	अध्ययन अनुसन्धानका Synopsis संग्रह तयारी तथा प्रकाशन	पटक	१.००	३.००	१.००	२.४०
५३	आयोजना डिजाइन तथा कार्यान्वयन शाखा					
२.६.६.१४९	चुरे संरक्षणका मापदण्ड/कार्यविधि सम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यक्रम	पटक	१०.००	५.००	०.००	०.००
२.७.७.२८७	चुरे एटलसको पुनरावलोकन तथा छपाई	पटक	१.००	३.००	०.००	०.००
२.८.१.३४	बातावरणीय अध्ययनका लागि प्रस्तावित क्षेत्र / आयोजनाको अनुगमन	पटक	१०.००	५.००	१०.००	४.२७
५४	सार्वजनिक सञ्चार, सामाजिक परिचालन तथा प्रतिवेदन शाखा					
२.७.१.२	प्रेस क्लिपिंग संकलन तथा प्रकाशन	पटक	१२.००	१.००	१२.००	०.४८
२.७.५.४१	वार्षिक क्यालोगडर प्रकाशन तथा वितरण	बटा	४०००.००	३.२०	०.००	०.००
२.७.५.८८	चुरे संरक्षण सम्बन्धी जिगल प्रसारण (स्थानिय एफ.एम.बाट)	पटक	३००.००	२.५०	०.००	०.००
२.७.५.९०	चुरे संरक्षण सम्बन्धी बोसर, पर्चा, पम्पलेट, पोस्टर, स्टिकर तयारी तथा वितरण	थान	३०००.००	३.००	०.००	०.००
२.७.५.९१	चुरे डायरी उत्पादन तथा वितरण	थान	५००.००	३.००	०.००	०.००
२.७.५.९२	चुरे संरक्षण सम्बन्धित सन्देशमूलक समापी प्रकाशन (विभिन्न पत्रपत्रिकामा)	पटक	५०.००	२.००	१०.०३	०.४०
२.७.५.१७३	चुरे संरक्षण सम्बन्धी बुलेटिन प्रकाशन (अर्धवार्षिक)	बटा	१०००.००	१.००	०.००	०.००
२.७.२७.१२	चुरे दिवस (केन्द्र स्तर)	पटक	०.००	०.००	०.००	०.००
५८	पदाधिकारी					
१.१.७.१	अध्यक्ष	जना	१.००	८.९८	१.००	८.९७

क्र.सं.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	इकाई	वार्षिक लक्ष्य		वार्षिक प्रगति	
			परिमाण	बजेट	परिमाण	खर्च
१.१.७.२	सदस्य	जना	४.००	३५.१२	४.००	३५.१२
२.१.११.१	पदाधिकारीको सुविधाको सञ्चार खर्च	जना	५.००	२.००	५.००	१.०३
२.२.१.५	पदाधिकारी सुविधा इन्धन(कार्यालयको इन्धन)	लीटर	१३१३५.००	१८.००	१३१३५.००	१८.००
२.३.१.२	हलुका सवारी साधन मर्मत खर्च	बटा	५.००	१०.००	५.००	१०.००
२.८.१.३३	कार्यक्रम अनुगमन तथा निरीक्षण	पटक	५०.००	१२.५०	५०.००	१२.४७
	ख) चालु खर्च कार्यक्रमको जम्मा:			५७९.११		३९६.८८
	कुल जम्मा खर्च			८३४.६१		४४३.७५
	प्रगति प्रतिशत:-		भरित	७६.२०	वित्तीय	५३.१७

अनुसूची २

समिति र कार्यन्वयन निकायहरूको आ.व. २०७९/८० को निकाशा, खर्च र प्रगतिको अवस्था

(रकम रु. लाखमा)

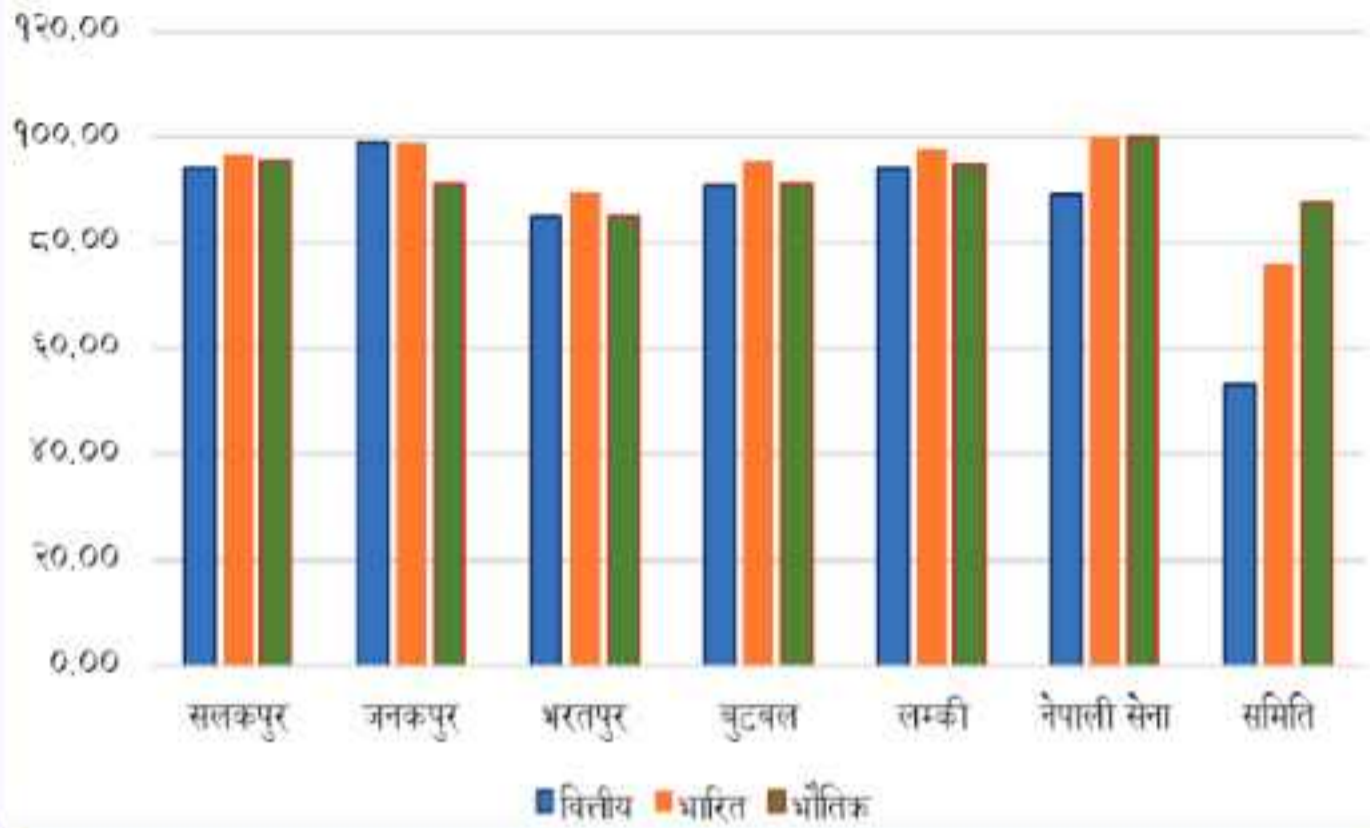
सि.नं.	कार्यान्वयन निकाय	वार्षिक बजेट			खर्च रकम			खर्च प्रतिशत			प्रगति प्रतिशत	
		चालु	पूजीगत	जम्मा बजेट	चालु	पूजीगत	जम्मा खर्च	चालु	पूजीगत	जम्मा	भारित	भौतिक
१	सलकपुर	१३४.२०	४३१२.१९	४४४६.३९	१०२.१४	४०८१.४४	४१८३.५९	७६.११	९४.६५	९४.०९	९६.६७	९५.६३
२	जनकपुर	१३६.४७	३८५४.५४	३९९१.०१	११५.९०	३८३७.१२	३९५३.०२	८४.९२	९९.५५	९९.०५	९९.०८	९१.११
३	भरतपुर	१४०.०२	३४२६.५७	३५६६.५९	११५.६०	२९०८.५१	३०२४.११	८२.५६	८४.८८	८४.७९	८९.६०	८४.९६
४	बुटवल	१५२.४७	३६३८.४०	३७९०.८७	११७.०९	३३२०.५८	३४३७.६७	७६.७९	९१.२६	९०.६८	९५.५०	९१.२३
५	लम्की	१४०.९५	४३०३.०४	४४४३.९९	१०७.४८	४०८७.३४	४१९४.८२	७६.२५	९४.९९	९४.३९	९७.७४	९४.८६
६	नेपाली सेना	३.००	५९०.७६	५९३.७६	३.००	५२७.०२	५३०.०२	१००.००	८९.२१	८९.२६	१००.००	१००.००
७	समिति	५७९.११	२५५.५०	८३४.६१	३९६.८८	४६.८७	४४३.७५	६८.५३	१८.३४	५३.१७	७६.२०	८७.६४
	जम्मा	१२८६.२२	२०३८१.००	२१६६७.२२	९५८.०८	१८८०८.९०	१९७६६.९८	७४.४९	९२.२९	९१.२३	९५.२७	९२.२०

अनुसूची ३
आ.व. २०७१/७२ देखि २०७९/८० सम्मको समग्र वित्तीय तथा भौतिक प्रगति

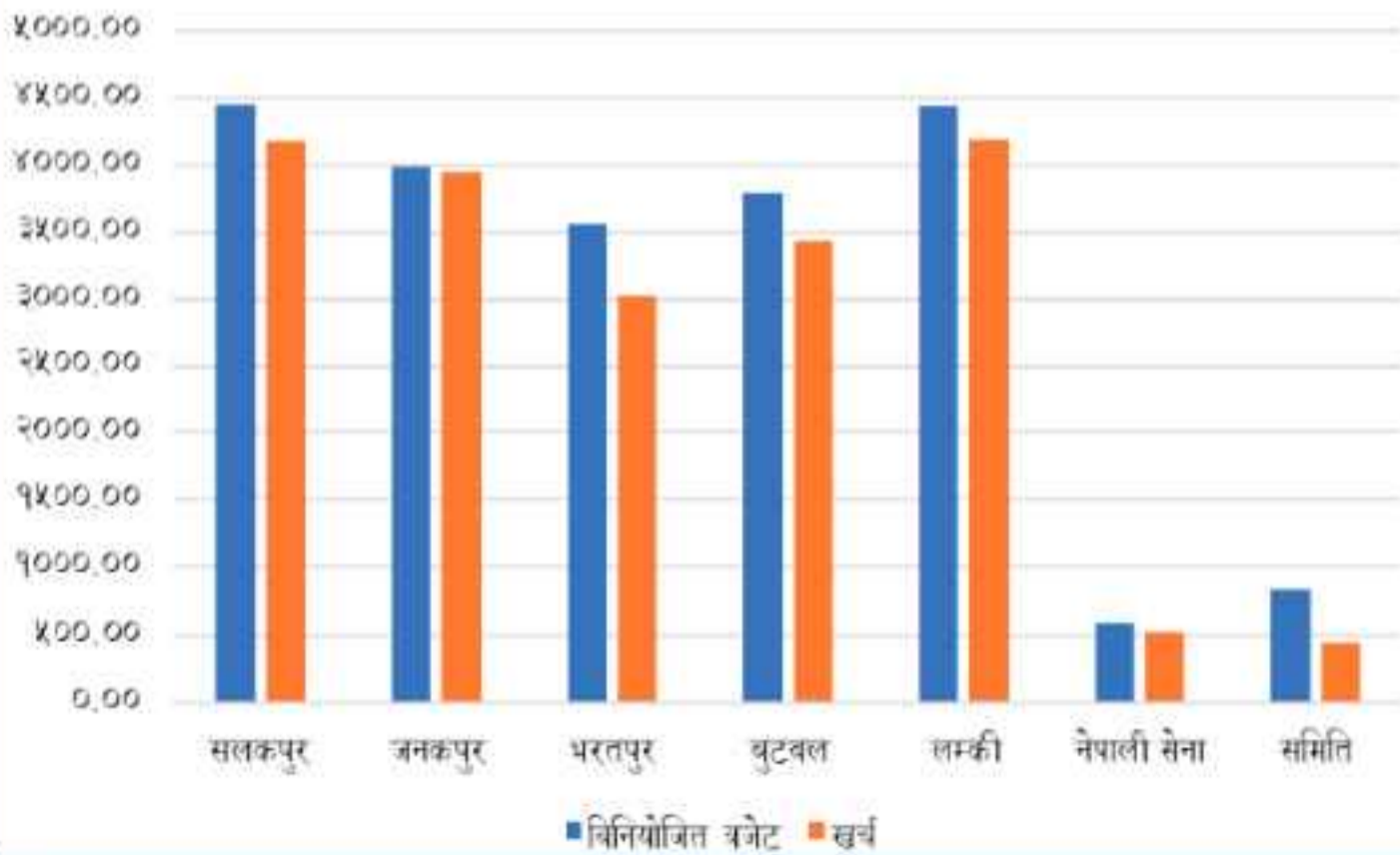
(रकम रु. हजारमा)

आ.व.	गुरुमा स्वीकृत बजेट (रु.) करोडमा		संगोषित बजेट (रु.) करोडमा		कुल खर्च (रु.) करोडमा			वार्षिक प्रगति प्रतिशत		समग्र प्रगति प्रतिशत	
	नेपाल सरकार	वैदेशिक	नेपाल सरकार	वैदेशिक	नेपाल सरकार	वैदेशिक	जम्मा	खर्च	भौतिक	भौतिक	खर्च
२०७१/०७२	९९.३८	-	१२४.६४	-	११६.००	-	११६.००	९३.०६	९३.०६	०.४६	०.४६
२०७२/०७३	१९६.८२	-	१९६.४३	-	१७७.६३	-	१७७.६३	९०.४३	९०.४३	०.७१	०.७१
२०७३/०७४	१८८.३९	-	१८४.७३	-	१७२.३३	-	१७२.३३	९३.२९	८९.०४	०.६६	०.६९
२०७४/०७५	१९१.०३	-	१८२.४८	-	१६१.०१	-	१६१.०१	८८.२३	९२.९६	०.६८	०.६४
२०७५/०७६	१६१.४२	८.४४	१४८.१०	८.४४	१४६.४०	६.१९	१४२.६९	९१.६३	९४.०७	०.६३	०.६१
२०७६/०७७	११३.१४	६०.४४	१६७.१९	-	१४१.४९	-	१४१.४९	८४.६३	९१.११	०.६१	०.४७
२०७७/७८	१०२.४९	४३.१४	१७९.७४	३.०३	१६०.७२	०.००	१६०.७२	८७.९३	९३.०१	०.६८	०.६४
२०७८/७९	१४३.२३००	-	१४२.६२०८	-	१२६.७३६४	-	१२६.७३६४	८३.०४	९०.७४	०.४४४	०.४०८
२०७९/८०	२१७.३२००	-	२१६.६७२२	-	१९७.६६९८	-	१९७.६६९८	९१.२३	९२.२०	०.८००	०.७९२
हालसम्मको	१४२३.२१०	१२२.२३८	१४६२.६०६	११.४७८	१४००.०८२	६.१९३	१४०६.२७४	८९.३३	९१.९६	४.६३	४.७९

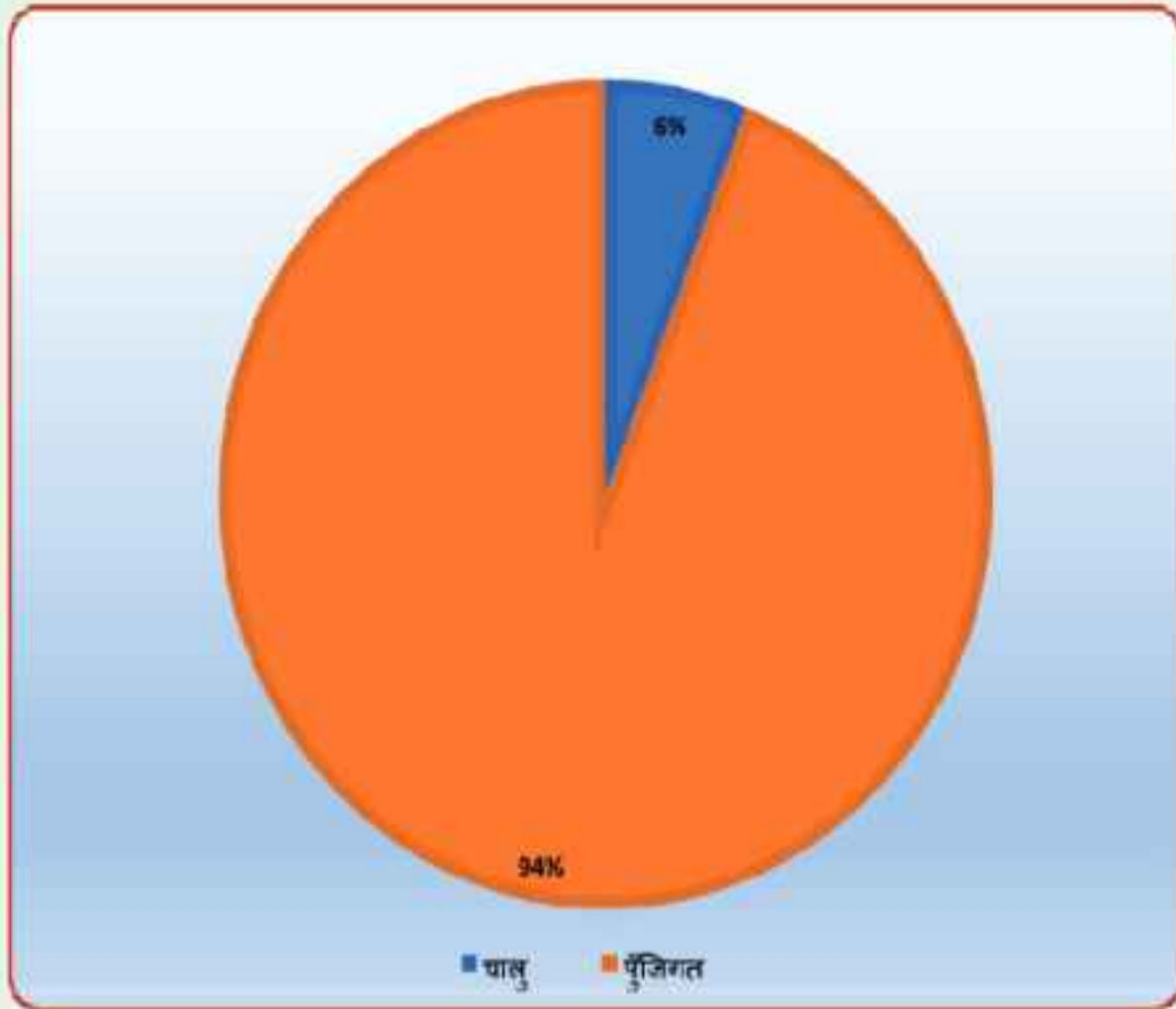
कार्यान्वयन निकायको प्रगतिको अवस्था

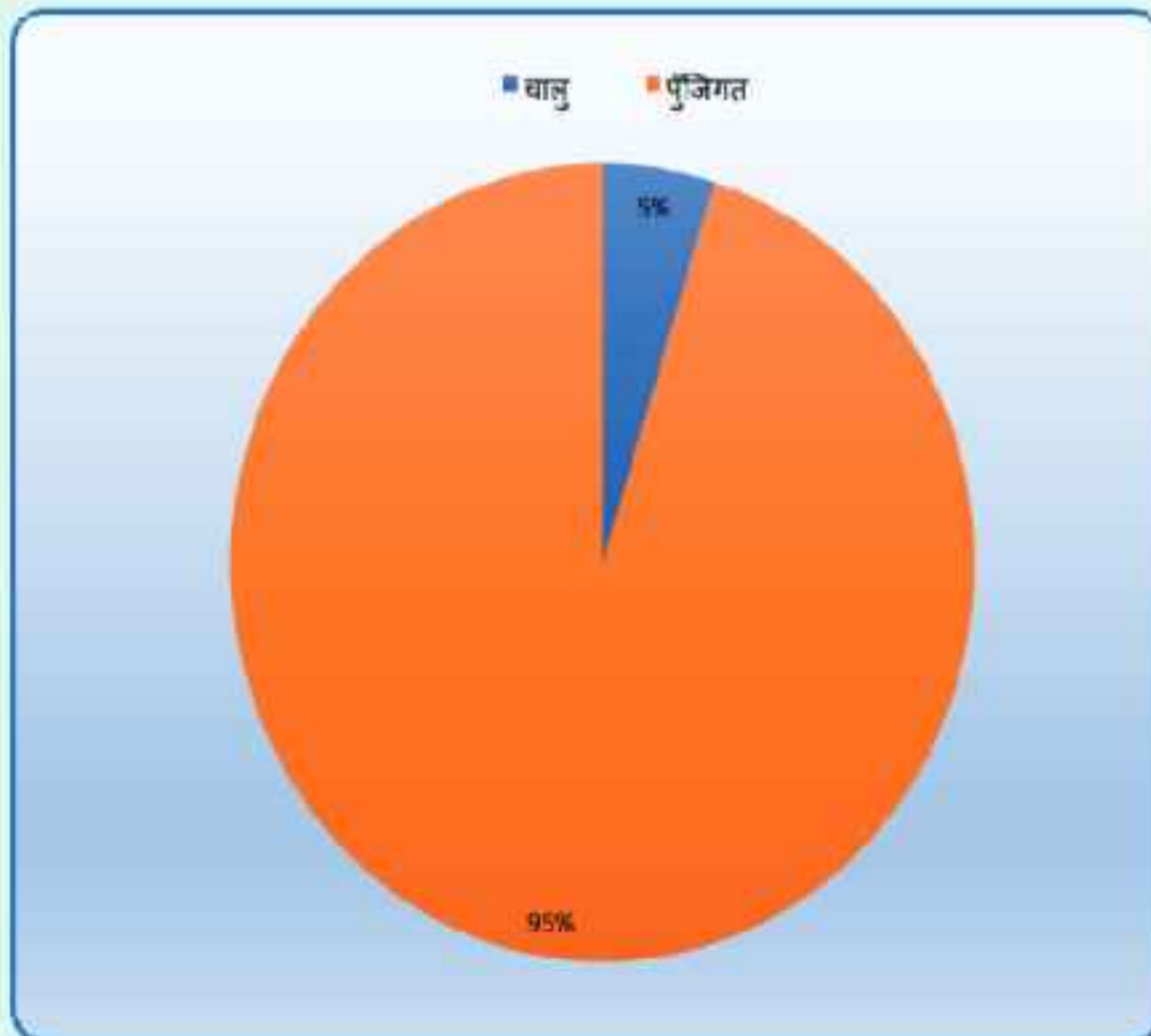
कार्यान्वयन निकायको विनियोजन तथा खर्च (रु. लाखमा)

आ.व. २०७९/८० को विनियोजित बजेटको अवस्था

आ.व. २०७९/८० को खर्चको अवस्था

अनुसूची ४
वेरुजुको विवरण

क्र. सं.	कार्यताको सं. नं.	आ.व २०७९/०८० मा विमोचारी सेको वेरुजु				आ.व २०७९/०८० मा फलौट				आ.व २०७८/७९ को सं.ते.प.बाट देखिएको वेरुजु				आ.व २०८०/८१ को तारी वेरुजु जिम्मेवारी				श्रेणी
		असुल	निश्चित	पेयकी	जम्मा	असुल	निश्चित	पेयकी	जम्मा	असुल	निश्चित	पेयकी	जम्मा	असुल	निश्चित	पेयकी	जम्मा	
१	राष्ट्रिय तटवर्षी संरक्षण समिति केन्द्रिय सचिवालय	३३८४०.४६	१९७८४.६८	२९६०	२६३८६.१४	२४४६९	४३.४२		१११०.४			१११०.४	९२७१.४६	२०८९६.१८	२९६०	३३१२७.६४		
२	कार्यक्रम टुलुङ्गबस्तु	२८१.००	११२.००	४०	४४३.००	०	०.००		०.०			०.०	२८१.००	११२.००	४०	४४३.००		
३	कार्यक्रम टुलुङ्गबस्तु	१४७.००	१४२७.००	०	१५७४.००	०	०.००		०.०			०.०	१४७.००	१४२७.००	०	१५७४.००		
४	कार्यक्रम टुलुङ्गबस्तु	२०.००	६१४.००	०	६३४.००	०	०.००		०.०			०.०	२०.००	६१४.००	०	६३४.००		
५	कार्यक्रम टुलुङ्गबस्तु	०.००	०.००	०	०.००	०	०.००		०.०			०.०	०.००	०.००	०	०.००		
६	कार्यक्रम टुलुङ्गबस्तु	४१८८.००	२००४.००	०	६१९२.००	०	०.००		०.०			०.०	४१८८.००	२००४.००	०	६१९२.००		
कुल जम्मा		३८४८६.४६	२३९१९.६८	३०१०	६२४३९.१४	२४४६९	४७.४४		१११०.४	०.०	०.०	१११०.४	९३९१७.४६	२२०४३.१८	३०१०	४१९८०.६४		

अनुसूची ५

राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समितिका पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरु

क्र.सं.	नाम, थर	पद	मोबाइल नं	ईमेल	शाख/इकाई
	पदाधिकारीहरु				
१	डा. किरण पौडेल	अध्यक्ष	९८५११२०५१६	kiran.poudyal@gmail.com	
२	श्री कमला ओली शिवाकोटी	सदस्य	९८४१५५५७०१	olikamala@gmail.com	
३	श्री शशी कुमार शर्मा	सदस्य	९८४१६७४३०७	shashikumarsharma08@gmail.com	
४	डा. सुस्मिता ढकाल	सदस्य	९८४१५४५७९९	dhakal_sus@yahoo.com	
५	श्री भेषराज आचार्य	सदस्य	९८५१११२६९१	bheshrajacharya19@gmail.com	
६	श्री मेघनाथ काफ्ले	सदस्य सचिव	९८५१२११२१०	mnkafle1@hotmail.com	
	निजामति कर्मचारीहरु				
१	श्री राजु सापकोटा	व.यो.अ. (प्रा.)	९८५११२७९०६	rajusapkota140@gmail.com	नीति तथा योजना
२	श्री पुरुषोत्तम अधिकारी	उपसचिव (प.)	९८४१३५५३०१	adhikari.purushottam@yahoo.com	प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
३	श्री सृजना श्रेष्ठ	उपसचिव (प्रा.)	९८५८४८५५६१	srjjanastha2041@gmail.com	अनुसन्धान तथा प्रविधि विकास
४	श्री शंकर कुमार गिरी	यो.अ. (प्रा.)	९८४१३७७७६६४	skgiri2004@yahoo.com	नीति तथा योजना
५	श्री रणेश प्रसाद घिमिरे	ले.अ.	९८५११७४३७२	Ganesh.ghimire2024@gmail.com	प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
६	श्री कर्णबहादुर पाण्डे	यो.अ. (प्रा.)	९८५७०६७६४४	karnapandeygulmi@gmail.com	नीति तथा योजना
७	श्री शुष्मा गिरी खड्का	भू.सं.अ	९८४३०४२९३८	gsushmak@gmail.com	अनुसन्धान तथा प्रविधि विकास
८	श्री नैनबहादुर तामाङ	भू.सं.अ	९८५५०६८००१	sendnshare@gmail.com	अनुसन्धान तथा प्रविधि विकास
९	श्री खिमराज बली	भू.सं.अ	९८४५७२२२६७	khim.sanvi@gmail.com	अनुसन्धान तथा प्रविधि विकास
१०	श्री प्रेमनाथ पौडेल	भूगर्भशास्त्री	९८४१७३७४६५	striprem.geo@gmail.com	आयोजना डिजाइन तथा कार्यान्वयन
११	श्री रमेश अधिकारी	शा.अ.	९८५४०२९९२९	rameshnasc22@gmail.com	प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
१२	श्री विनायक मानन्धर	रेन्जर	९८४१०५५५६५	manandhar13b@gmail.com	नीति तथा योजना
१३	श्री मनिष आचार्य	भू.सं.स.	९८४९२८८१५	manishacharya15@gmail.com	आयोजना डिजाइन तथा कार्यान्वयन

क्र.सं.	नाम, वर	पद	मोबाइल नं	ईमेल	शाख/इकाई
१४	श्री सूर्य प्रकाश आचार्य	ले.पा.	९८४७१३४८०२	surajacharya801@gmail.com	प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
१५	श्री दुर्गा रेग्मी	ना.सु.	९८४२७९६६६६	durgaregmi2043@gmail.com	प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
१६	श्री रेनुका कुमारी	ना.सु.	९८६०६१९९९४		प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
१७	श्री दामोदर विष्ट	ना.सु.	९८५१०७२६१३	bistakajidamodar60@yahoo.com	प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
१८	श्री उद्धव सज्जेल	ना.सु.	९८५१२३५७०४	uddabsanjel3@gmail.com	प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
१९	श्री प्रतिमा आचार्य	ना.सु.	९८६७६८०५६०		प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
	करार सेवाका कर्मचारीहरु				
१	श्री शक्तिज श्रेष्ठ	क.अ.	९८५११६२८७७	xttj555@hotmail.com	प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
२	श्री भूपेन्द्र कु. हुजदार	क.अ.	९८४१४६१४४५	bhupenhuzdar@yahoo.com	प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
३	श्री अशोक कुमार झा	का.स.	९८४४११४४१४	asokjha@gmail.com	प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
४	श्री मनोज कुमार लामा	ह.स.चा.	९८६०३४२७३७		प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
५	श्री सुजन राउत	ह.स.चा.	९८५५०४१९१२		प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
६	श्री सुरेश गुरागाई	ह.स.चा.	९८४१४०९८८३		प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
७	श्री अभिलाष बुढायोकी	ह.स.चा.	९८१३८५५३३७		प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
८	श्री राजेश सापकोटा	ह.स.चा.	९८४१७९४३०८		प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
९	श्री समृत महर्जन	ह.स.चा.	९८०८९७८९०९		प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
१०	श्री रुपेन्द्र राजथला	ह.स.चा.	९८४१९७४८८३		प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
११	श्री यमबहादुर तामाङ्ग	ह.स.चा.	९८६६२९८०२३		प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
१२	श्री रेशम ब. नेपाल	का.स.	९८४१४०८६६०		प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
१३	श्री बीना घिसिङ्ग	का.स.	९८४३१३७०३०		प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
१४	श्री लिला नेपाल	का.स.	९८६२२३९१५९		प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
१५	श्री रमा अधिकारी	का.स.	९८४९५५५१३३		प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
१६	श्री अप्सरा काफ्ले	का.स.	९८६०००१३२१		प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार
१७	श्री लक्ष्मी माया तामाङ्ग	का.स.	९८०८९५१४६५		प्रशासनिक समन्वय तथा सदाचार

कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरूमा कार्यरत कर्मचारीहरू

क्र.सं.	नाम, घर	पद	मोबाइल नं	ईमेल	स्थायी करार
सलकपुर, मोरङ					
१	श्री	उपसचिव (पा.)			स्थायी
२	श्री काशीराम यादव	भू.सं.अ.	९८४९१०४०८४	ykashimuskan@gmail.com	स्थायी
३	श्री खड्कबहादुर तामांग	भू.सं.अ.	९८४२०४१०४३	kbtamanang2@gmail.com	स्थायी
४	श्री माधव भट्टराई	नायब सुब्बा	९८६२०३२४००४	susil.bhatarai1617@gmail.com	स्थायी
५	श्री बेदनिधि नेपाली	लेखापाल	९८६२१८७३९२	nepalibedanidhi45@gmail.com	स्थायी
६	श्री राजधन राई	भू-संरक्षण सहायक	९८४२०४२७१६	kulungraj@gmail.com	स्थायी
७	श्री अनिलकुमार चौधरी	सब-इन्जिनियर	९८६८३०८४९०	anilc977@gmail.com	स्थायी
८	श्री धर्मेन्द्र महतो	सब-इन्जिनियर	९८६९०८११९७	smart.dharmendra37@gmail.com	स्थायी
९	श्री	रेजर			स्थायी
१०	श्री शिवनारायण खवास	ह.स.चा.	९८४९९२१०३		करार
११	श्री छतकुमार खवास	कार्यालय सहयोगी	९८००९१०२२३		करार
१२	श्री गणेश थापा मगर	कार्यालय सहयोगी	९८२३१९४८१४		करार
जनकपुर, धनुषा					
१	श्री शिव कुमार पोखरेल	उपसचिव (पा.)	९८४११४८९६४	pokharels18@gmail.com	स्थायी
२	श्री मिथिलेश महतो	संरक्षण अधिकृत	९८४४०२४८७६	mithilesh.mahato12@gmail.com	स्थायी
३	श्री	भू-संरक्षण अधिकृत			स्थायी
४	श्री कृष्ण साह	प्रा.सं. (कृषि)	९८४४०३८४०८	shahk3838d@gmail.com	स्थायी
५	श्री रामइश्वर साह	सब-इन्जिनियर	९८४४२०९४९४	rameshwar.sah111@gmail.com	स्थायी
६	श्री गम्भिर राजवंशी	लेखापाल	९८०१६४१२१२		स्थायी
७	श्री पदममणि पोखरेल	ना.सु.	९८४७१८७७९९	mani.gubmi@gmail.com	स्थायी
८	श्री रामनाथ चौधरी	रेजर	९८४४०४१९३६	rnchaudhary1977@gmail.com	स्थायी

क्र.सं.	नाम, वर	पद	मोबाइल नं	ईमेल	स्थायी करार
९	श्री	भू-संरक्षण सहायक			स्थायी
१०	श्री रमेश काफ्ले	ह.स.चा.	९८१९८४४२१७		करार
११	श्री शिव कुमार यादव	का.स.	९८६९९९८१२५		करार
१२	श्री प्रिया कुमारी गुला	का.स.	९८२७२३६५७४		करार
भरतपुर, चितवन					
१	श्री श्यामबाबु लोन्बन	उप-सचिव (प्रा.)	९८५५०१६९७९	sblopchhan@gmail.com	स्थायी
२	श्री विजय पुरी	भू.सं.अ.	९८४५५७६१७०	bijayapuri25@gmail.com	स्थायी
३	श्री नविन श्रेष्ठ	ज.व्य.अ.	९८५७०८३१५५	nabinshrestha237@gmail.com	स्थायी
४	श्री कृष्णबहादुर रोकाया	लेखापाल	९८५६०४९०५५	krishnarokaya87@gmail.com	स्थायी
५	श्री जीवन अधिकारी	रेजर	९८४६४७१९१२	jivanadh3@gmail.com	स्थायी
६	श्री रमेश पौडेल	नायब सुब्बा	९८४१३३७६०२	rameshpau500@gmail.com	स्थायी
७	श्री निधल रेग्मी	भू-संरक्षण सहायक	९८४९२७३३१६	regminischall77@gmail.com	स्थायी
८	श्री	प्रा.स.			स्थायी
९	श्री अनिल कुमार सिन्हा	सब-इन्जिनियर	९८५४०२४५३९	anilsinha539@gmail.com	करार
१०	श्री भिम बहादुर थापा	ह.स.चा	९८४५३९६२२३	bhimthapa7899@gmail.com	करार
११	श्री कल्याना जोली कंडेल	का.स.	९८४६२५४६६९		करार
१२	श्री दिपेश परियार	का.स.	९८६७०८६०७९		करार
सुदबल, रुपन्देही					
१	श्री राजन रेग्मी	उप-सचिव (प्रा.)	९८४१३५५३५१	rajan.regmi67@yahoo.com	स्थायी
२	श्री निर्मल थापा	भू.सं.अ.	९८४१८४२७३९	nirmalthapa119@gmail.com	स्थायी
३	श्री दीपक चर्मकार	ज.व्य.अ.	९८४४०१०४३६	deepak.charmakar@gmail.com	स्थायी
४	श्री अजिता भण्डारी	नायब सुब्बा	९८६७१९५४७०	bajitabhandari@gmail.com	स्थायी
५	श्री दिनेश सापकोटा	लेखापाल	९८५७६५०६०६	sapkotadinesh44@gmail.com	स्थायी

क्र.सं.	नाम, थर	पद	मोबाइल नं	ईमेल	स्थायी करार
६	श्री प्रकाश चरनेल	सब-इन्जिनियर	९८५६०५९५११	pbgorkhaly@gmail.com	करार
७	श्री कोपिला काफ्ले	रेन्जर	९८४७२५४८३१	kopilakafle1414@gmail.com	करार
८	श्री	भू-संरक्षण सहायक			स्थायी
९	श्री	प्रा.स.			स्थायी
१०	श्री सन्तोष खनाल	का.स.	९८४७५७१२११		करार
११	श्री सुभद्रा कंडेल	का.स.	९८४७१८८०३५		करार
१२	श्री जीवन गुरुङ	ह.स.चा.	९८६२४३८१३१		करार
लम्की कैलाली ०९१-५४०४९९					
१	श्री हरिवंश अचार्य	उप-सचिव (प्रा.)	९८४१३७१३४८	haribamshali@gmail.com	स्थायी
२	श्री प्रभात पाल	भू.सं.अ.	९८५२०५८५८६	scoprabhat@gmail.com	स्थायी
३	श्री विमल राउत	भू.सं.अ.	९८५८४७९४९९	rautb.hidmak1@gmail.com	स्थायी
४	श्री जयराज हुंगाना	ना.सु.	९८४८४३०१८८	jayarajdhungana100@gmail.com	स्थायी
५	श्री बसन्त के.सी	लेखापाल	९८५८४७८४९९	basantkc2012@gmail.com	स्थायी
६	श्री महेश मिश्र	भू-संरक्षण सहायक	९८५८७८७३२५	forstermahesw@gmail.com	स्थायी
७	श्री	रेजर			स्थायी
९	श्री	प्रा.स.			स्थायी
१०	श्री राजेन्द्र बोहरा	का.स.	९८४२२६१०७७	rajendrabohara156@gmail.com	करार
११	श्री शंकर दत्त जोशी	का.स.	९८४८८३८७३४		करार
१२	श्री चन्द्रकान्त पनेरु	ह.स.चा.	९८४८६६६४१४		करार

आ.व. २०७५/८० मा सम्पन्न क्रियाकलापका भलकहरु

सम्माननीय उपराष्ट्रपति रामसहाय प्रसाद यादवज्यू (नवौं चुरे संरक्षण दिवस कार्यक्रम, नवलपुर)

राष्ट्रिय सरोकार तथा समन्वय समितिका पदाधिकारीहरुद्वारा कार्यक्रम अनुगमन, का.का.ई. सलकपुर

वन तथा वातावरण मन्त्रालयका सचिव डा. रेवती रमण पौडेलज्यूबाट कार्यक्रम अनुगमन

सतह मूनीको पानी उपयोग जितपुरसिमरा-२५

चुवार खोला तटबन्ध: कालिका न.पा-८ चितवन

समितिका अध्यक्ष डा. किरण पौडेलज्यूबाट कार्यक्रम अनुगमन

नदी खोला स्थिरकरण: ठोरी गा.पा.-३ बडारखोला, चितवन

सिंचाई कूलो निर्माण: कार्य गैडाकोट न.पा-१२, नवलपुर

समितिको सचिवालयका कर्मचारीहरुद्वारा कार्यक्रम अनुगमन

सिमसार क्षेत्र विस्तार: इच्छाकामना गा.पा-७, चितवन

सिंचाई कूलो निर्माण: गैडाकोट न.पा-१२, नवलपुर

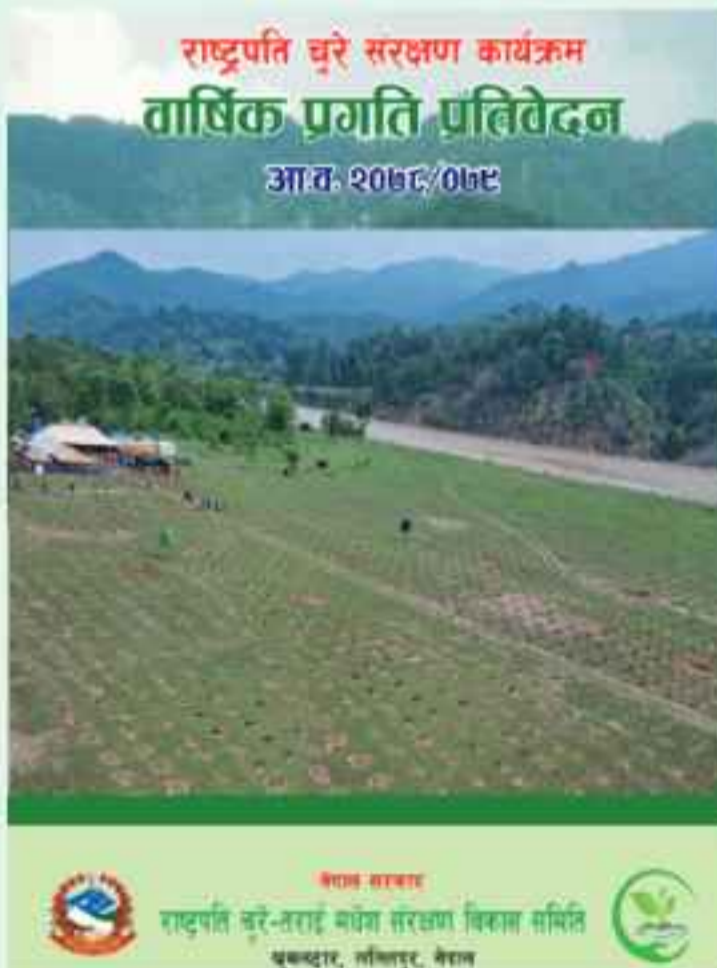
नदी तथा खोला किनारा स्थिरकरण: बराहक्षेत्र न.पा. सुनसरी

आ.व. २०७८/७९ को प्रगति समीक्षा गोष्ठी

प्रकाशन

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन

Research Synopsis

समिति र अन्तर्गतका प्राविधिक कर्मचारीहरूको क्षमता अभिवृद्धिका लागि GIS तालिम

पुर्व राष्ट्रपति रामवरण यादवज्यूबाट भएको वृक्षारोपण, अमाहा ससरी

२०७२

२०८०

अमाहा ससरीको वृक्षारोपण

२०७२

२०८०

“चुरेको माटो चुरेलाई, सफा पानी सबैलाई”

नेपाली सेनाको वन तथा पर्यावरण सुरक्षा निर्देशनालयबाट सम्पन्न क्रियाकलापहरु

वृक्षारोपण: जिवा सामुदायिक वन, रामनगर खोरिया, सिरहा

अघि

पछि

वृक्षारोपण: कोशिटप्पु पश्चिम त्रियुगा क्षेत्र सप्तकोशी स्थित बोची ईलाका सप्तरी

अघि

पछि

वृक्षारोपण: खजुरी खोला, जनकल्याण तथा दाउन्ने देवि सामुदायिक वन नवलपरासी

अघि

पछि

वृक्षारोपण: कोशिटप्पु पश्चिम त्रियुगा क्षेत्र ससकोशी स्थित बोची ईलाका ससरी

अघि

पछि

चुरे दिवस २०८० वृक्षारोपण: बिष्णुनगर सामुदायिक वन नवलपरासी

अघि

पछि

तालतलैया/सिमसार क्षेत्र व्यवस्थापन: गैडहवा ताल रुपन्देही

अघि

पछि

कार्यान्वयन इकाई सलकपुर मोरङ्गवाट सम्पन्न क्रियाकलापहरु

नदी तथा खोला किनारा संरक्षण: सर्दु खोला नियन्त्रण, बराह न.पा. ५, सुनसरी

अघि

पछि

भूमिगत जल पुनर्भरण र सतह मुनिको पानी उपयोग: कन्चनरूप १०, सप्तरी

अघि

पछि

सिमसार क्षेत्र व्यवस्थापन: बराह न.पा. ४, ५, सुनसरी

अघि

पछि

गल्छी/पहिरो/खहरे रोकथाम: त्रियुगा न.पा. ४, उदयपुर

अघि

पछि

हरित पेटिका निर्माण: चौदण्डीगढी नं. पा. ७, ६, २, ४, उदयपुर

अघि

पछि

विरुवा उत्पादन: सलकपुर वन नर्सरी

अघि

पछि

बाँसका कलमी विरुवा उत्पादन: खेसनि, मोरङ

अघि

पछि

कार्यान्वयन इकाई जनकपुर घनुषाबाट सम्पन्न क्रियाकलापहरु

नदी तथा खोला किनारा स्थिरिकरण: गुजरा नगरपालिका-३, घनसर खोला (बकैया नदी प्रणाली), रौतहट

अघि

पछि

भूमिगत जल पुनर्भरण र सतह मुनिको पानी उपयोग: कन्चनरूप १०, सप्तरी

अघि

पछि

सिमसार क्षेत्र व्यवस्थापन: रामजानकी पोखरी, कौडेना, सर्लाही

अघि

पछि

गल्छी/पहिरो/खहरे रोकथाम: मारिन-४ (बागमती-४ नदी प्रणाली), सिन्धुली

काम गर्नु पूर्वको अवस्था, गल्छी नियन्त्रण, मारिन-०४

अघि

कार्य सम्पन्न, गल्छी नियन्त्रण, मारिन-०४, सिन्धुली

पछि

बाँसका कलमी विरुवा उत्पादन: हरिवन नगरपालिका-५, सर्लाही

अघि

पछि

चुरे संरक्षण दिवस २०८०, जनकपुर

अघि

पछि

कार्यान्वयन इकाई भरतपुर चितवनबाट सम्पन्न क्रियाकलापहरु

नदी तथा खोला किनारा स्थिरिकरण: बालगंगा नदी, जीतपुर सिमरा १६, बारा

अघि

पछि

भूमिगत जल पुनर्भरण र सतह मुनिको पानी उपयोग: जितपुरसिमरा उप.म.न.पा-२१, विजौरी खोला, बारा

अघि

पछि

सिमसार क्षेत्र व्यवस्थापन: बाटुली पोखरी, भरतपुर महानगरपालिका-१३, चितवन

अधि

पछि

गल्छी/पहिरो/खहरे रोकथाम: विजौरी खोला, जितपुरसिमरा उप.म.न.पा-२२, बारा

अधि

पछि

गल्छी/पहिरो/खहरे रोकथाम: कालिका न.पा-८, गौरिवारी, चितवन

अधि

पछि

संरक्षण पोखरी निर्माण तथा संरक्षण: विरगंज म.न.पा-३०, लालपर्सा, पर्सा

अधि

पट्टि

विरुवा उत्पादन: भरतपुर वन नर्सरी

बाँस रोपण: जितपुरसिमरा उप.म.न.पा-२२, विजौरी खोला, बारा

सिंचाई कुलो निर्माण: कालिका न.पा-८, गैरीबारी, चितवन

अघि

पछि

कार्यान्वयन इकाई बुटवल रुपन्देहीबाट सम्पन्न क्रियाकलापहरु

नदी तथा खोला किनारा संरक्षण: तिलोत्तमा-११, तल्लो कटानी, रुपन्देही

अघि

पछि

भूमिगत जल पुनर्भरण र सतह मुनिको पानी उपयोग, मिलन सामुदायिक वन, देवदह-९, रुपन्देही,

अघि

पछि

“चुरेको माटो चुरेलाई, सफा पानी सबैलाई”

सिमसार क्षेत्र व्यवस्थापन: कन्चन-४, ढावा, रूपन्देही

अघि

पछि

गल्छी/पहिरो/खहरे रोकथाम: सैनामैना-६, मलमला, रूपन्देही

अघि

पछि

नदी तथा खोला किनारा स्थिरिकरण: सैनामैना-६, सुखौरा खोला, रूपन्देही

अघि

पछि

विरुवा उत्पादन: रानीगञ्ज बुटवल, रुपन्देही

कार्यान्वयन इकाई लम्की कैलालीबाट सम्पन्न क्रियाकलापहरु

नदी तथा खोला किनारा स्थिरिकरण: धनगढी-१२, कैलाली

अघि

पछि

भूमिगत जल पुनर्भरण र सतह मुनिको पानी उपयोग: लालवालु भुस्कीहवा सा.व, कैलारी-१, कैलाली

अघि

पछि

“चुरेको माटो चुरेलाई, सफा पानी सबैलाई”

गल्छी/पहिरो/खहरे रोकथाम: गौरिगंगा-७, कैलाशपुर, कैलाली

अघि

पछि

संरक्षण पोखरी निर्माण तथा संरक्षण: चाँदनी दोधरा -६, कंचनपुर

अघि

पछि

विरुवा उत्पादन: लम्की वन नर्सरी

अघि

पछि

तालतलैया/सिमसार क्षेत्र व्यवस्थापन: खरकटुवा ताल, घोडाघोडी-२, कैलाली

अधि

पछि

चुरेको माटो चुरेलाई,
सफा पानी सबैलाई ।